

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi henkilökorttilain, passilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n sekä ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi henkilökorttilakia, passilakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia ja ulkomaalaislakia.

Ehdotetut henkilökorttilain ja ulkomaalaislain muutokset täydentäisivät unionin kansalaisten henkilökortteja sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettäviä oleskeluasiakirjoja koskevaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta.

Henkilökorttilailla säädettäisiin asetusta täydentävästi muun muassa sormenjälkien ottamisesta, henkilökortin teknisestä osasta ja sen tietoturvasta sekä sormenjälkien ja kasvokuvien lukemisesta. Ulkomaalaislakiin ehdotetaan tehtäväksi vähäisiä teknisluonteisia ja selventäviä muutoksia.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus huolehtii perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta sekä torjuu ihmisiin kohdistuvia oikeudenloukkauksia. Erityistä huomiota kiinnitetään ihmisten turvallisuuden paranemiseen, uusiin turvallisuushkiin varautumiseen ja turvallisuuden kokemuksen vahvistamiseen.

Esitetyillä henkilökorttilain, passilain ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muutoksilla tuettaisiin hallitusohjelman tavoitetta. Henkilökorttilakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös sormenjälkien tallettamisesta henkilökorttirekisteriin. Passilain ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisella olisi yhteys sormenjälkien tallettamista henkilökorttirekisteriin koskevaan säännökseen, sillä henkilökorttia varten otetut ja henkilökorttirekisteriin talletetut sormenjäljet olisivat hyödynnettävissä passia haettaessa. Passin hakemisen yhteydessä passirekisteriin talletetut sormenjäljet olisivat puolestaan hyödynnettävissä henkilökortin hakemisen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 2.8.2021, kun asetuksen soveltaminen alkaa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
1.2.1 EU-säädöksen valmistelu	4
1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu	6
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	7
3 Nykytila ja sen arviointi.....	9
3.1 EU-lainsäädäntö ja henkilökorttilaki	9
3.2 EU-lainsäädäntö ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettu laki	14
3.3 EU-lainsäädäntö ja ulkomaalaislaki	16
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	19
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	19
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	20
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	20
4.2.2 Viranomaisvaikutukset.....	21
4.2.3 Vaikutukset rikostorjuntaan ja turvallisuuteen.....	22
4.2.4 Vaikutukset yksilön asemaan.....	22
4.2.5 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin	23
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	24
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	24
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....	25
5.2.1 Ruotsi	25
5.2.2 Norja.....	25
5.2.3 Tanska	26
5.2.4 Saksa	26
6 Lausuntopalaute.....	27
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	29
7.1 Henkilökorttilaki	29
7.2 Passilaki	35
7.3 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa.....	35
7.4 Ulkomaalaislaki	36
8 Lakia alemman asteinen sääntely	37
9 Voimaantulo	37
10 Toimeenpano ja seuranta	37
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	38
LAKIEHDOTUKSET	43
1. Laki henkilökorttilain muuttamisesta.....	43
2. Laki passilain muuttamisesta	48
3. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n muuttamisesta.....	52
4. Laki ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta	54
LIITE	56
RINNAKKAISTEKSTIT	56

HE 206/2020 vp

1. Laki henkilökorttilain muuttamisesta.....	56
2. Laki passilain muuttamisesta	65
3. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n muuttamisesta.....	71
4. Laki ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta	74

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1157, jäljempänä *EU:n ID-asetus*, tuli voimaan elokuun alussa 2019. Asetusta aletaan soveltaa 2.8.2021. Tämä esitys annetaan osin EU:n ID-asetusta täydentävänä ja osin kansallisista syistä annettavana sääntelyehdotuksena.

EU:n ID-asetuksen taustalla on Euroopan unionin komissiossa tehty valmistelu. Komissio antoi esimerkiksi syyskuussa 2016 tiedonannon Lisää turvallisuutta liikkuvuuden maailmassa: parannuksia tiedonvaihtoon terrorismin torjumiseksi ja vahvemmat ulkorajat -nimisellä asiakirjalla Euroopan parlamentille, Eurooppaneuvostolle ja neuvostolle. Komissio korosti tiedonannossaan luotettavien matkustus- ja henkilöllisyysasiakirjojen tarvetta aina, kun on tarpeen varmistua henkilön henkilöllisyydestä. Se painotti myös, että vapaan liikkuvuuden ja muuttoliikkeen parempi hallinta perustuu vakaisiin järjestelmiin, joilla ehkäistään asiakirjaturvallisuuden puutteista johtuvia väärinkäytöksiä ja sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvia uhkia.

Komissio antoi joulukuussa 2016 toimintasuunnitelman, jolla vahvistetaan EU:n toimia matkustusasiakirjoihin liittyvien petosten torjumiseksi ja jossa komissio yksilöi toimia, joilla pyritään puuttumaan asiakirjojen, kuten henkilökorttien ja oleskeluasiakirjojen, turvallisuutta koskeviin kysymyksiin ottaen huomioon Euroopassa viime aikoina tapahtuneet terrori-iskut. Toimintasuunnitelman tavoitteet vahvistettiin myöhemmin Euroopan neuvoston päätelmissä, jotka olivat jatkoa neuvoston toistuville kehotuksille parantaa henkilö- ja oleskeluasiakirjojen turvallisuutta.

Kansallisista lähtökohdista säädettävien asioiden taustalla on pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman kohta 3. Turvallinen oikeusvaltio Suomi. Kohdassa on esitetty tavoitteena muun muassa, että turvallisuuden tunne vahvistuu ja turvallisuusviranomaisten toimintakyky varmistetaan. Tähän tavoitteeseen hallitusohjelmassa esitetään keinona esimerkiksi, että hallitus huolehtii perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta sekä torjuu ihmisiin kohdistuvia oikeudenloukkauksia. Erityistä huomiota kiinnitetään ihmisten turvallisuuden paranemiseen, uusiin turvallisuusuuhkiin varautumiseen ja turvallisuuden kokemuksen vahvistamiseen.

1.2 Valmistelu

1.2.1 EU-säädöksen valmistelu

Euroopan komissio antoi asetusehdotuksensa, jäljempänä *asetusehdotus*, unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä

17.4.2018.¹ Asetusehdotus on osa edellä mainittua komission joulukuussa 2016 laatimaa toimintasuunnitelmaa matkustusasiakirjoihin liittyvien petosten torjunnan lujittamiseksi EU:ssa.²

Asetusehdotuksen liitteenä oli vaikutusarvioinnista asiakirja - Commission staff working document Impact Assessment -niminen asiakirja.³ Komission internetsivuilla on asiakirjasta tiivistelmä suomeksi.⁴ Tiivistelmän mukaan parhaaksi arvioitu vaihtoehto vaikuttaa perusoikeuksiin, etenkin yksityiselämän kunnioittamiseen, josta säädetään perusoikeuskirjan 7 artiklassa, ja henkilötietojen suojaa koskevaan oikeuteen, josta säädetään 8 artiklassa. Asiassa on kyse samasta lähestymistavasta kuin biometrisistä passeista ja oleskeluluvista annetussa EU:n lainsäädännössä.

Asetusehdotuksen valmistelun yhteydessä komissio kuuli sidosryhmiä eri tavoin. Esimerkiksi EU-kansalaisten, näiden perheenjäsenten sekä järjestöjen näkemyksiä kerättiin verkossa toteutuilla avoimilla kyselyillä 12.9. - 15.12.2017. Kohdennetuilla kyselyillä kuultiin muita sidosryhmiä kuten kansalaisjärjestöjä sekä yrityksiä, jotka valmistavat henkilö- tai oleskelukortteja tai jotka toiminnassaan edellyttävät näiden asiakirjojen esittämistä todisteena henkilöllisyydestä. Lisäksi tietoa esimerkiksi jäsenvaltioiden lainsäädännöstä sekä kansallisten korttien ominaisuuksista kerättiin jäsenvaltioiden viranomaisilta erilaisten kyselyjen ja haastattelujen avulla. Kuulemisprosessi on eritelty tarkemmin komission asetusehdotukseen liitetyn vaikutusarvioinnin liitteen jaksossa 2.

Perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisesti toimitettiin 7.6.2018 eduskunnalle Euroopan komission 17.4.2018 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämiseksi sekä ehdotuksesta laadittu muistio (U 34/2018).⁵ Hallintovaliokunta kuuli asiassa sisäministeriön poliisiosastoa, maahanmuutto-osastoa ja rajavartiolaitos-osastoa, ulkoministeriötä, silloista Väestörekisterikeskusta (nykyinen Digi- ja väestötietovirasto), Poliisihallitusta ja Maahanmuuttovirastoa.⁶

Valtioneuvosto piti tarkoituksenmukaisena, että matkustusasiakirjoina hyväksyttävissä henkilökorteissa noudatetaan kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön standardeja ja että EU-kansalaisen perheenjäsenille myönnettävissä oleskelukorteissa noudatetaan oleskelulupien kaavaa koskevaa unionin lainsäädäntöä.

Valtioneuvosto esitti kantanaan, että se pitää hyväksyttävänä, että matkustusasiakirjoina käytettäviin henkilökortteihin tallennetaan sama biometriikka kuin passeihin. Tämä lisää asiakirjojen ja henkilön tunnistamisen luotettavuutta. Lähivuosina biometrisen tunnistamisen merkitys kasvaa, kun viranomaisten kyky hyödyntää biometriasta tunnistamista paranee.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=COM:2018:0212:FIN>

² COM(2016) 790 lopullinen <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/FI/COM-2016-790-FI-FI-MAIN-PART-1.PDF>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD:2018:0110:FIN>

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=SWD%3A2018%3A0111%3AFIN>

⁵ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot/Valtiopaivaasia/Sivut/U_34+2018.aspx

⁶ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot/Valtiopaivaasia/Sivut/U_34+2018_asiantuntijalausekunnat.aspx

HE 206/2020 vp

Hallintovaliokunta kannatti komission ehdotusta, jonka nojalla henkilökortin turvatekijöiden tulee täyttää asetuksessa mainitut kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön (ICAO) standardit. Lisäksi biometrinen tunnistaminen pakollisessa lisäämisessä EU -kansalaisten henkilökortteihin ja perheenjäsenien oleskelukortteihin tulee noudattaa samoja periaatteita, joista on säädetty pasien ja muiden matkustusasiakirjojen sekä oleskelulupien osalta. Biometrisen tunnistamisen merkitys tulee lähivuosina kasvamaan ja rajaviranomaisten kyky hyödyntää biometristä tunnistamista paranemaan muun muassa rajanylitystietojärjestelmän (Entry/ExitSystem, EES) käyttöönoton myötä. Valiokunta korosti, että matkustusasiakirjojen tulee sisältää käyttökelpoiset ja luotettavat biometriset tunnistetiedot.

Eduskunnan hallintovaliokunta yhtyi 20.6.2018 (HaVL 17/2018 vp) valtioneuvoston kantaan ja suuri valiokunta yhtyi 26.6.2018 erikoisvaliokunnan lausunnon mukaisesti valtioneuvoston kantaan (SuVEK 80/2018 vp).

1.2.2 Hallituksen esityksen valmistelu

Sisäministeriö asetti 17.6.2020 säädösvalmisteluhankkeen, jonka tarkoituksena on valmistella hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi henkilökorttilain, ulkomaalaislain ja mahdollisen muun lainsäädännön muuttamisesta.

Ehdotus hallituksen esitykseksi valmisteltiin sisäministeriössä yhteistyössä Poliisihallituksen ja ulkoministeriön kanssa. Valmistelun aikana kuultiin oikeusministeriötä ja Digi- ja väestötietovirastoa.

Esityksestä pyydettiin lausunto seuraavilta tahoilta:

oikeusministeriö, ulkoministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Valtioneuvoston oikeuskansleri, eduskunnan oikeusasiamies, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Rajavartiolaitoksen esikunta, Tulli, Digi- ja väestötietovirasto, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Kansaneläkelaitos, Maahanmuuttovirasto, Poliisihallitus ja sen alainen hallinto, suojelupoliisi, Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori, Suomen kuntaliitto ry, Ilmailualan Unioni IAU ry, Electronic Frontier Finland - Effi ry, Tietoturva - Finnish Information Security Association ry, Kyberturvallisuuskeskus, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry, Suomen Poliisijärjestöjen liitto ry, Ulkosuomalaisparlamentti, Suomen Fotokaupan Liitto FKL ry, Suomen Ammattivalokuvaajat ry ja Finanssiala ry.

Esitysluonnos, annetut lausunnot ja lausuntoyhteenveto ovat julkisessa palvelussa osoitteessa: <https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM007:00/2020>.

Lausuntokierroksen jälkeen on henkilökorttilakiin ja passilakiin tehty teknisluonteisia muutoksia sosiaali- ja terveysministeriön avustuksella.

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

EU:n ID-asetus

EU:n ID-asetuksen tavoitteena on parantaa EU-kansalaisille myönnettävien henkilökorttien, ja oleskeluasiakirjojen, joita myönnetään EU:n kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen, luotettavuutta ja turvallisuutta. Lisäämällä henkilökorttien ja oleskeluasiakirjojen luotettavuutta edistetään vapaata liikkuvuutta koskevien oikeuksien käyttöä turvallisessa ympäristössä.

EU:n ID-asetusta sovelletaan henkilökortteihin, joita jäsenvaltiot myöntävät omille kansalaisilleen, lukuun ottamatta alle kuusi kuukautta voimassa olevia väliaikaisia asiakirjoja. Asetusta sovelletaan myös rekisteröintitodistuksiin EU:n kansalaisille, jotka oleskelevat toisessa EU-jäsenvaltiossa yli kolme kuukautta, ja heille myönnettäviin pysyvän oleskeluoikeuden osoittaviin todistuksiin, sekä oleskelukortteihin ja pysyviin oleskelukortteihin EU:n kansalaisten perheenjäsenille, jotka eivät ole EU:n kansalaisia.

EU:n jäsenvaltioiden myöntämien henkilökorttien on täytettävä EU:n ID-asetuksessa säädetyt turvavaatimukset ja tietyt eritelmät. Henkilökortti on oltava ID-muodossa ja siinä on oltava koneellisesti luettava alue (MRZ). Henkilökorttien on perustuttava ICAOn asiakirjassa 9303 vahvistettuihin eritelmiin ja turvallisuutta koskeviin vähimmäisvaatimuksiin. Nämä vaatimukset koskevat kortin kokoa, sijoittelua ja sisältöä.⁷ Kortin nimi on oltava henkilökortti tai muu vakiintunut kansallinen nimi myöntävän EU-jäsenvaltion virallisella kielellä ja sana ”henkilökortti” vähintään yhdellä muulla EU:n virallisella kielellä. Henkilökortin etupuolella on oltava sen myöntävän jäsenvaltion kaksikirjaiminen maakoodi EU:n lipun sisällä.

Henkilökortteihin on sisällyttävä erittäin turvallinen tallennusväline, jonka on sisällettävä biometrisiä tietoja, jotka ovat kortin haltijan kasvokuva ja kaksi sormenjälkeä yhteentoimivassa digitaalisessa muodossa. Tallennusvälineellä on oltava riittävä kyky takaamaan tallennetun tiedon eheys, oikeellisuus ja luottamuksellisuus.

Alle 12-vuotiaisiin lapsiin ei tarvitse soveltaa sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta. Alle 6-vuotiaisiin lapsiin ei sovelleta sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta. Henkilöihin, jotka eivät fyysisten rajoitteiden vuoksi pysty antamaan sormenjälkiä, ei sovelleta sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta.

Henkilökortit ovat voimassa vähintään viiden ja enintään kymmenen vuoden ajan. EU-jäsenvaltiot voivat rajoittaa voimassaoloajan alle viiteen vuoteen, kun on kyse alaikäiselle myönnettävästä henkilökortista. Myös voimassaoloajan pidentäminen yli kymmenen vuoden on mahdollista, kun on kyse vähintään 70-vuotiaista henkilöistä. Henkilökortin voimassaoloa voidaan rajoittaa enintään 12 kuukauteen, jos sormenjälkeä ei tilapäisesti saa otettua mistään sormesta.

Myönnetyt henkilökortit lakkaavat olemasta voimassa niiden voimassaolon päättyessä tai viimeistään 3.8.2031, jos ne eivät täytä uusia vaatimuksia. Ne henkilökortit, jotka eivät täytä ICAOn asiakirjan 9303 osassa 2 vahvistettuja turvallisuutta koskevia vähimmäisvaatimuksia tai sisällä toiminnallista koneellisesti luettavaa aluetta lakkaavat olemasta voimassa niiden voimassaolon päättyessä tai 3.8.2026 riippuen siitä kumpi ajankohta on aikaisempi. Ne henkilökortit,

⁷ <https://www.icao.int/publications/pages/publication.aspx?docnum=9303>

HE 206/2020 vp

jotka on myönnetty vähintään 70-vuotiaille henkilöille ja jotka täyttävät ICAOn turvallisuusvaatimukset ja joissa on koneellisesti luettava alue lakkaavat olemasta voimassa niiden voimassaolon päättyessä.

EU:n kansalaisille myönnettävien oleskeluasiakirjojen on sisällettävä vähintään seuraavat tiedot. Asiakirjan nimi EU-jäsenvaltion virallisella kielellä tai virallisilla kielillä, selkeä maininta siitä, että asiakirja on myönnetty vapaata liikkuvuutta koskevan direktiivin 2004/38/EY mukaisesti, asiakirjan numero, haltijan sukunimi ja etunimi/etunimet, haltijan syntymäaika, myönnettyihin rekisteröintitodistuksiin ja pysyvän oleskeluoikeuden osoittaviin asiakirjoihin sisällytettävät tiedot, myöntävä viranomainen ja etupuolella asiakirjan myöntävän jäsenvaltion kaksikirjaiminen maakoodi EU:n lipun sisällä.

Oleskelukorteissa perheenjäsenille, jotka eivät ole EU:n kansalaisia on käytettävä samaa kaavaa, joka on vahvistettu asetuksessa (EY) N:o 1030/2002 kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäistä kaavasta sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella (EU) 2017/1954 ja pantu täytäntöön täytäntöönpanopäätöksellä C(2018) 7767. Oleskelukorteissa on mainittava selvästi nimi ”Oleskelukortti” tai ”Pysyvä oleskelukortti” direktiivin 2004/38/EY mukaisesti ja vakiokoodi ”Perheenjäsen EU Art 10 DIR 2004/38/EY” tai ”Perheenjäsen EU Art 20 DIR 2004/38/EY”.

Nykyiset oleskelukortit lakkaavat olemasta voimassa niiden voimassaolon päättyessä tai 3.8.2026 sen mukaan, kumpi ajankohta on aikaisempi. Kortit, jotka eivät täytä turvallisuutta koskevia vähimmäisvaatimuksia tai sisällä toiminnallista koneellisesti luettavaa aluetta, lakkaavat olemasta voimassa niiden voimassaolon päättyessä tai viimeistään 3.8.2023 sen mukaan, kumpi ajankohta on aikaisempi.

Kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun neuvoston asetuksen (EY)1030/2002 muuttaminen

Neuvoston asetus (EY) N:o 1030/2002 kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annettiin 13.6.2002. Jäsenvaltiot ottivat asetuksen voimaantulon jälkeen käyttöön yhteisen oleskelulupamallin. Vuonna 2002 annettua EU:n oleskelulupa-asetusta muutettiin vuonna 2008 neuvoston asetuksella (EY) N:o 380/2008 kolmansien maiden oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun asetuksen N:o 1030/2002 muuttamisesta. Muutosasetus täydentää EU:n oleskelulupa-asetusta. Muutosasetus oli osa Euroopan unionin pyrkimyksiä johdonmukaiseen lähestymistapaan biometrinen tunnisteen tai biometrinen tietojen käyttämisessä. Tavoitteena oli, että jäsenvaltiot ottavat käyttöön yhdenmukaiset ratkaisut paitsi EU-kansalaisten passeissa ja näihin liittyvissä tietojärjestelmissä, niin myös kolmansien maiden kansalaisille myönnettävissä asiakirjoissa. Muutosasetusta koskeva viittaus lisättiin ulkomaalaislain 33 a §:ään niin, että muutos tuli voimaan 1.1.2012 (631/2012). Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/1954 kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annettiin 25.10.2017. Asetuksen mukaan asetuksen n:o 1030/2002 liite, joka sisältää oleskeluluvan kaavan, korvataan asetuksen (EU) 2017/1954 liitteessä esitetyillä kuvilla ja tekstillä. Koska voimassa olevaa yhtenäistä oleskelulupien kaavaa, joka oli ollut käytössä 20 vuotta, ei enää pidetty turvallisena, oli vahvistettava uusi kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan malli, jossa on nykyaikaisemmat turvaominaisuudet tällaisten lupien turvallisuuden parantamiseksi ja väärennösten ehkäisemiseksi. Asetus (EU) 2017/1954 tuli voimaan 21.11.2017 ja tuli komission täytäntöönpanopäätöksellä C(2018)7774 ottaa käyttöön 10.7.2020 mennessä.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 EU-lainsäädäntö ja henkilökorttilaki

Henkilökorttien valokuvaus sekä henkilökohtaisen läsnäolon vaatimus

EU:n ID-asetuksen 10 artiklassa säädetään biometristen tunnisteiden keräämisestä. Kyseisen artiklan 1 kohdan mukaan biometriset tunnisteet saa kerätä yksinomaan henkilö- tai oleskelukorttien myöntämisestä vastaavien viranomaisten nimeämä pätevä ja asianmukaisesti valtuutettu henkilöstö 3 artiklan 5 kohdassa (henkilökortit) ja 7 artiklan 1 kohdassa (oleskelukortit) säädettyyn erittäin turvalliseen tallennusvälineeseen sisällyttämiseksi.

EU:n ID-asetuksen johdantokappaleen 32 mukaan jäsenvaltioiden olisi toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että biometrisillä tiedoilla tunnistetaan oikein henkilö, jolle henkilökortti on myönnetty. Tätä varten jäsenvaltiot voisivat harkita, että henkilökortteja myöntävät kansalliset viranomaiset keräävät biometriset tunnisteet, erityisesti kasvokuvan, henkilökohtaisella rekisteröinnillä.

Henkilökorttilain 12 §:n mukaan hakemukseen on liitettävä hakijan kasvokuva, josta hakija on hyvin tunnistettavissa. Passiin ja henkilökorttiin liitettävästä kasvokuvasta annetun sisäministeriön asetuksen (1168/2016) 1 §:n mukaan passihakemukseen ja henkilökorttihakemukseen tulee liittää yksi enintään kuusi kuukautta vanha mustavalkoinen tai värillinen valokuva hakijan kasvoista. Asetuksessa säädetään muun muassa kuvan koolle sekä kasvojen mittasuhteille ja asemoinnille, pään asennolle ja kuvattavan ilmeille vaatimuksia.

Matkustusasiakirjassa olevan kuvan laatu on rajaturvallisuudessa keskeinen tekijä. Passikuvien laatua on Suomessa kehitetty määrätietoisesti jo pitkään, ja se on pääsääntöisesti erittäin hyvä. Valtaosa kuvista otetaan valokuvaamoissa ja toimitetaan suoraan poliisille verkkopalvelun kautta, jolloin tulostus ja skannaus eivät pääse heikentämään kuvan laatua. Poliisin henkilöstö ottaa passikuvia ainoastaan Helsinki-Vantaan lentoaseman toimipisteessä. Suomen edustustoissa ulkomailla kuvat yleensä skannataan, sillä ulkomaiset kuvaamot eivät voi kirjautua poliisin valokuvapalvelimelle. Joissakin edustustoissa on oma kuvauspisteensä.

EU:n ID-asetuksen 10 artiklassa säädetään lisäksi seuraavasti. Jotta varmistetaan biometristen tunnisteiden yhtäpitävyys hakijan henkilöllisyyden kanssa, hakijan on oltava henkilökohtaisesti läsnä vähintään kerran kunkin hakemuksen myöntämisprosessin yhteydessä.

Henkilökorttilain 9 §:n 1 momentin mukaan henkilökorttia haetaan poliisilta. Hakemus voidaan panna vireille sähköisesti. Hakijan tulee saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse hakemuksen täydentämistä varten, jollei 10 §:stä muuta johdu. Henkilökorttilain 10 §:n mukaan hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos 1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty Suomen kansalaisen henkilökortti tai passi, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona, 2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias ja 3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimi-kirjoitusnäyte henkilökorttia tai passia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Pykälän 2 momentin mukaan hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse ulkomaalaisen henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos 1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty ulkomaalaisen henkilökortti, jota haettaessa hakija

on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona, 2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettävässä ollut yli 12-vuotias ja 3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte ulkomaalaisen henkilökorttia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Pykälän 3 momentin mukaan hakijan tulee kuitenkin saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse, jos se on hakijan tunnistamiseksi, uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai muusta erityisestä syystä tarpeen.

Henkilökortin uusiminen henkilökorttilain 9 ja 10 §:n mukaisesti ei näyttäisi EU:n ID-asetuksen sanamuodon perusteella olevan mahdollista. EU:n ID-asetuksen sanamuotoa tarkasteltaessa on ymmärrettävää, että se ei täysin sovellu Suomen henkilökorttihakemusmenettelyyn. Suomessa hakijan on oltava henkilökohtaisesti läsnä silloin, kun hän hakee ensimmäistä kertaa henkilökorttia. Henkilökortin hakemusmenettelyssä hakijan ei edellä mainittujen edellytysten täyttyessä tarvitse tulla poliisiasemalle, vaan hän voi tehdä hakemuksen kokonaan verkossa, kunhan liittää hakemukseensa uuden passikuvansa. Hakijan tunnistaminen verkossa perustuu vahvaan sähköiseen tunnistamiseen. Tunnistusvälineinä käytetään verkkopankkitunnuksia, henkilökortin kansalaisvarmennetta ja mobiilivarmenteita. Lisäksi toimitettua kasvokuvaa verrataan hakijan aiempiin kasvokuviin sekä koneellisesti että virkamiehen toimesta. Henkilökohtainen läsnäolo ensimmäistä kertaa henkilökorttia haettaessa, vahva sähköinen tunnistaminen ja kasvokuvien vertaaminen yhdessä luovat pohjan, jonka nojalla biometristen tunnistusten yhtäpitävyys hakijan henkilöllisyyden kanssa voidaan todeta.

Ulkomailla oleskeleva Suomen kansalainen voi hakea henkilökorttia Suomen edustustolta. Hakijan on oltava henkilökohtaisesti läsnä haettaessa henkilökorttia Suomen edustustolta eikä hakemusta voida panna vireille sähköisesti.

Henkilökorttityypit ja sormenjäljet

EU:n ID-asetusta sovelletaan matkustusoikeudelliseen henkilökorttiin. EU:n ID-asetus ei kuitenkaan estä jäsenvaltiota käyttämästä henkilöllisyyden tunnistamisesta varten muita asiakirjoja, kuten ajokortteja, kotimaassaan.

EU:n ID-asetuksen 10 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että biometristen tunnistusten keräämisessä käytetään asianmukaisia ja tehokkaita menettelyjä ja että näissä menettelyissä kunnioitetaan oikeuksia ja periaatteita, jotka on vahvistettu perusoikeuskirjassa, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa ja YK:n yleissopimuksessa lapsen oikeuksista. Jos biometristen tunnistusten keräämisessä ilmenee vaikeuksia, jäsenvaltioiden on varmistettava, että käytössä on asianmukaiset menettelyt asianomaisen henkilön ihmisarvon kunnioittamisen varmistamiseksi.

Henkilökorttilain 1 §:n mukaan laissa säädetään Suomen kansalaiselle ja Suomessa oleskelevalle ulkomaalaiselle henkilöllisyyden osoitukseksi myönnettävästä henkilökortista. Pykälän 2 momentin mukaan mitä henkilökorttilaissa säädetään henkilökortista, koskee myös Suomessa oleskelevalle ulkomaalaiselle henkilölle myönnettävää henkilökorttia (ulkomaalaisen henkilökortti), alaikäiselle henkilölle ilman huoltajien suostumusta myönnettävää henkilökorttia (alaikäisen henkilökortti) ja väliaikaista henkilökorttia, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Henkilökorttilain 2 §:n mukaan Suomen kansalaiselle myönnettyä henkilökorttia voidaan käyttää passin sijasta matkustusasiakirjana passilain (671/2006) 2 §:n 1 momentin nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Pykälän 2 momentin mukaan mitä 1 momentissa säädetään, ei koske

HE 206/2020 vp

alaikäisen henkilökorttia, 15 §:ssä tarkoitettua väliaikaista henkilökorttia eikä 17 §:n 3 momentissa tarkoitettua henkilökorttia.

Henkilökorttilain 14 §:n mukaan sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, ulkomaalaisen henkilökortin myöntämisen edellytyksenä on, että hakijalla on voimassa oleva oleskelulupa tai oleskelukortti taikka hakijan oleskeluoikeus on rekisteröity, hakijalla on kotikuntalain (201/1994) mukainen kotikunta Suomessa ja hakijan tiedot on talletettu väestötietojärjestelmään.

Henkilökorttilain 15 §:n mukaan henkilökortti voidaan erityisestä syystä myöntää väliaikaisena, jos henkilökorttilaissa säädetyt henkilökortin myöntämisen edellytykset täyttyvät, mutta keskitetysti valmistetun henkilökortin myöntäminen nopeutetussakaan aikataulussa ei ole mahdollista.

Väliaikaisen henkilökortin myöntämisessä kyse on erityisestä syystä myönnettävästä henkilökortista, jossa ei ole kansalaisvarmennetta ja jota ei voida käyttää matkustusasiakirjana. Henkilölle voidaan hakemuksesta myöntää väliaikainen henkilökortti esimerkiksi siinä tapauksessa, että henkilön henkilöllisyyttä osoittavat asiakirjat on anastettu tai ne ovat kadonneet. Tällöin henkilökortti myönnetään pääsääntöisesti siihen asti, kunnes hän saa uuden henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan. Väliaikaista henkilökorttia ei valmisteta keskitetysti, vaan sen saa heti poliisilaitokselta mukaansa. Väliaikainen henkilökortti on turvatasoltaan huomattavasti helpompi kuin keskitetysti valmistettu henkilökortti.

Henkilökorttilain 16 §:n mukaan alaikäiselle hakijalle voidaan myöntää henkilökortti, jos huoltajat siihen suostuvat. Jos joltakin huoltajalta ei matkan, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi voida saada suostumusta ja jos ratkaisun viivästyisestä aiheutuisi kohtuutonta haittaa, henkilökortti voidaan myöntää ilman tämän suostumusta. Pykälän 3 momentissa säädetään, että alaikäiselle hakijalle voidaan ilman huoltajien suostumusta myöntää alaikäisen henkilökortti. Kyse on alaikäisen erityisestä henkilökorttityypistä, jota koskevaan hakemukseen ei tarvita huoltajien suostumusta.

Alaikäisen henkilökortin myöntämiselle ei säädetä henkilökorttilaissa alaikärajaa. EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 7 kohdan mukaan alle 12-vuotiaisiin lapsiin ei tarvitse soveltaa sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta. Myöskään alle 6-vuotiaisiin lapsiin ei sovelleta sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta eikä myöskään henkilöihin, jotka eivät fyysisten rajoitteiden vuoksi pysty antamaan sormenjalkia.

Väliaikaista henkilökorttia ja alaikäisen henkilökorttia ei voida hakea Suomen edustustolta.

Henkilökortista ilman matkustusosoikeutta säädetään henkilökorttilain 17 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan henkilökortti voidaan evätä Suomen kansalaiselta, jonka todennäköisin syin epäillään syyllistyneen rikokseen, josta saattaa seurata vähintään vuoden vankeusrangaistus ja jota koskeva esitutkinta tai syyteharkinta on kesken tai josta henkilö on syytteessä tai etsintäkuulutettu. Henkilökortti voidaan evätä myös Suomen kansalaiselta, joka on tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen eikä ole rangaistusta suorittanut. Lisäksi henkilökortti voidaan evätä Suomen kansalaiselta, joka on 28 vuotta täyttänyt asevelvollinen, sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 30 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä henkilökortin myöntämiselle. Pykälän 2 momentin mukaan matkustusasiakirjaksi hyväksyttävää henkilökorttia ei myönnetä sille, joka on määrätty konkurssilain (120/2004) 4 luvun 8 tai 9 §:ssä tarkoitettuun maastapoistumiskieltoon. Matkustusasiakirjaksi hyväksyttävän henkilökortin myöntämisestä matkustuskieltoon määrätylle säädetään pakkokeinolain (806/2011) 5 luvun 3 §:ssä. Pykälän 3 momentin mukaan hakijalle voidaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettussa tilanteessa

myöntää henkilökortti, jota ei voida käyttää matkustusasiakirjana, mutta jota voidaan käyttää sähköisessä asioinnissa.

Sormenjälkien tallettaminen matkustusoikeudelliseen henkilökorttiin ei ole mahdollista voimassa olevan henkilökorttilain nojalla. EU:n ID-asetuksen 10 artiklan 1 kohdassa on oikeusperusta sormenjälkien ottamiselle matkustusoikeudelliseen asiakirjaan. Kohdassa ei kuitenkaan täsmällisesti säännellä muun muassa siitä, mikä viranomainen ottaa sormenjäljet. Perustuslaki-valiokunta on lausunnossaan ottanut kantaa siihen, että toimivaltainen viranomainen on käytävä ilmi laista (PeVL 67/2010 vp, s. 5).

Henkilökorttilain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu henkilökortti eli henkilökortti, jolla ei voi matkustaa, on asiakirja, joka osoittaa haltijansa henkilöllisyyden. Kuten edellä ilmenee nämä henkilökortit ovat alaikäisen henkilökortti, väliaikainen henkilökortti ja henkilökortti ilman matkustusoikeutta. Näistä korteista alaikäisen henkilökortti ja väliaikainen henkilökortti eivät sisällä teknistä osaa. Koska EU:n ID-asetus ei anna oikeusperustaa matkustusoikeudettomaan henkilökorttiin, henkilökorttilaissa olisi siten säänneltävä edelleen kyseisistä henkilökorteista.

Sormenjälkien tallettamista henkilökorttiin ilman matkustusoikeutta on arvioitu perustuslain 10 §:ssä tarkoitetun yksityiselämän suojan kannalta. Yksityiselämän suojan takaamiseksi valtiolta on perinteisesti edellytetty sen ohella, että se pidättäytyy itse loukkaamasta kansalaisten yksityiselämää, myös aktiivisia toimenpiteitä yksityiselämän suojaamiseksi. Perustuslain 10 §:n 1 momentin säännös yhdessä perustuslain 22 §:n kanssa edellyttää lainsäätäjän ylläpitävän tehokasta säännöksen turvaamisen oikeushyvien suojaa (PeVL 16/2013 vp, s. 2). Sormenjälkien tallettamista henkilökorttiin ilman matkustusoikeutta ei ole pidetty välttämättömänä. Henkilökortin haltijan henkilöllisyyden todentaminen voidaan saavuttaa perusoikeuteen vähemmin puuttuvin keinoin.

Henkilökortin siru ja sen tietoturva

EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 5 kohdan mukaan henkilökortteihin on sisällyttävä erittäin turvallinen tallennusväline, jonka on sisällettävä biometrisiä tietoja, jotka ovat kortin haltijan kasvo kuva ja kaksi sormenjälkeä yhteentoimivassa digitaalisessa muodossa. Jäsenvaltioiden on biometristen tunnisteiden keräämisessä sovellettava komission täytäntöönpanopäätöksessä C(2018) 7767 (13) vahvistettuja teknisiä eritelmiä.

Henkilökorttilain 5 §:n mukaan henkilökortissa on tekninen osa, johon talletetaan kansalaisvarmenteen tiedot, sähköisen asioinnin edellyttämät kortinhaltijan tunnistautumistiedot ja välttämättömät tiedot. Tekniseen osaan voidaan tallettaa myös 4 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot. Alaikäisen henkilökortissa ja väliaikaisessa henkilökortissa ei ole pykälässä tarkoitettua teknistä osaa. Viittaus lain 4 §:n 1 momenttiin tarkoittaa sitä, että henkilökortin teknisessä osassa eli sirussa voi olla henkilökortin haltijan sukunimi, etunimet, sukupuoli ja henkilötunnus, henkilökortin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, henkilökortin myöntänyt viranomainen, kortin numero ja Suomen kansalaisten osalta tieto kansalaisuudesta. Henkilökortin siruun voidaan tallettaa myös kortinhaltijan valokuva ja nimikirjoitus.

Kuten edellä ilmenee, EU:n ID-asetuksessa säädetään, että kansallisten EU:n jäsenvaltioiden myöntämien henkilökorttien on täytettävä EU:n ID-asetuksessa säädetyt turvallisuutta koskevat vähimmäisvaatimukset sekä tietyt eritelmit.

Sormenjälki on biometrisenä tunnisteena pysyvä, muuttumaton ja peruuttamaton osa yksilöä. Biometriset tunnisteet asettavat erityisiä vaatimuksia tietoturvalle, jotta yksityisyyden suojan

toteutuminen voidaan varmistaa. Tästä syystä henkilökortin siruun liittyvästä tietoturvasta olisi säädettävä henkilökorttilaissa.

EU:n ID-asetuksen johdantokappaleen 40 kohdan rekisteröidyillä olisi oltava pääsy henkilökortteissaan ja oleskeluasiakirjoissaan käsiteltyihin henkilötietoihin ja mahdollisuus oikaista niitä siten, että myönnetään uusi asiakirja, jos kyseiset tiedot ovat virheellisiä tai puutteellisia. Kortinhaltijan oikeudesta tarkastaa teknisen osan sisältämät henkilötiedot ja tarvittaessa pyytää tietojen korjaamista tai poistamista säädetään henkilökorttilain 8 §:ssä.

Henkilökorttirekisteri

EU:n ID-asetuksen 10 artiklan 3 kohdan mukaan lukuun ottamatta unionin oikeudessa ja kansallisessa lainsäädännössä vaadittua käsittelyä, henkilökorttien tai oleskeluasiakirjojen yksilöintiä varten tallennetut biometriset tunnistet on säilytettävä erittäin turvallisesti ja ainoastaan asiakirjan noutopäivään asti ja joka tapauksessa enintään 90 päivää kyseisen asiakirjan myöntämispäivästä. Tämän jälkeen biometriset tunnistet on välittömästi poistettava tai hävitettävä.

EU:n ID-asetuksen johdantokappaleen 21 kohdan mukaan asetus ei anna oikeusperustaa kansallisen tason tietokantojen perustamiselle tai ylläpitämiselle biometrinen tietojen tallentamista varten jäsenvaltioissa, mikä kuuluu kansallisen lainsäädännön piiriin, jonka on oltava tietosuojaa koskevan unionin oikeuden mukainen.

Henkilökorttirekisteristä säädetään henkilökorttilain 31 §:ssä. Poliisi pitää henkilökorttilaissa poliisille ja Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi henkilökorttirekisteriä, johon talletetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019, jäljempänä *poliisin henkilötietolaki*) 4 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset henkilön perustiedot, tiedot henkilökorttia koskevasta hakemuksesta, päätöksestä, luvasta, poliisin ja Suomen edustuston toimenpiteestä, esteestä, huomautuksesta ja ilmoituksesta sekä henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte, jotka hän on luovuttanut poliisille, ulkoministeriölle tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle henkilökorttia hakiessaan.

Henkilökorttirekisteriin talletetaan pääosin vastaavat tiedot kuin passirekisteriin, josta säädetään passilain 29 §:ssä. Biometrisistä tiedoista henkilökorttirekisteriin talletetaan jo voimassa olevan henkilökorttilain nojalla henkilökortin hakijan kasvokuva. Henkilökorttirekisteriin ei sen sijaan ole talletettu sormenjalkia toisin kuin passirekisteriin.

Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679, (yleinen tietosuojasetus) 6 artiklassa säädetään käsittelyn lainmukaisuudesta ja 9 artiklassa säädetään erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta käsittelystä.

Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklassa säädetään käsittelyn lainmukaisuuden edellytyksistä. Artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan käsittely on lainmukaista, kun se on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi. Asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien, biometrinen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten on kiellettyä. Poikkeamisperusteista säädetään 9 artiklan 2 kohdassa. Tietoja voidaan kyseisen kohdan g alakohdan mukaan käsitellä, jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhtainen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Sormenjälkien tallettamista henkilökorttirekisteriin koskeva säännös olisi yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan ja 9 artiklan 2 kohdan g alakohdan mukaisesti liikkumavaran puitteissa annettavaa lainsäädäntöä, jonka on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja sen on oltava oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Henkilökorttirekisteriin talletettavien biometrinen tietojen lisääntyessä on otettava huomioon myös tietoturvaan liittyvät asiat ja rekisterin käytön valvonta. Yleinen tietosuojasetus ja sitä täydentävä kansallinen tietosuojalaki (1050/2018) sisältävät yksityiskohtaiset säännökset muun muassa henkilötietojen käsittelyn yleisistä periaatteista, rekisterinpitäjän velvollisuuksista ja rekisteröidyn oikeuksista, tietoturvallisuudesta ja henkilötietojen käsittelyn valvonnasta sekä lainvastaisen henkilötietojen käsittelyn seuraamuksista. Valvonnan kannalta merkitystä on myös sillä, että EU:n tietosuojauudistus on terävöittänyt rekisterinpitäjän vastuuta. Poliisihallitus rekisterinpitäjänä vastaa siitä, että henkilötietoja käsitellään lainmukaisesti ja rekisterinpitäjän on lisäksi kyettävä osoittamaan, että henkilötietojen käsittely on tietosuojalainsäädännön mukaista. Poliisin henkilötietolain kokonaisuudistusta käsitellessään hallintovaliokunta on todennut, että uuden valvontaa sääntelevän lainsäädännön, valvontaa koskevan muun normipohjan ja toteutettujen käytännön tehostamistoimien voidaan arvioida antavan aikaisempaa paremmat edellytykset henkilötietojen käsittelyn valvontaan. Henkilötietojen suojan toteutuminen ja valvonnan tehokkuus edellyttävät kuitenkin myös riittävien resurssien varmistamista (ks. HaVM 39/2018 vp, s. 8 ja s. 24-27).

Henkilökorttirekisteriin talletettujen henkilötietojen käsittelystä säädetään tietosuojan yleislainsäädäntöä täydentävästi poliisin henkilötietolaissa, jota käsitellään seuraavassa jaksossa.

3.2 EU-lainsäädäntö ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettu laki

Biometrinen tietojen käsittely

Perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetty poliisin henkilötietolaki sisältää henkilötietojen käsittelyä koskevaa täsmentävää ja täydentävää sääntelyä, joka perustuu yleisen tietosuojasetuksen mahdollistamaan kansalliseen liikkumavaraan. Henkilökorttirekisterin tiedot kuuluvat poliisin henkilötietolain 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuihin henkilötietoihin, joita poliisi saa käsitellä lupahallintoon liittyvien tehtävien ja yleisen tietosuojasetuksen soveltamisalaan kuuluvien valvontatehtävien suorittamiseksi. Mainituissa pykälissä tarkoitettujen henkilötietojen käsittely perustuu yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, jonka mukaan käsittely on lainmukaista, kun se on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Henkilökorttirekisterin ja passirekisterin tietoja koskeva poliisin henkilötietolain sääntely on yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisen liikkumavaran puitteissa annettavaa kansallista lainsäädäntöä. Mainitun 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Mikäli tietoja käsitellään muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämistarkoitukseen, on sääntelyä arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten siten kuten tietosuojasetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään. Sääntelyn on oltava välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide yleisen tietosuojasetuksen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Näihin tavoitteisiin kuuluu mainitun artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti yleinen turvallisuus.

Yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien, biometrinen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten on kiellettyä.

Poikkeamisperusteista säädetään asetuksen 9 artiklan 2 kohdassa. Poliisi voi käsitellä lakisääteisissä tehtävissään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja poliisin henkilötietolaissa säädetyn edellytyksin. Erityisten henkilötietoryhmien käsittely poliisin tehtävissä perustuu asetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan, jonka mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, kun käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Sääntelyn on myös oltava oikeasuhtaista tavoitteeseen nähden, siinä on noudatettava keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä on säädettävä asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi. Näihin tietoihin kuuluvat esimerkiksi poliisin henkilötietolain 12 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettut henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi henkilökortin tai passin hakijalta hakutilanteessa otetut biometriset sormenjälkitiedot ja kasvokuva. Sormenjälkien lisääminen henkilökorttirekisteriin ei edellytä muutoksia voimassa olevaan poliisin henkilötietolain 11 ja 12 §:ään.

Poliisin henkilötietolain 15 §:ssä säädetään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely poliisin lakisääteisissä tehtävissä on pykälän 1 momentissa rajoitettu perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisesti vain välttämättömään. Pykälän 2 momentissa säädetään tarkemmasta rajoituksesta, joka koskee henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen käyttöä. Tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun katastrofin taikka rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Rajoitus koskisi myös henkilökorttirekisteriin talletettavia sormenjälkiä, jotka kuuluvat momentissa tarkoitettuihin henkilökorttilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviin biometrisiin tietoihin.

Pykälän 3 momentin mukaan passihakijan sormenjälkitietoja saadaan asianomaisen henkilön suostumuksella käyttää myös hänen myöhemmin hakemansa henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan valmistamiseen. Koska sormenjälkitiedot talletettaisiin jatkossa passin lisäksi myös henkilökortin tekniseen osaan, säännöstä olisi muutettava siten, että sekä passin että henkilökortin hakijan sormenjälkitietoja voitaisiin käyttää henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan valmistamiseen. Samassa yhteydessä olisi tarkoituksenmukaista säätää voimassa olevaa lakia täsmällisemmin myös biometristen tietojen käyttämisestä henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseksi hakuprosessin yhteydessä. Poliisin henkilötietolain 38 §:ssä säädetään muissa poliisin lakisääteisissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistamisesta. Kun hakijalle on myönnetty matkustusoikeudellinen henkilökortti, hakutilanteessa otetut sormenjälkitiedot poistettaisiin henkilökorttirekisteristä voimassa olevan 38 §:n mukaisesti. Passirekisterin sormenjälkitietoja vastaava kahdenkymmenen vuoden enimmäissäilytysaika on arvioitu välttämättömäksi, jotta voidaan varmistaa henkilökortin ja passin hakijoiden luotettava tunnistaminen rekisterivertailujen avulla. Sormenjäljet otetaan henkilökortin hakijalta aina, kun hän hakee henkilökorttia tai passia ellei sormenjälkien ottamiselle ole laissa säädettyä estettä. Pykälässä tulisi siten säätää myös sormenjälkien lyhyemmästä säilytysajasta niissä tilanteissa, joissa matkustusoikeudellista henkilökorttia ei henkilökorttilain 17 §:n nojalla voida myöntää. Sormenjälkien poistamista koskevissa säännöksissä tulisi ottaa huomioon yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaiset periaatteet, erityisesti c alakohta, jonka mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään ("tietojen minimointi"), sekä e alakohta, jonka mukaan henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten ("säilytyksen rajoittaminen").

Poliisin henkilötietolaki sisältää lisäksi sääntelyä esimerkiksi henkilötietojen luovuttamisesta (4 luku) ja rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta (6 luku). Henkilökorttirekisteriin talletettavien

sormenjälkitietojen osalta sovellettaisiin samoja tietojen luovuttamista koskevia rajoituksia kuin muiden henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävien biometristen tietojen osalta. Rekisteröidyllä on oikeus saada pääsy poliisin lupahallinnollisissa tehtävissä käsittelemiin tietoihin yleisen tietosuoja-asetuksen, kansallisen tietosuojalain ja poliisin henkilötietolain mukaisin edellytyksin.

3.3 EU-lainsäädäntö ja ulkomaalaislaki

EU:n ID-asetusta sovelletaan myös rekisteröintitodistuksiin EU:n kansalaisille, jotka oleskelevat toisessa EU-jäsenvaltiossa yli kolme kuukautta, ja heille myönnettäviin pysyvän oleskelu-oikeuden osoittaviin todistuksiin, sekä oleskelukortteihin ja pysyviin oleskelukortteihin EU:n kansalaisten perheenjäsenille, jotka eivät ole EU:n kansalaisia. Kansallisesti näistä säädetään ulkomaalaislaissa (301/2004).

Oleskelulupakortti

Ulkomaalaislain 33 a §:ssä säädetään oleskeluluvan osoitukseksi annettavasta oleskelulupakortista. Pykälän 1 momentin mukaan oleskelulupakortin muodosta ja ominaisuuksista, turvatekijöistä, tekniseen osaan tallennettavista biometrisistä tunnistuksista sekä niiden ottamisesta, rajoituksista ja käyttötarkoituksesta sekä haltijan oikeudesta tarkistaa tekniseen osaan hänestä tallennetut tiedot säädetään kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1030/2002 (EU:n oleskelulupa-asetus) ja kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 380/2008 (muutosasetus). Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/1954 kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta mukainen oleskelulupamalli tuli ottaa käyttöön 10.7.2020 mennessä. Lain 33 a §:n informatiivinen viittaus kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annettuun neuvoston asetukseen (EY) N:o 380/2008 (muutosasetus) on siten tarpeeton. Kansallisesti oleskelulupakortit vaihtuvat käytännössä uuteen malliin vuoden 2020 aikana.

Oleskelukortti

EU:n ID-asetuksen IV luvussa säädetään perheenjäsenille, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia, myönnettävistä oleskelukortteista. Luvun 7 artiklan mukaan myönnettäessä oleskelukortteja sellaisille unionin kansalaisten perheenjäsenille, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia, jäsenvaltioiden on käytettävä samaa kaavaa, joka on vahvistettu asetuksessa (EY) N:o 1030/2002 sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella (EU) 2017/1954 ja pantu täytäntöön täytäntöönpanopäätöksellä C(2018) 7767. Muista oleskeluluvista poiketen luvussa mainittaisiin selvästi, että kyse on perheenjäsenelle annettavasta luvusta. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava, että nämä asiakirjat myönnetään unionin kansalaisen perheenjäsenelle direktiivin 2004/38/EY mukaisesti.

Ulkomaalaislain 161 §:ssä säädetään oleskelukortista. Pykälän 1 ja 2 momentin mukaan unionin kansalaisen perheenjäsenelle, joka ei ole unionin kansalainen, myönnetään edellytysten täyttyessä hakemuksesta unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortti, jos perheenjäsenellä on tarkoitus oleskella Suomessa yli kolme kuukautta. On huomioitava, että oleskelukortti on hallinnollinen muodollisuus, joka ilmentää unionin kansalaisen perheenjäsenen oikeutta oleskella massa eikä oikeus oleskella ole riippuvainen oleskelukortista. Pykälän 3 momentin mukaan se, mitä ulkomaalaislaissa säädetään oleskelulupakortista ja siihen tallennetuista biometrisistä tunnistuksista sovelletaan myös unionin kansalaisen oleskelukorttiin. Näin ollen se, mitä säädetään

HE 206/2020 vp

ulkomaalaislain 33 a §:ssä oleskelulupakortista soveltuu kansallisen ratkaisun pohjalta jo nykyään myös unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttiin. Kansallisesti oleskelukortit vaihdetaan vuoden 2020 aikana uuteen malliin samaan aikaan kuin oleskelulupakortit vaihdetaan asetuksen (EU) 2017/1954 mukaisiksi.

On huomioitava, että vaikka velvoite soveltaa oleskelukorttiin asetuksen 1030/2010 mukaista kaavaa seuraa jatkossa suoraan asetuksesta 2019/1157, niin 161 §:n 3 momentti on perusteltua säilyttää. Kyseinen 3 momentti viittaa lain 60 e ja 60 d §:iin sisältäen siten asetusta täydentävää kansallista sääntelyä biometrisiä tunnisteita käsittelevien toimivaltaisten kansallisten viranomaisten osalta.

Lain 161 c §:n mukaan unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortti myönnetään viideksi vuodeksi tai jos oleskelun aiottu kesto on vähemmän kuin viisi vuotta, oleskelun aiotuksi kestoksi. Käytännössä unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortti on voimassa poikkeustapauksia lukuun ottamatta viisi vuotta. EU:n ID-asetus ei sisällä oleskelukortin voimassaoloon liittyvää sääntelyä.

EU:n ID-asetuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat lisätä kansalliseen käyttöön tarkoitettuja tietoja kansallisen lainsäädännön mukaisesti tietyin edellytyksin. Suomi on käyttänyt oikeuttaan ja lisännyt oleskelukorttiin henkilön asiakasnumeron ulkomaalaisasioiden asiakäsittelyjärjestelmässä (UMA) sekä henkilötunnuksen. Asetuksen 8 artiklassa säädetään nykyisten oleskelukorttien vaiheittaisesta käytöstä poistamisesta. Kansallisesti oleskelukortit vaihdetaan vuoden 2020 aikana uuteen malliin kertaluonteisesti.

EU:n ID-asetuksen 10 artikla sisältää säännökset biometristen tunnisteiden keräämisestä. Biometriset tunnisteet saa kerätä yksinomaan henkilö- tai oleskelukorttien myöntämisestä vastaavien viranomaisten nimeämä pätevä ja asianmukaisesti valtuutettu henkilöstö 3 artiklan 5 kohdassa (henkilökortit) ja 7 artiklan 1 kohdassa (oleskelukortit) säädettyyn erittäin turvalliseen tallennusvälineeseen sisällyttämiseksi. Ensimmäisestä virkkeestä poiketen sormenjäljet saa ottaa yksinomaan tällaisten viranomaisten pätevä ja asianmukaisesti valtuutettu henkilöstö, lukuun ottamatta hakemuksia, jotka on jätetty jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisille. Jotta varmistetaan biometristen tunnisteiden yhtäpitävyys hakijan henkilöllisyyden kanssa, hakijan on oltava henkilökohtaisesti läsnä vähintään kerran kunkin hakemuksen myöntämisprosessin yhteydessä.

Ulkomaalaislain 161 a §:n 3 momentin mukaan oleskelukorttihakemusta jätettäessä hakijalta otetaan sormenjäljet 60 d §:n mukaisesti. Hakijan on liitettävä hakemukseen kasvokuvansa. Lain 60 d §:n 1 momentin mukaan Maahanmuuttovirasto tai Suomen edustusto ottaa oleskelulupahakemuksen ja poliisi tai rajavartiolaitos kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen jättämisen yhteydessä hakijalta sormenjäljet jokaisesta sormesta oleskelulupakorttia varten. On huomioitava, että 1 momentin mukaan jatkoluvan hakemisen yhteydessä sormenjäljet otetaan kuitenkin vain, jos tähän on erityinen syy tai jos edellisen oleskelulupakortin, jota varten sormenjäljet on annettu, myöntämisestä on kulunut viisi vuotta. Sormenjäljet otetaan myös haettaessa pysyvää oleskelulupaa ja pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupaa. Jatkolupaa koskeva poikkeus, joka mahdollistaa luvan uusimisen ilman sormenjälkien ottamista ja siten henkilökohtaista käyntiä viranomaisen luona koskee oleskelulupaan jatkolupaa hakemisen lisäksi myös unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin valmistamista (HE 129/2017 vp s. 29). Hallituksen esityksessä on arvioitu, että käytännössä muutosta ei juuri sovellettaisi unionin kansalaisen perheenjäseniin, koska unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortti on voimassa poikkeustapauksia lukuun ottamatta viisi vuotta (HE 129/2017 vp s. 29). Koska poikkeus koskee nimenomaisesti jatkolupaa, esimerkiksi kadonneen, rikkoutuneen tai pysyvän oleskeluoikeuden osoittavan oleskelulupakortin ja oleskelukortin uusiminen edellyttää

kuitenkin aina henkilökohtaista käyntiä ja sormenjälkien ottamista Maahanmuuttoviraston toimipisteessä.

Ulkomaalaislain 60 d §:ssä säädetty poikkeus uusien sormenjälkien ottamisesta jatkoluvan hakemisen yhteydessä merkitsee, että unionin kansalaisen perheenjäsen on hakiessaan jatkoa oleskelukorttiinsa, jos esimerkiksi erityinen syy ei muuta edellytä, mahdollista asioida pelkästään sähköisesti ilman henkilökohtaista asiointia Maahanmuuttoviraston toimipisteessä. Käytännössä kyseessä on kuitenkin hyvin pieni hakijaryhmä. Oleskelukortti myönnetään 161 c §:n nojalla lähtökohtaisesti viideksi vuodeksi ja 161 g § ja 162 §:n nojalla unionin kansalaisen perheenjäsenelle, joka itse ei ole unionin kansalainen ja joka on oleskellut Suomessa laillisesti ja yhtäjaksoisesti viisi vuotta, myönnetään hakemuksesta pysyvä oleskelukortti. Käytännössä useimmat henkilöt hakevat oleskelukortin voimassaolon umpeuduttua ulkomaalaislain 162 §:n mukaista pysyvää oleskelukorttia, joka lain 60 d §:n 1 momentin mukaan edellyttää aina sormenjälkien ottamista. Vaihtoehtoisesti henkilö voi hakea pysyvän oleskelukortin sijaan kansalaisuutta, jos kansalaisuuslain edellytykset täyttyvät. Henkilö saattaa kuitenkin hakea oleskelukortille jatkoa esimerkiksi silloin, kun oleskelukorttia on alun perin haettu viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi mutta henkilö päättääkin oleskella maassa aiottua pidempään tai, kun syystä tai toisesta, henkilö ei halua hakea pysyvää oleskelukorttia tai kansalaisuutta. Näissä tilanteissa asian käsittely on mahdollista ilman sormenjälkien ottamista.

EU:n ID-asetuksen edellytys hakijan henkilökohtaisesta läsnäolosta vähintään kerran kunkin hakemuksen myöntämisen yhteydessä toteutuu oleskelukorttien osalta kansallisesti sillä, että biometrinen tunnistaminen yhtäpitävyys hakijan henkilöllisyyden kanssa varmistetaan hakijan henkilökohtaisella läsnäololla silloin, kun häneltä ensimmäisen oleskelukortin hakemisen yhteydessä otetaan sormenjäljet. Vaikka jatkoluvan hakeminen ei lähtökohtaisesti edellytä asiakäyntiä viranomaisessa niissä tilanteissa, joissa hakija panee hakemuksensa vireille sähköisesti ja toimittaa myös kasvokuvansa sähköisesti, asioiminen yksinomaan sähköisesti edellyttää kuitenkin aina vahvaa sähköistä tunnistautumista (HE 129/2017 vp s. 27). Edellytys vahvan sähköisen tunnistautumisen käytöstä varmistaa biometrinen tunnistamisen yhtäpitävyyden hakijan henkilöllisyyden kanssa EU:n ID-asetuksen 10 artiklan edellyttämällä tavalla. Tulkinta on yhdenmukainen sen kanssa, mitä henkilökorttien osalta on todettu biometrinen tunnistamisen yhtäpitävyyden varmistamisesta hakijan henkilöllisyyden kanssa.

EU:n ID-asetuksen 10 artiklan 3 kohdan mukaan lukuun ottamatta unionin oikeudessa ja kansallisessa lainsäädännössä vaadittua käsittelyä, henkilökorttien tai oleskeluasiakirjojen yksilöintiä varten tallennetut biometriset tunnistetiedot on säilytettävä erittäin turvallisesti ja ainoastaan asiakirjan noutopäivään asti ja joka tapauksessa enintään 90 päivää kyseisen asiakirjan myöntämispäivästä. Tämän jälkeen biometriset tunnistetiedot on välittömästi poistettava tai hävitettävä. Ulkomaalaislain 60 e §:n mukaan oleskeluluvan haltijalta saa ottaa biometriset tunnistetiedot ja verrata niitä oleskelulupakorttiin ja matkustusasiakirjaan tallennettuihin biometrisiin tunnistetietoihin oleskelulupakortin aitouden toteamiseksi ja oleskeluluvan haltijan henkilöllisyyden todentamiseksi. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, jonka jälkeen ne on hävitettävä välittömästi.

Unionin kansalaisen rekisteröintitodistus

Ulkomaalaislain 159 §:ssä säädetään unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintitodistuksesta. Jos unionin kansalainen oleskelee Suomessa yli kolme kuukautta, hänen on rekisteröitävä oleskelunsa. Rekisteröintihakemus jätetään Maahanmuuttovirastolle kolmen kuukauden kuluessa maahan tulopäivästä. Unionin kansalaisen annettua selvityksen siitä, että hän täyttää rekisteröinnin edellytykset, hänelle on välittömästi annettava rekisteröintitodistus, jossa mainii-

taan hänen nimensä ja osoitteensa sekä rekisteröinnin päivämäärä. EU:n ID-asetuksen III luvussa säädetään unionin kansalaisille tarkoitetuista oleskeluasiakirjoista. Luvun 6 artiklassa säädetään niistä vähimmäistiedoista, joista jäsenvaltion unionin kansalaisille myöntämässä oleskeluasiakirjoissa on vähintään mainittava. Lain 159 §:ssä säädetty rekisteröintitodistukseen sisällytettävät tiedot ovat asetuksen 6 artiklan kanssa päällekkäisiä, ja tietojen listaamisen sijaan olisi rekisteröintitodistuksen vähimmäissisällön osalta viitattava asetukseen (EU) 2019/1157. EU:n ID-asetuksen edellyttämät muutokset rekisteröintitodistukseen on käytännössä jo toteutettu.

EU:n ID-asetuksen 6 artiklan 2 kohta sisältää sääntelyä tilanteissa, joissa jäsenvaltio voi päättää, että sormenjäljet otetaan. Koska rekisteröintitodistus on ei-turvatekijöitä sisältävä tulostettava todistus, Suomi ei ota sormenjälkiä rekisteröintitodistusta varten. Asetuksen V luvun yhteiset säännökset eivät edellytä lainsäädäntömuutoksia.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

EU:n ID-asetusta täydentävä sääntely

Tässä esityksessä ehdotetaan EU:n ID-asetusta täydentävää sääntelyä sekä myös kansallisista syistä tehtävää sääntelyä henkilökorttilakiin. Täydentävässä sääntelyssä on pyritty mukailemaan passiprozessia kuitenkin unohtamatta EU:n ID-asetusta.

Täydentävässä sääntelyssä olisi kyse EU:n ID-asetuksessa säädettyjen biometrinen tunnisteen eli kasvokuvan ja sormenjälkien lisäämisestä henkilökorttilakiin. Näistä asioista olisi tarpeen säätää tarkentavasti, jotta asetus voisi tulla tehokkaasti sovelletuksi. Erityisesti viranomaisista, joille ehdotetaan säädettäväksi biometriin tunnisteen liittyviä tehtäviä, tulisi säätää henkilökorttilaissa.

Matkustusoikeudellisen henkilökortin tekniseen osaan eli siruun talletettaisiin henkilökortin hakijalta otetut sormenjäljet. Poliisihallituksen olisi huolehdittava henkilökortin teknisen osan tietoturvasta. Ulkoministeriö vastaisi Suomen edustuston myöntämän henkilökortin tekniseen osaan talletettujen tietojen suojaamisesta. Tekniseen osaan talletettujen tietojen aitouden ja eheyden varmistamiseen liittyvät sekä sormenjälkien lukemisessa tarvittavat varmenteet loisi Digi- ja väestötietovirasto. Sormenjälkiä erityisen arkaluonteisina tietoina saisivat lukea henkilökorttivilanomaisen, poliisi, Rajavartiolaitos ja Tulli silloin, kun se hoitaa rajatarkastusviranomaisen tehtäviä.

Henkilökorttilakiin lisättäisiin säännös sormenjälkien ottamisesta. Sormenjälkiä ei otettaisi alle 12-vuotiaalta henkilöltä eikä henkilöltä, jolta niitä ei saisi esimerkiksi fyysisen esteen vuoksi. Sääntelyssä asetettaisiin sormenjälkien ottamiselle ikäraja 12 vuotta. EU:n ID-asetusta täydennettäisiin siten, että hakijan olisi pyydettyä esitettävä luotettava selvitys siitä syystä, jonka perusteella sormenjälkiä ei voitaisi ottaa. Selvityksessä olisi oltava maininta myös syyn kestosta. Viimeksi mainitussa tilanteessa hakijalle voitaisiin myöntää tilapäinen henkilökortti, jos syy on tilapäinen.

Kansallista syistä säädettävät asiat

EU:n ID-asetus ei anna oikeusperustaa kansallisen tason tietokantojen perustamiselle tai ylläpitämiselle biometrinen tietojen tallentamista varten jäsenvaltioissa. Kansallisista syistä säädet-

täisiin siten siitä, että henkilökorttirekisteriin talletettaisiin jo nykyään talletettavien biometristen kasvokuvien lisäksi myös henkilökortin hakijalta henkilökortin hakutilanteessa otetut sormenjäljet.

Poliisin henkilötietolakiin lisättävällä sääntelyllä mahdollistettaisiin hakijan sormenjälkitietojen vertaaminen hakijan varman tunnistamisen mahdollistamiseksi passin tai henkilökortin myöntämismenettelyssä. Henkilökorttirekisteriin talletetut sormenjäljet olisivat hyödynnettävissä myös passin hakemisen yhteydessä eikä hakijan tarvitsisi saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luo henkilökorttia tai passia haettaessa, jos henkilökorttilaissa tai passilaissa säädetyt edellytykset täytyisivät. Passirekisteriin talletettuja passin hakemisen yhteydessä otettuja sormenjälkiä voitaisiin vastaavasti hyödyntää henkilökortin hakemisen yhteydessä.

Samalla poliisin henkilötietolain sääntelyä täsmennettäisiin siten, että se mahdollistaisi nykyistä selkeämmin passirekisterin ja henkilökorttirekisterin valokuvien vertaamisen sekä passin että henkilökortin myöntämismenettelyssä. Kyseissä laissa säädettäisiin myös henkilökortin hakijalta otettujen sormenjälkien poistamisesta rekisteristä niissä tilanteissa, joissa hakijalle myönnetään henkilökortti ilman matkustusosoikeutta.

Ehdotettu täydentävä sääntely ulkomaalaislakiin

Henkilökorttilakiin ehdotettujen muutosten lisäksi ehdotetaan vähäisiä muutoksia ulkomaalaislakiin (301/2004), jossa säädetään Euroopan unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenen maahantulosta ja oleskelusta sekä näihin liittyvistä asiakirjoista.

Ulkomaalaislain 33 a §:stä, jossa säädetään oleskeluluvan osoitukseksi annettavasta oleskelulukupakortista, poistetaan tarpeettomana informatiivinen viittaus kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annettuun neuvoston asetukseen (EY) N:o 380/2008. Ulkomaalaislain 159 §:ssä säädetään yli kolme kuukautta Suomessa oleskelevalle, edellytykset täyttävälle unionin kansalaiselle annettavasta rekisteröintitodistuksesta. Lain 159 §:ään olisi lisättävä informatiivinen viittaus EU:n ID-asetukseen rekisteröintitodistuksen tietosisällön osalta sekä poistettava asiakirjan tietosisältöä koskevaa EU:n ID-asetuksen kanssa päällekkäistä kansallista sääntelyä.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset ovat seurausta osin EU:n ID -asetuksesta ja osin kansallisen lainsäädännön valmistelusta. Vaikutukset kohdistuvat poliisihallintoon, ulkoasiainhallintoon ja valtiovarainministeriön hallinnonalalla Digi ja väestötietovirastoon.

EU:n ID-asetus edellyttää henkilökortin tietosisällön ja ulkoasun uudistamista, mikä lisää henkilökorttien painatuskustannuksia noin 0,5 - 0,75 miljoona euroa/vuosi poliisihallinnossa. Kustannusten lisäksi huomioidaan henkilökorttien hinnoittelussa.

EU:n ID-asetusta täydentävästä sääntelystä ja pelkästään kansallisesta säädösvalmistelusta johtuvat lisämenot arvioidaan olevan poliisille alle miljoona euroa ja ulkoasiainhallinnolle 16 000 euroa. Kustannukset ovat jaoteltavissa tietojärjestelmäkustannuksiin ja lisätyön aiheuttamiin henkilöstökustannuksiin. Säädösten täytäntöönpano edellyttää muutoksia poliisin henkilökortti- ja passijärjestelmään sekä sähköiseen asiointiin sormenjälkien ottamisen ja rekisteröinnin osalta. Muutoksista aiheutuu noin 0,3 miljoonan euron kertaluonteiset lisäkustannukset. Muutokset toteutetaan vuosien 2020 ja 2021 aikana osana Poliisihallituksessa käynnissä olevaa

hankekokonaisuutta. Kustannukset katetaan poliisin nykyisellä kehysmäärärahalla ja vyörytetään maksuperustelain mukaisesti henkilökortin hintaan jälkikäteen.

Vuoden 2020 ennusteen perusteella on arvioitu, että henkilökorttihakemuksia jätettäisiin Suomessa poliisille noin 350 000 vuosittain. Arvio perustuu toteutuneiden hakemuserien pohjalta tehtyihin ennustemalleihin. Hakemusten määrään vaikuttaa monet tekijät ja vuosittainen toteuma vaihtelee huomattavasti. Esimerkiksi vuonna 2020 hakemusten määrään on vaikuttanut merkittävästi koronapandemia, mutta sen vaikutukset arvioidaan kuitenkin väliaikaisiksi. Hakijoita arvioidaan tulevan lakimuutoksen jälkeen poliisilaitoksille asioimaan henkilökohtaisesti noin 150 000 ihmistä vuosittain. Hakemusprosessiin lisättävään uuteen toimenpiteeseen eli sormenjalkien ottamiseen arvioidaan kuluvan keskimäärin noin kolme minuuttia, joten vuosittaiseksi lisätyön määräksi muodostuisi 7 500 tuntia eli 4,6 henkilötyövuotta. Poliisilaitosten tarvitseman henkilöstötarpeen kattaminen aiheuttaisi siten noin 0,22 miljoonan vuosittaiset kustannukset, jotka voidaan sisällyttää henkilökortin hintaan.

Henkilökorttihakemuksia arvioidaan vuoden 2020 ennusteen mukaan jätettävän Suomen edustustoille noin 2000 vuosittain ja edustustoissa sormenjalkien ottamiseen kuluisi keskimäärin noin 5 minuuttia. Vuosittaiseksi lisätyön määräksi muodostuisi siten noin 232 tuntia. Suomen edustustojen tarvitseman henkilöstötarpeen kattaminen aiheuttaisi siten noin 16 000 euron vuosittaiset kustannukset, jotka katettaisiin Suomen edustustojen myöntämien henkilökorttien hinnan korotuksena.

Säädösmuutoksista aiheutuvat lisämenot kohdentuvat hallinnonalojen maksulliseen toimintaan ja ne tulee valtion maksuperustelain (150/1992) mukaisesti kattaa täysimääräisesti suoritteista perittävillä lupatuotoilla. Poliisihallituksen arvion mukaan edellä kuvattujen muutosten aiheuttamien lisäkustannusten kattaminen tarkoittaisi henkilökortin hinnan korottamista 2-4 eurolla. Ennakoidulla 350 000 henkilökortin vuosittaisella myöntömäärällä kustannuslisäys ja sitä vastaava lupatuottokertymä olisi n. 0,7 -1,4 miljoonaa euroa. Henkilökorttihakemusten volyymin ja henkilökorttien hinnoittelua arvioidaan vuosittain sisäministeriön maksuasetuksen valmistelun yhteydessä.

Digi- ja väestötietoviraston mukaan henkilökortin biovarmentamiseen liittyvät kehitystyöt on tarkoitus kattaa biovarmentamisen tulo-rahoituksella. Digi- ja väestötietovirasto on maksuasetusvalmistelussaan hinnoitellut henkilökortin biovarmentamisen yhdenmukaisesti passien ja oleskelulupien kanssa ja vuodelle 2021 esitetty hinta on 3,10 euroa/asiakirja. Koska varmentaminen alkaa elokuussa, on varmentamisen piiriin kuuluvien asiakirjojen määräksi vuonna 2021 arvioitu noin 121 000 asiakirjaa, jolloin kustannus näistä olisi noin 0,375 miljoonaa euroa.

4.2.2 Viranomaisvaikutukset

Ehdotettu henkilökorttilain muutos mahdollistaisi sen, että rajavalvonnassa voitaisiin verrata henkilön sormenjalkia henkilökortinhaltijan sirulla oleviin tietoihin. Henkilökorttilain muutoksella helpotettaisiin siten henkilöllisyyden toteamista rajavalvonnassa.

Passihakijalta on passilain nojalla otettu sormenjäljet. Kun sormenjäljet ja kasvokuva otetaan käyttöön henkilökortin myöntämisessä biometrisinä tunnisteinä, voidaan kyseisten tunnisteen taltioinnissa sekä asiankäsittelyssä hyödyntää passia varten rakennettuja samoja työvälineitä. Sormenjalkien ottaminen lisää kuitenkin hieman henkilökortteja myöntävien viranomaisten eli poliisin ja Suomen edustustojen työtä.

Kun asiakkailta ei ole henkilökortin hakemisen yhteydessä otettu sormenjalkia ja kun biometrisiä tunnisteita eli kasvokuvaa ja sormenjalkia ei ole kortilta luettu koneellisesti, asiasta tulisi

kouluttaa poliisin ja ulkoasiainhallinnon henkilökuntaa sekä tiedottaa ja neuvoa asiakkaita. Tiedotus- ja neuvontatehtävät lisääisivät sekä poliisin että ulkoasiainhallinnon henkilöstön työmäärää. Poliisille ja ulkoasiainhallinnolle tästä aiheutuvan lisätyön arvioidaan muodostuvan vähäiseksi.

4.2.3 Vaikutukset rikostorjuntaan ja turvallisuuteen

Sormenjälkien ja valokuvan tallettamisella biometrisessä muodossa henkilökorttiin vaikutettaisiin estävästi henkilön alttiuteen ja myös toisena henkilönä esiintymisen helppouteen. Sormenjälkien tallettamisen avulla viranomaisen erehdyttäminen ei olisi mahdollista, vaikka henkilön kasvokuva muistuttaisi toisen henkilön kasvokuvaa. Toisaalta myös sirutietojen järjestelmällinen sähköinen tarkistaminen johtaisi yleisimpien asiakirjapetosten, kuten haltijan valokuvan manipuloimien, havaitsemiseen. Merkityksellistä tämä olisi erityisesti rajavalvonnassa. EU:n ID-asetusehdotuksessa todettiin seuraavasti: ”Matkustus- ja henkilöasiakirjojen turvallisuuden varmistaminen on keskeinen osa terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa ja todellisen turvallisuusunionin luomista. Monet EU:n viime vuosina tekemistä aloitteista ulko-rajojen valvonnan parantamiseksi ja vahvistamiseksi ovat riippuvaisia luotettavista matkustus- ja henkilöasiakirjoista.”

Tilastokeskuksen Rikos- ja pakkokeinotilaston mukaan vuoden 2019 aikana ilmoitettiin 3 900 identiteettivarkautta, mikä oli runsaat 100 tapausta (3 prosenttia) enemmän kuin vuonna 2018. Identiteettivarkaus lisättiin rikoslakiin 4.9.2015 ja vuoden 2015 lopulla siitä tehtiin 530 rikosilmoitusta. Poliisihallituksesta saadun tiedon perusteella petoksista ja identiteettivarkauksista on tehty väärennetyn henkilökortin avulla vuosittain keskimäärin 10 rikosilmoitusta ja määrään sisältyy myös esimerkiksi muiden valtioiden henkilökortteja ja yritysten henkilökortteja. Väärennetyn henkilökortin avulla on siten tehty petoksia ja identiteettivarkauksia vähäinen määrä verrattuna edellä mainittuihin Rikos- ja pakkokeinotilaston lukuihin.

Henkilökorttirekisteriin talletettu sormenjälki ja sormenjälkitietojen vertaaminen henkilökorttirekisterin kanssa myöntämismenettelyn yhteydessä tehostaisi olennaisesti henkilöllisyyksien väärinkäytön ennalta ehkäisyä. Erityisesti estettäisiin ne tilanteet, joissa henkilökorttia pyrittäisiin käyttämään oikeudettomasti toisen ihmisen henkilöllisyydellä.

Ehdotus lisäisi kaiken kaikkiaan henkilön tunnistamisen varmuutta ja luottamusta siihen, että henkilökortin haltija on sen oikea haltija. Ehdotuksella vaikutetaan siten turvallisuuteen.

4.2.4 Vaikutukset yksilön asemaan

Henkilökortin hakijan sormenjälkien tallettamisella henkilökorttirekisteriin vaikutettaisiin yksilötasolla henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen, koska henkilökortin haltija voisi luottaa siihen, että hänen henkilöllisyydellään ei olisi olemassa toista matkustusasiakirjaa.

Poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2020 annetun sisäministeriön asetuksen (1386/2019) maksutaulukon mukaan henkilökortti, joka sisältää Digi- ja väestötietoviraston varmennemaksun on hinnaltaan 54 euroa. Sama kortti sähköisellä asiointilla on 48 euroa. Poliisihallitus on arvioinut, että muutoksen aiheuttamien kustannusten kattaminen tulisi edellyttämään arviolta 2 – 4 euron korotusta henkilökortin hintaan. Ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista vuosina 2020 – 2022 annetun ulkoministeriön asetuksen (650/2020) maksutaulukon mukaan Suomen edustustolta haettaessa henkilökortti on hinnaltaan 90 euroa. Ulkoministeriö on arvioinut muutoksen aiheuttamien kustannusten korottavan jonkin verran edustustossa myönnettävän henkilökortin hintaa. Koska EU:n ID-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta,

henkilökortin hinnan korotus tulisi osin kyseisen asetuksen nojalla. Taloudellinen vaikutus kohdistuisi henkilökortin hakijaan yksilönä. Kortin hinnan nousu on kuitenkin suhteuttava esimerkiksi siihen, mitä seuraisi, jos henkilön identiteetti olisi toisella henkilöllä käytössä.

Jos henkilökortin hakijalta ei voitaisi ottaa sormenjalkia tilanteessa, jossa esteen arvioidaan olevan tilapäinen, myönnettäisiin henkilökortti enintään 12 kuukauden määräajaksi. Kyseinen lyhytaikaisen henkilökortin hinta olisi sama kuin normaalin henkilökortin. Koska näissä tilanteissa henkilökortti ei olisi voimassa normaaliaikaa, aiheutuisi tästä hakijalle lisäkustannuksia.

Toisaalta sormenjalkien tallettaminen henkilökorttirekisteriin ja niiden hyödyntäminen myös passin hakemisen yhteydessä lain edellytysten täytyessä, vähentäisi asiakkaan käyntitarvetta poliisilaitoksella, mikä voisi vaikuttaa positiivisesti henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan hakemiseen.

Sormenjalkien ottaminen henkilökorttiin ilman matkustusoikeutta ja sormenjalkien tallettaminen henkilökorttirekisteriin voi aiheuttaa henkilökortin hakijalle epätietoisuutta ja ihmetystä. Voitaneen kuitenkin arvioida, että kun passin osalta matkustusasiakirjana on jo tehty vastaava sormenjalkien tallettaminen rekisteriin, niin vastustusta ei ilmene laajasti väestön keskuudessa.

4.2.5 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Biometrisellä tunnistamisella tarkoitetaan ihmisen automatisoitua tunnistamista jonkin fysiologisen ominaisuuden tai käyttäytymispiirteen perusteella. Tunnistuksen automatisointi tarkoittaa sitä, että tunnistus on mahdollista toteuttaa kokonaan ilman ihmistä eli koneellisesti. Biometrian käyttö parantaa tunnistuksen luotettavuutta, koska tunnistaminen tapahtuu tällöin suoraan ihmisen yksilöllisten fyysisten piirteiden avulla.⁸

Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen 21 artiklalla EU:n kansalaisille annetaan oikeus liikkua ja oleskella vapaasti EU:n jäsenvaltioiden alueella. Yleisesti voidaan todeta, että tällä esityksellä lisätään asiakirjojen turvallisuutta parantamalla henkilökorttien turvaominaisuuksia siten, että vapaata liikkuvuutta koskevia oikeuksia voidaan käyttää turvallisemmassa ympäristössä.

Henkilökorttirekisteriin talletettu sormenjalki mahdollistaa sen, että viranomainen tekee henkilökorttilain 11 §:ssä tarkoitettussa henkilökortin hakemisessa henkilön tunnistamisen suhteellisen nopeasti ja luotettavasti. Lisäksi henkilöille, joiden henkilöllisyyttä käytetään vilpillisiin tarkoituksiin, voi olla vakavia seurauksia, sekä taloudellisia että emotionaalisia. Tällä esityksellä vaikutetaan siten perustuslain 21 §:ssä (Oikeusturva) säädettyyn perusoikeuteen.

Ehdotettu sormenjalkien tallettamista koskeva sääntely vaikuttaa myös siihen, miten asiakirjan hakijan tai haltijan identiteettiä voidaan suojata hänen fyysisten ominaisuuksiensa perusteella. Passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjalkitietojen vertailu ovat identiteetin suojan kannalta merkityksellisiä. Kun suojataan henkilön identiteettiä, suojataan perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädettyä yksityiselämän suojaa, jonka tärkeä osa on juuri henkilön identiteetti.

Poliisilla on turvallisuusviranomaisena velvollisuus suojella ihmisiä rikoksilta. Erityisesti vaikutetaan siihen, että henkilö ei voisi esiintyä oikeudettomasti toisena henkilönä aiheuttaen va-

⁸ Korja, Juhani, Biometrinen tunnistaminen ja henkilötietojen suoja, s. 139 – 141 ja s. 343.

hinkoa toiselle. Vertaamalla henkilökortin hakijan sormenjälkiä tietokannassa oleviin sormenjälkiin voidaan varmistua myös siitä, ettei henkilö hae henkilökorttia useammalla henkilöllisyydellä. Tällä esityksellä vaikutetaan siten perustuslain 7 §:ssä tarkoitettuun perusoikeuteen (Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen), joka voidaan nähdä tässä esityksessä yleisen turvallisuuden lisäksi henkilön henkilökohtaisena turvallisuutena.

Sormenjäljet ovat erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, joiden käsittely koskettaa yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä. Kun henkilötietoja käsitellään viranomaisen lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi, rekisteröidyllä on vain rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa omien henkilötietojensa käsittelyyn. Henkilöllä on kuitenkin mahdollisuus käyttää rekisteröidyn oikeuksia yleisen tietosuojalainsäädännön ja poliisin henkilötietolain mukaisesti varmistuakseen käsittelyn lainmukaisuudesta.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

EU:n ID-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettujen biometristen tunnisteiden eli valokuvien keräämisen osalta ei ole pidetty mahdollisena, että henkilökorttien ja passien valokuvaustoiminta järjestettäisiin poliisilaitoksilla tai Suomen edustustoissa. Jos passikuvaus järjestettäisiin poliisilaitoksilla tai Suomen edustustoissa voitaisiin olla varmoja, että kuvaa ei ole muokattu eli manipuloitu. Tämä on etu, joka on monissa maissa katsottu yksistään riittäväksi perusteeksi siirtää kuvaus viranomaisen tehtäväksi, sillä sekä koneellista että silmämääräistä kasvovertailua huijaavat kuvamanipulaatiot ovat kasvava uhka.

Kuten edellä todettiin, haettavien henkilökorttien määrän on arvioitu vuoden 2020 ennusteen mukaan olevan noin 350 000 kappaletta. Tämä tarkoittaisi sitä, jokaiseen korttiin tulisi ottaa kuva poliisilaitoksella tai Suomen edustustossa. Valokuvauksen järjestäminen poliisin toimipisteissä tai Suomen edustustoissa aiheuttaisi kielteisiä vaikutuksia. Siitä syntyisi esimerkiksi merkittäviä kustannuksia, sillä toimipisteet olisi varustettava kameroin, kuvaustaustoin ja kuvauskäyttöön soveltuvin valaisimin. Nykyinen toimintatapa jakaa kuvauksen aiheuttaman palvelukuormituksen suureen määrään kuvaamoja sen sijaan, että se keskittyisi pieneen määrään poliisilaitoksia. Passikuvauksen siirtäminen henkilökorttivilanomaisen tehtäväksi voisi siten aiheuttaa kuvaamoalan elinkeinonharjoittajille taloudellisia vaikeuksia.

Jos passikuvat otettaisiin poliisilaitoksilla, asiakirjan voimassaoloa täytyisi pidentää tai vähintäänkin samaa kuvaa täytyisi käyttää pidempään kuin olisi tunnistusnäkökulmasta suotavaa. Muussa tapauksessa poliisilaitosten asiakasmäärät kasvaisivat huomattavasti nykyisestä määrästä. Nykyinen käytäntö säästää viranomaisen resursseja siinä määrin, että asiakirjojen viiden vuoden voimassaolosta voidaan pitää kiinni, minkä ansiosta asiakirjojen kasvokuvat, fyysiset turvatekijät ja sirun tietoturva eivät vanhene.

Valmistelussa on arvioitu ratkaisumallia, jonka mukaan unionin kansalaisten perheenjäsenten, jotka eivät ole unionin kansalaisia, maassaoleskeluoikeuden ilmentämiseksi myönnettävän oleskelukortin jatkoluvan hakemisen yhteydessä luovuttaisiin ulkomaalaislain 60 d §:n 3 momentin mukaisesta kevennetystä menettelystä, jonka mukaan sormenjäljet otetaan vain poikkeuksellisesti. Tällainen ratkaisumalli täyttäisi sanatarkemmin EU:n ID-asetuksen 10 artiklan edellytyksen hakijan henkilökohtaisesta läsnäolosta vähintään kerran kunkin hakemuksen myöntämisen prosessin yhteydessä. Valmistelussa on kuitenkin arvioitu, että vaikka kyse on hyvin pienestä ryhmästä henkilöitä, ratkaisu asettaisi unionin kansalaisten perheenjäsenet, jotka eivät ole unionin kansalaisia menettelyn osalta heikompaan asemaan kuin maassa oleskeluvalla olevat kolmannen maan kansalaiset. Käytännössä kyseisen ryhmän, vaikkakin pienen sellaisen, osalta

olisi oltava poikkeusjärjestelyjä ja -ohjeita. Lisäksi ratkaisu olisi askel taaksepäin tilanteessa, jossa menettelyn keventäminen ja automatisaation edistäminen on Maahanmuuttoviraston toiminnan kehittämisen keskeisiä tavoitteita. Lisäksi on arvioitu, että menettely, jossa biometrinen tunnisteen yhtäpitävyys hakijan henkilöllisyyden kanssa varmistetaan hakijan henkilökohtaisella läsnäololla silloin, kun häneltä ensimmäisen oleskelukortin hakemisen yhteydessä otetaan sormenjäljet ja asioiminen sähköisesti jatkolupaa haettaessa edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista varmistaa biometrinen tunnisteen yhtäpitävyyden hakijan henkilöllisyyden kanssa EU:n ID-asetuksen 10 artiklan edellyttämällä tavalla.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsissa valmistellaan kansallista henkilökorttia koskevan lainsäädännön uudistamista. Vuonna 2017 aloitettiin selvitys, jonka tavoitteena oli muun muassa vähentää väärennetyillä henkilöasiakirjoilla tehtäviä petoksia. Selvityksessä annettiin mietintö Ett säkert statligt ID-kort – med e-legitimation (SOU 2019:14) maaliskuussa 2019.

Mietinnössä esitetään säädettäväksi uusi laki valtiollisista henkilöllisyysasiakirjoista, jossa olisi säännöksiä valtiollisesta henkilökortista (statligt identitetskort) ja valtiollisesta sähköisestä henkilöllisyystodistuksesta (statlig e-legitimation). Uudet henkilöllisyysasiakirjat korvaisivat nykyiset kaksi eri henkilökorttia. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2022.

Laissa säädettäisiin, että valtiollisen henkilökortin hakijan olisi oltava henkilökohtaisesti läsnä. Hakija todistaisi tällöin henkilöllisyytensä passilla tai henkilökortilla. Kuitenkaan henkilökohtaista läsnäoloa ei edellytetä ilman matkustusoikeutta olevan henkilökortin hakemisessa tilanteissa, joissa hakijan sairauden, vamman tai korkean iän vuoksi ei voisi olla henkilökohtaisesti läsnä. Tällöin hänen tulisi asioida valtuutetun välityksellä. Huomattakoon, että matkustusoikeudellisen henkilökortin osalta ei ole mahdollisuutta poiketa henkilökohtaisen läsnäolon vaatimuksesta.

Laissa säädettäisiin, että valtiollisen henkilökortin matkustusoikeudella ja ilman matkustusoikeutta olisi sisällettävä sormenjäljet ja kasvokuva tallennusvälineessä. Poikkeuksena tästä olisivat ne henkilökortit, jotka myönnetään alle kuuden vuoden ikäisille tai henkilöille, jotka ovat fyysisesti estyneitä antamasta sormenjälkiään.

Laissa säädettäisiin myös henkilökorttirekisteristä. Rekisteri sisältäisi kopion hakutilanteesta otetusta digitaalisesta kuvasta tai valtuutetun jättämästä kuvasta ja näissä olevista biometrisistä tiedoista. Rekisterissä ei saisi olla sormenjälkiä tai näissä olevia biometrisiä tietoja.

5.2.2 Norja

Norjassa säädetään kansallisesta henkilökortista lov om nasjonalt identitetskort (ID-kortloven) (LOV-2015-06-05-39) -nimisellä lailla. Laki tuli voimaan 19.10.2020.

Norjan kansalaisilla, jotka täyttävät lain ehdot, on oikeus hakemuksesta saada kansallinen henkilökortti, jota voidaan käyttää matkustusasiakirjana Euroopan talousalueella eli ETA-alueella. Norjan kansalaisilla, jotka eivät halua tai eivät voi hankkia kansallista henkilökorttia, jolla on oikeus matkustaa, mutta jotka täyttävät muut lain ehdot, on oikeus hankkia kansallinen henkilökortti ilman matkustusoikeutta hakemuksesta.

Hakijan on oltava henkilökohtaisesti läsnä, kun hän hakee henkilökorttia, jollei hakijalla ole erityisiä syitä olla olematta läsnä. Hakijan on todistettava henkilöllisyytensä ja kansalaisuutensa muun muassa toimittamalla tietoja ja asiakirjoja, joita henkilökorttiviranomainen pitää tarpeellisina. Hakutilanteessa kerätyjä biometrisiä tietoja eli kasvokuvaa ja sormenjälkiä voidaan käyttää myöhemmin kortinhaltijan henkilöllisyyden todentamiseen.

Kansallisissa henkilötodistuksissa tulisi olla vain tarvittavat tiedot kortin aitouden todentamiseksi ja haltijan henkilöllisyyden vahvistamiseksi. Biometriset henkilötiedot talletetaan kansalliseen henkilökorttiin siten, että tietojen aitoutta, eheyttä ja luottamuksellisuutta koskevat näkökohdat turvataan.

Lailla perustetaan kansallinen henkilökorttirekisteri. Henkilökorttirekisteri voidaan yhdistää passirekisteriin. Rekisteri voi sisältää rekisterin hallintaan ja kansallisten henkilökorttien myöntämiseen tarvittavia tietoja kuten hakijan nimi, allekirjoitus, syntymäaika, kasvokuva, pituus, silmien ja hiusten väri, kortin sarjanumero tai muu yksilöivä viite.

EU:n ID-asetus on tarkasteltavana Euroopan vapaakauppajärjestössä eli EFTAssa, johon Norja kuuluu.

5.2.3 Tanska

Tanskassa säädetään henkilökorttien myöntämisestä lailla, Lov om udstedelse af legitimationskort LOV nr 236 af 15/03/2017. Laki tuli voimaan 1.7.2017. Laissa säädetään, että yli 15-vuotiaat henkilöt, jotka on rekisteröity keskushenkilörekisteriin (CPR), voivat saada kuvallisen henkilökortin. Henkilökortti ei ole lähtökohtaisesti matkustusasiakirja.

Tarkemmin henkilökortista säädetään Bekendtgørelse om udstedelse af legitimationskort BEK nr 1220 af 21/11/2017 –nimisellä asetuksella. Hakemus jätetään kunnalle, jossa hakija on rekisteröity edellä mainittuun rekisteriin. Hakijan on oltava läsnä henkilökohtaisesti esittäessään muiden asiakirjojen ohella passinsa. Hakijan on liitettävä hakemukseensa valokuva itsestään. Asetuksessa säädetään valokuvaan liittyvistä vaatimuksista. Asetuksessa ei kuitenkaan säädetä sormenjälkien ottamisesta mitään. Asetus tuli voimaan 1.12.2017.

5.2.4 Saksa

Saksassa säädetään henkilökortista perustuslaissa Grundgesetz ja henkilökortteja koskevassa laissa Gesetz über Personalausweise und den elektronischen Identitätsnachweis (Personalausweisgesetz - PAuswG) 18.6.2009 (BGBl. I S. 1346).

Saksalaiset ovat velvollisia hankkimaan henkilökortin, kun he täyttävät 16 vuotta. Henkilökortit ja väliaikaiset henkilökortit myönnetään hakemuksesta. Hakijan ja hänen laillisen tai valtuutetun edustajansa on oltava paikalla henkilökohtaisesti. Jos hakija osoittaa tarvitsevansa henkilökortin heti, hänelle on myönnettävä väliaikainen henkilökortti. Toimivaltainen henkilökorttiviranomainen voi yksittäistapauksessa määrätä, että henkilökortilla ei voi matkustaa.

Kortti sisältää muun muassa kortin haltijan valokuvan. Henkilökortin hakija liittää hakemukseensa kuvatulosteen, joka skannataan korttiin. Korttiin voidaan tallettaa hakijan sormenjäljet hänen pyynnöstään. Alle 6 -vuotiailta lapsilta ei oteta sormenjälkiä. Kortin haltijan kasvokuva ja sormenjäljet tallennetaan henkilökortin elektroniseen tallennus- ja käsittelyvälineeseen eli si-ruun.

Laissa säädetään myös henkilökorttirekisteristä. Henkilökorttirekisteriin talletetaan muun muassa hakijan sukunimi ja syntymäsukunimi, etunimet, syntymäaika- ja -paikka, pituus, silmien väri ja kansallisuus. Rekisteriin talletetaan myös kortinhaltijan biometrisistä tiedoista kasvokuva.

Saksan hallitus on antanut kesäkuussa 2020 lakiesityksensä passi-, henkilökortti- ja maahanmuuttoasiakirjojen turvallisuuden parantamiseksi. Ehdotuksessa henkilökorttilain muuttamiseksi säädettäisiin muun muassa velvoittavasti sormenjälkien tallettamisesta henkilökortin tallennusvälineeseen. Säännös tulisi voimaan samanaikaisesti EU:n ID-asetuksen soveltamisen aloittamisen kanssa eli 2.8.2021.

Passilakia (Paßgesetz 19.4.1986 (BGBl. I S. 537)) ja henkilökorttilakia ehdotetaan muutettavaksi muun muassa siten, että palveluntarjoajan olisi otettava hakijasta digitaalinen valokuva ja välitettävä se sähköisesti viranomaiselle turvallista menettelyä käyttäen. Vaihtoehtoisesti henkilökorttiviruslainomainen ottaisi digitaalisen valokuvan, jos sillä olisi välineet kuvan ottamiseen. Jos kuvatus henkilön henkilöllisyydestä olisi epäilyksiä tai epäillään, että kuvaa olisi käsitelty, viranomaisella voisi määrätä, että kuva otettaisiin viranomaisessa. Lakien muutokset tulisivat voimaan 1.5.2025.

6 Lausuntopalaute

Lausunnoissa lakiehdotuksia pidettiin kannatettavina. Ehdotuksilla parannetaan asiakirjaturvallisuutta, henkilön oikeusturvaa ja estetään häneen kohdistuvia oikeudenloukkauksia.

Lausuntopalaute kohdistui pääasiallisesti tietosuojasääntelyyn, henkilökortin sormenjälkien ja kasvokuvan lukemiseen, henkilökorttiin ilman matkustus-oikeutta sekä vaikutusarvioiteihin.

Oikeusministeriö totesi, että perusteluja tulisi täsmentää tietosuojasääntelyllä ja perustuslakivaliokunnan käytännöllä ehdotetun henkilökorttilain 31 §:n 1 momentin 4 kohdan (sormenjälkitietojen tallettaminen henkilökorttirekisteriin) ja poliisin henkilötietolain 38 §:n 2 momentin 7 kohdan (ilman matkustus-oikeutta tarkoitettujen henkilökortin sormenjälkien poistaminen rekisteristä) sekä perustuslain mukaisuuden arvioinnin osalta. Esityksen jatkovalmistelussa perusteluja täydennettiin oikeusministeriön lausunnossaan esittämien huomioiden johdosta.

Digi- ja väestötietovirasto pyysi poistamaan esityksestä sääntelyn koskien kasvokuvien lukemisessa tarvittavia varmenteita. Kasvokuvaa ei ole tarkoitus suojata Digi- ja väestötietoviraston tuottamalla varmenteella. Myös Poliisihallitus kiinnitti huomiota asiaan ja totesi, että laajennettua pääsynvalvontaa käytetään ainoastaan sormenjälkien osalta. Digi- ja väestötietovirasto totesi lisäksi, että henkilökortin teknisen osan tietoturva koskee myös eIDAS-asetuksen tunnistus- ja luottamuspalvelusääntely Digi- ja väestötietoviraston kansalaisvarmenteen osalta. Henkilökortin teknisen osan toteutusten ollessa jaettuina tulee Poliisihallituksen huolehtia teknisen osan tietoturvasta yhteistyössä Digi- ja väestötietoviraston kanssa.

Oikeusministeriön mielestä esityksestä tulisi ilmetä luku-oikeuksien myöntämisen konteksti eli miksi myönnetään ja tarkemmin minkälaisille ulkomaan viranomaisille ohella ainakin, onko päätöksessä kyse hallintolain (434/2003) mukaisesta hallintopäätöksestä. Avoimeksi jää myös se, onko kyse yksittäisiä tapauksia koskevasta päätöksenteosta vai päätöksestä, jolla yleisesti annettaisiin luku-oikeus jollekin ulkomaan viranomaiselle. Jos esitysluonnoksessa on tarkoitettu sisäministeriön tekemää hallintopäätöstä, asianmukaista olisi myös todeta, ovatko tuollaiset päätökset muutoksenhakukelpoisia, ja jos eivät, niin millä perusteilla.

Rajavartiolaitoksen esikunta katsoi, että esityksen jatkovalmistelussa on tärkeää varmistaa, ettei ehdotettavalla uudella sääntelyllä rajoiteta Rajavartiolaitoksen voimassa olevia henkilön tunnistamista koskevia toimivaltuuksia.

Esityksen jatkovalmistelussa on otettu huomioon lausunnoissa esitetyt asiat ja muutettu ehdotettuja sääntelyä lukuoikeuksien myöntämisestä (5 a §:n 1 ja 3 momentti) ja varmenteiden luomiseen liittyen (5 b §:n 3 momentti). Lisäksi perusteluja on täsmennetty. Todettakoon, että lukuoikeuksien myöntäminen on osa kansainvälistä viranomaisyhteistyötä. Sisäministeriön päätökseen ei ole asian luonteen vuoksi muutoksenhakuoikeutta.

Oikeusministeriö selvitti lausunnossaan sormenjalkien ottamiseen liittyvää henkilökorttilakiehdotuksen 9 a §:ää ja siihen liittyen ehdotettua henkilökorttilain 17 §:n 5 momenttia. Oikeusministeriön mielestä esitysluonnoksen 17 §:n 5 momenttiin kaavailtu säännös henkilökortin myöntämisestä siinä tapauksessa, että hakija kieltäytyy 9 a §:ssä tarkoitetusta sormenjalkien ottamisesta ei ole asianmukainen ja se tulisi poistaa. Jatkovalmistelussa esityksestä on poistettu kyseinen säännös perusteluineen.

Sosiaali- ja terveysministeriö totesi lausunnossaan, että alaikäisillä on mahdollisuus saada myös sähköisissä palveluissa käytettävä tunnistusväline ilman huoltajan suostumusta. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö totesi, että tehtävässä uudistuksessa on huomioitava samaan aikaan tekeillä oleva henkilötunnuksen uudistustyö. Todettakoon, että alaikäisen henkilökortin teknistä osaa koskeva asia on tarkoituksenmukaista käsitellä valtiovarainministeriön hankkeessa, joka koskee digitaalista henkilöllisyyttä. Valtiovarainministeriön tarkoituksena on asettaa hanke syksystä 2020. Henkilötunnuksen uudistustyön osalta on todettava, että kyseinen hanke ei ole samassa vaiheessa kuin tämä hanke, joten aikataulullisesti hankkeet eivät ole sovittavissa yhteen.

Valtiovarainministeriö totesi, että Taloudelliset vaikutukset -jaksossa on selvästi todettava, että säädosmuutoksista aiheutuvat lisämenot voidaan kattaa sekä sisäministeriön että ulkoministeriön hallinnoilla täysimääräisesti perittävillä maksuilla. Valtiovarainministeriö totesi lisäksi, että tulojen lisäystä ei ole mainittu. Digi- ja väestötietovirasto puolestaan totesi lausunnossaan, että lainmuutoksilla on vaikutusta viraston toimintaan sen tuottaessa jatkossa henkilökortin tekniseen osaan talletettujen tietojen aitouden ja eheyden varmistamiseen liittyvät sekä sormenjalkien lukemisessa tarvittavat varmenteet. Muutoksella on taloudellisia vaikutuksia Digi- ja väestötietovirastolle henkilökortilla sijaitsevan kansalaisvarmenteen osalta. Esitystä on täydennetty valtiovarainministeriön esittämien huomioiden johdosta. Lisäksi Digi- ja väestötietovirasto toimitti vaikutusarvioinnin, joka liitettiin taloudelliset vaikutukset kohtaan.

Hämeen poliisilaitos oli huolissaan poliisin resursseista käyntiasioinnin määrän kasvun ja sormenjalkien ottamisesta aiheutuvan lisätyön johdosta. Hämeen poliisilaitos esitti myös, että ennen lain voimaantuloa myönnetyt henkilökortit olisivat voimassa niiden voimassaoloajan päätymiseen. Kun EU:n ID-asetus edellyttää sormenjalkien ottamista henkilökortin hakijalta, tähän asiaan ei ole esityksellä voitu vaikuttaa. Henkilökorttilakiehdotusta on muutettu siirtymäsäännöksellä, kuten Hämeen poliisilaitos sitä edellytti.

Lausunnoissa esitettiin muitakin kuin edellä mainittuja täsmennyksiä pykäläehdotuksiin ja perusteluihin. Kyseiset esitykset otettiin huomioon tarvittavilta osin.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Henkilökorttilaki

4 §. Henkilökortin sisältö. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi syntymäaika. Kyseessä on kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön ICAO:n teknisten määrittelyjen mukaan matkustusasiakirjan pakollinen alue/kenttä (zone). Sääntelyllä täsmennetään jo voimassa olevaa nykytilaa henkilökortin sisällöstä.

5 §. Henkilökortin tekninen osa ja sen sisältö. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, kuten voimassa olevan henkilökorttilain 5 §:n 1 momentissa henkilökortin tekniseen osaan tallettavista tiedoista. Sen 1 momenttiin lisättäisiin kuitenkin kansalaisvarmenteisiin liittyvät muut välttämättömät tekniset tiedot. Koska tekniseen osaan ollaan lisäämässä uusia ominaisuuksia, säännöksen sanamuotoa täsmennettäisiin selkeyden vuoksi siten, että teknisillä tiedoilla tarkoitetaan voimassa olevan lain mukaisia kansalaisvarmenteen teknisiä tietoja. Välttämättömät tekniset tiedot ovat kortin haltijan henkilökohtaiset varmenteet ja Digi- ja väestötietoviraston varmentamisiin liittyvät varmenteet. Henkilökortin sirulle talletetaan muutakin kuin kansalaisvarmenteet, kuten kansalaisvarmenteisiin liittyvät avaimet. Momenttia siten täsmennettäisiin sirun tietosällön osalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vastaavasti kuin voimassa olevan pykälän 1 momentissa, että tekniseen osaan voidaan tallettaa myös 4 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että 3 momentissa säädettäisiin henkilökorttilain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuun matkustusoikeudelliseen asiakirjaan liittyvästä teknisestä osasta. Matkustusoikeudellisen henkilökortin tekniseen osaan talletetaan edellä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi kortin haltijan kasvokuva ja 9 a §:ssä tarkoitettut sormenjäljet tarvittavine lisätietoineen ja muut tarvittavat tiedot. Lisätyt biometriset tunnisteet ja muut tarvittavat tiedot perustuvat EU:n ID-asetukseen 3 artiklaan. Sen 5 kohdassa säädetään, että biometriset tiedot eli haltijan kasvokuva ja sormenjäljet sisällytetään erittäin turvalliseen tallennusvälineeseen. Lisäksi EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 2 kohdan mukaan henkilökorttien sisältämien dataelementtien on täytettävä ICAOn asiakirjan 9303 osassa 5 vahvistettujen eritelmien vaatimukset. Eritelmien mukaan henkilökortissa on oltava viisi pakollista aluetta (zone), joiden tulee täyttää tietyt vähimmäisvaatimukset. Henkilökortin alueet I – VI ovat silmämääräisen tarkastuksen alueita. Alue VII on koneella luettava alue (machine readable zone, MRZ). Alue I yksilöi myöntävän valtion tai organisaation ja asiakirjan. Tietoelementtien on oltava vakiojärjestyksessä alueilla II ja III. Näitä ovat henkilökortin haltijan suku- ja etunimet, sukupuoli, kansallisuus, syntymäaika, kortin numero ja voimassaoloaika. Alue IV sisältää henkilökortin haltijan allekirjoituksen. Alueen V on sisällettävä henkilön identifiointi ja sen on sisällettävä kortin haltijan kasvokuva.

EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 8 kohdan mukaan jos tavoitteen saavuttamisen kannalta on tarpeen ja oikeasuhtaista, jäsenvaltiot voivat lisätä tällaisia kansalliseen käyttöön tarkoitettuja tietoja ja huomautuksia, jotka saattavat olla tarpeen niiden omien kansallisten säännösten mukaisesti. Turvallisuutta koskevien vähimmäisvaatimusten tehokkuus ja henkilökorttien rajatylittävä yhteensopivuus eivät saa heikentyä tämän seurauksena.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin kuten voimassa olevan pykälän 3 momentissa siitä, että alaikäisen henkilökortissa ja väliaikaisessa henkilökortissa ei ole pykälässä tarkoitettua teknistä osaa.

5 a §. *Sormenjälkien ja kasvokuvan lukeminen.* Pykälä olisi uusi. Sääntely vastaisi sormenjälkien lukemisen osalta pitkälti passilain 5 b §:ää ottaen kuitenkin huomioon EU:n ID-asetuksen sääntely. Ehdotetun 5 a §:n 1 momentin mukaan henkilökortin tekniseen osaan talletettuja sormenjälkiä ja kasvokuvaa saisi lukea sen mukaan kuin siitä säädetään EU:n ID-asetuksessa. EU:n ID-asetuksen 11 artiklan 6 kohdassa säädetään, että henkilökorttien tallennusvälineeseen tallennettuja biometrisiä tietoja saa käyttää ainoastaan toimivaltaisten kansallisten viranomaisten ja unionin virastojen asianmukaisesti valtuutettu henkilöstö unionin oikeuden ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti a) henkilökortin tai oleskeluasiakirjan aitouden todentamiseen, b) asiakirjan haltijan henkilöllisyyden todentamiseen vertaamalla biometrisiä tunnisteita suoraan saatavilla ja verrattavissa oleviin tunnisteisiin tilanteessa, jossa henkilökortti tai oleskeluasiakirja on lain mukaan esitettävä.

Ehdotetussa pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös ne viranomaiset, joilla olisi oikeus lukea sormenjälkiä. Nämä olisivat henkilökorttilain 18 §:ssä tarkoitettu henkilökorttivanomainen, poliisi, Rajavartiolaitos sekä Tulli silloin, kun se hoitaa rajatarkastusviranomaisen tehtäviä. Henkilökortin myöntävä viranomainen vastaa henkilökorttilain 8 §:n nojalla siitä, että kortin tiedot ovat hakemuksen mukaiset. Hakijaa koskevien teknisen osan tietojen on oltava yhdenmukaiset vastaavien henkilökortissa nähtävissä olevien tietojen kanssa. Henkilökorttivanomainen on velvollinen tarkastamaan myös kaikki henkilökortin tekniseen osaan talletetut tiedot ennen kuin henkilökortti luovutetaan henkilökortinhaltijalle.

Poliisin tehtävänä on poliisilain (872/2011) 1 §:n 1 momentin mukaan oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Ehdotetun 1 momentin mukaan poliisi voisi lukea siruun talletettuja sormenjälkiä henkilöllisyyden varmistamiseksi myös esitutkintaan ja muuhun poliisitutkintaan liittyvien toimivaltuuksiensa nojalla vastaavasti kuin passin siruun talletettuja sormenjälkiä. Henkilöllisyyden varmistaminen on poliisin toiminnassa laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tärkeää. Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet ovat sisällöllisesti lähes vastaavat kuin poliisin. Esimerkiksi rajavartiolaiton (578/2005) 36 §:n 1 momentin nojalla rajavartiomiehellä on Rajavartiolaitokselle säädetyn yksittäisen tehtävän suorittamiseksi oikeus saada jokaiselta tiedot tämän nimestä, henkilötunnuksesta tai sen puuttuessa syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta hän on tavoitettavissa. Henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 53 §:n mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus ottaa vastaan henkilön fyysisiin ominaisuuksiin perustuva matkustusasiakirjaan liitetty sähköinen tunniste henkilön tunnistamista ja asiakirjan aitouden varmistamista varten, jollei muuta säädetä.

Rajavartiolaitoksella on oikeus verrata asiakirjassa olevaa tunnistetta henkilöön. Sähköistä tunnistetta ei saa tallettaa, jollei muuta säädetä. Poliisin ja Rajavartiolaitoksen oikeus lukea siruun talletetut sormenjäljet rajoittuisivat kuitenkin EU:n ID-asetuksen mukaisesti vain asiakirjan aitouden toteamiseen ja henkilöllisyyden varmistamiseen.

Rajatarkastuksen tekemiseen on toimivaltuus Rajavartiolaitoksen lisäksi myös poliisimiehellä poliisilain 2 luvun 21 §:n nojalla sekä tullimiehellä Tullilain (304/2016) 31 §:n nojalla. Rajatarkastusviranomaisella olisi ehdotuksen mukaan mahdollisuus tarkistaa henkilökortinhaltijan henkilöllisyys ja matkustusasiakirjan aitous henkilökortin siruun talletetuista sormenjäljistä, kun laissa sille säädetyt tehtävät henkilön henkilöllisyyden selvittäminen edellyttävät.

Ehdotetun pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että sormenjälkiä ja kasvokuvaa luettaessa henkilökortinhaltijalta saa ottaa sormenjäljet tai kasvokuvan ja verrata niitä henkilökortin tekniseen osaan talletettuihin sormenjälkiin tai kasvokuvaan henkilökortin aitouden toteamiseksi ja henkilökortinhaltijan henkilöllisyyden varmistamiseksi. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan

käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen. Kyseisellä momentilla täytettäisiin EU:n ID-asetuksen 11 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu jäsenvaltioiden velvollisuus varmistua tietojen luottamuksellisuudesta sekä edellä mainittu 11 artiklan 6 kohta. Vertaamista varten otetuilla tiedoilla tarkoitettaisiin sekä vertaamista varten otettavaa henkilökortinhaltijan sormenjälkeä (tunnistustapahtumatieto) että tietoa, joka luetaan sirusta tarkastusta varten. Tiedon hävittäminen ei voisi tietenkään johtaa sirun tietojen häviämiseen.

Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että sisäministeriö päättää sormenjälkien lukuoikeuksien myöntämisestä ulkomaan viranomaiselle ja niiden peruuttamisesta. Passilaissa säädetään vastaavasti lukuoikeuksien myöntämisestä ulkomaan viranomaisille ja lukuoikeuksien peruuttamisesta. Tällä sääntelyllä pyritään turvaamaan henkilökorttien ja passien yhdenmukainen turvallisuus ja toiminta matkustusasiakirjana EU:n ID-asetuksen määräysten mukaisesti.

Sormenjäljet on suojattu oikeudetonta lukemista vastaan erityisellä varmennejärjestelmällä. Tämä mahdollistaa sen, että myöntävän maan viranomainen päättää itsenäisesti ne maat, joilla on mahdollisuus lukea sormenjäljet henkilökortilta. Päätöksessä olisi kyse henkilökortin sormenjälkien lukemiseen tarvittavien lukuoikeuksien myöntämisestä muiden maiden viranomaisille ja niiden peruuttamisesta näiltä viranomaisilta varmennejärjestelmän avulla.

Vastaavatyypillisesti kuin passien ja oleskelulupakorttien osalta, päätöksen tulisi kattaa myös henkilökorttien sirujen lukuoikeuksien myöntäminen. Päätöksenteko on osa kansainvälistä virnaomaisyhteistyötä. Sisäministeriön tekee päätökset, joihin ei ole asian luonteen vuoksi muutoksenhakuoikeutta.

5 b §. *Henkilökortin teknisen osan tietojen tietoturva.* Biometriset tunnisteet asettavat erityisiä vaatimuksia tietoturvalle, jotta sen, jonka biometrisiä ominaisuuksia talletetaan tai käsitellään, yksityisyyden suoja voitaisiin varmistaa. Biometrisen tunnisteen sähköinen tallenne on helposti ja nopeasti kopioitavissa ja myös levitettävissä internetin avulla. Koska biometrinen tunniste, kuten tässä esityksessä sormenjälki, on henkilöllä yleensä pysyvä, tulee sirun väärinkäyttö estää henkilökortin teknisen osan eli sirun tietoturvasta huolehtimalla. Ehdotetussa pykälässä olisi siis kysymys tietoturvaluottoimenpiteitä koskevasta erityissäännöksestä, jonka tarkoituksena on varmistaa se, että henkilökorttiin sisältyvän sirun tiedot eivät olisi asiattomien tahojen saatavissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Poliisihallituksen on huolehdittava, että henkilökortin tekniseen osaan talletetut tiedot suojataan EU:n ID-asetuksessa ja sen soveltamiseksi annettujen säännösten mukaisesti tehokkaasti tunkeutumista, luvaton lukemista, muuttamista, käyttöä ja muuta luvaton käsittelyä vastaan.

EU:n ID-asetuksen 11 artiklan 1 kohdan mukaan rajoittamatta asetuksen (EU) 2016/679 soveltamista jäsenvaltioiden on varmistettava asetuksen soveltamista varten kerättyjen ja tallennettujen tietojen turvallisuus, eheys, aitous ja luottamuksellisuus.

EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden myöntämät henkilökortit on valmistettava ID-1-muodossa, ja niissä on oltava koneellisesti luettava alue. Henkilökorttien on perustuttava YK:n alaisuudessa toimivan Kansainvälinen siviili-ilmailujärjestön, jäljempänä ICAO, asiakirjassa 9303 vahvistettuihin eritelmiin ja turvallisuutta koskeviin vähimmäisvaatimuksiin. Kyseisellä tavalla varmistetaan maailmanlaajuinen yhteentoimivuus, koneellinen luettavuus ja visuaalinen tarkastus.

EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 5 kohdan mukaan henkilökortteihin on sisällyttävä erittäin turvallinen tallennusväline, jonka on sisällettävä biometrisiä tietoja, jotka ovat kortin haltijan kasvo-kuva ja kaksi sormenjälkeä yhteentoimivassa digitaalisessa muodossa. Jäsenvaltioiden on biometristen tunnistusten keräämisessä sovellettava komission täytäntöönpanopäätöksessä C (2018) 7767 (13) vahvistettuja teknisiä eritelmiä. Tallennusvälineellä on oltava riittävä kapasiteetti ja kyky varmistaa tietojen eheys, aitous ja luottamuksellisuus. Tallennettavien tietojen on oltava käytettävissä kontaktittomasti ja suojatusti täytäntöönpanopäätöksen C (2018) 7767 mukaisesti. Jäsenvaltioiden on vaihdettava tietoja, jotka ovat tarpeen tallennusvälineen aitouden varmistamiseksi ja pääsyn saamiseksi 5 kohdassa tarkoitettuihin biometrisiin tietoihin sekä niiden todentamiseksi. Mainitussa täytäntöönpanopäätöksessä on eritelmit biometriset tunnistukset, jotka ovat kasvot ja sormenjäljet, tallennusvälineelle eli sirulle, sirun aineistorakenteelle, siruun tallennetun tiedon turvallisuudelle sekä vaatimustenmukaisuuden arviointiin.

EU:n ID-asetuksessa säädetään myös vaiheittaisesta käytöstä poistamisesta niille henkilökortteille, jotka eivät täytä EU:n ID-asetuksen vaatimuksia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ulkoministeriön vastuusta 9 §:ssä tarkoitetun Suomen edustuston myöntämän henkilökortin tekniseen osaan talletettujen tietojen suojaamisesta. Ulkoministeriön on huolehdittava, että henkilökortin tekniseen osaan talletetut tiedot suojataan EU:n ID-asetuksessa ja sen soveltamiseksi annettujen säännösten mukaisesti tehokkaasti tunkeutumista, luvaton lukemista, muuttamista, käyttöä ja muuta luvaton käsittelyä vastaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että tekniseen osaan talletettujen tietojen aitouden ja eheyden varmistamiseen liittyvät sekä sormenjälkien lukemisessa tarvittavat varmenteet luo Digi- ja väestötietovirasto. Varmenteella toteutetaan henkilökortin teknisen osan tietoturvaa. Tekninen osa sisältäisi myös sormenjälkien lukemiseen liittyvän varmenteen. Henkilökortin tekniseen osaan talletettujen tietojen aitouden ja eheyden varmistamiseen liittyvät sormenjälkien lukemiseen tarvittavat varmenteet loisi Digi- ja väestötietovirasto. Digi- ja väestötietovirasto huolehtisi kansalaisvarmenteen tietoturvasta. Henkilökortin teknisen osan tietoturvaa koskee myös sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista sisämarkkinoilla ja direktiivin 1999/93/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 910/2014, *eIDAS-asetus*, tunnistus- ja luottamuspalvelusäätely kansalaisvarmenteen osalta.

Sirun tietojen aitous, eheys, oikeellisuus ja alkuperäisyys varmistetaan Digi- ja väestötietoviraston allekirjoitusvarmenteella tehtävällä sähköisellä allekirjoituksella. Sähköisen allekirjoituksen ja siihen liittyvän varmenneketjun avulla henkilökortin tarkastaja voi todeta, onko siruun talletettuja tietoja muutettu oikeudettomasti.

9 a §. Sormenjälkien ottaminen. Pykälä olisi uusi. Pykälä sisältäisi säännökset sormenjälkien ottamisesta henkilökortin hakijalta. Henkilökortin myöntämä viranomainen ottaisi henkilökortin hakijalta sormenjäljet. Asiakirjaa myönnettäessä on tärkeää, että hakija tunnistetaan luotettavasti. Ehdotuksesta seuraisi se, että hakumenettely vastaisi myös sormenjälkien ottamisen osalta passilain 6 a §:ää.

EU:n ID-asetuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan sormenjäljet saa ottaa yksinomaan henkilö- tai oleskelukorttien myöntämisestä vastaavien viranomaisten pätevä ja asianmukaisesti valtuutettu henkilöstö, lukuun ottamatta hakemuksia, jotka on jätetty jäsenvaltion diplomaatti- ja konsuliviranomaisille. Ehdotetulla sääntelyllä täsmennettäisiin sormenjälkien ottamista koskevaa EU:n ID-asetusta.

Poikkeuksista sormenjälkien ottamiseen ehdotetaan säädettäväksi pykälän 2 momentissa. Hakijalta ei otettaisi sormenjälkiä, jos hakija on alle 12-vuotias. Toisena perusteena olisi se, että sitä ei saada hakijan iän, vamman, sairauden, fyysisen esteen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Sormenjälki on painalluskuvio, jonka synnyttävät sormenpään pinnassa olevat harjanteet ja laaksot. Henkilö voidaan luotettavasti tunnistaa sormenjäljistä, sillä jokaisen ihmisen jokainen sormi tuottaa erilaisen jäljen ja ne pysyvät lähes muuttumattomina iän karttuessa. EU:n ID-asetuksen 3 artiklan 7 kohdan mukaan alle 12-vuotiaisiin lapsiin ei tarvitse soveltaa sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta. Kyseisen kohdan mukaan alle 6-vuotiaisiin lapsiin ei sovelleta sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta. Momentti vastaisi pitkälti edellä mainittua EU:n ID-asetusta kuitenkin siten, että ikäraja sormenjälkien ottamiselle olisi 12 vuotta. Tähän ratkaisuun perusteena on se, että myös EU:n passiasetukseen perustuvassa passin hakumenettelyssä sormenjäljet otetaan 12 vuotta täyttäneeltä henkilöltä. Näin henkilökortin hakumenettely olisi ikärajan osalta yhdenmukainen passin hakumenettelyn kanssa.

EU:n ID-asetuksen 3 artiklassa säädetään lisäksi, että henkilöihin, jotka eivät fyysisten rajoitteiden vuoksi pysty antamaan sormenjälkiä, ei sovelleta sormenjälkien antamista koskevaa vaatimusta. Teknisten eritelmien kohdan 2.2.2 mukaan sormenjäljet otetaan etusormista. Jos etusormessa on vauriota tai se puuttuu tai sen ISO/IEC 19794-4 -arvo on 0–25, tallennetaan painamalla otettu saman käden keskisormen, nimettömän tai peukalon sormenjälki, jos niistä saadaan korkeampi ISO-arvo. Jos yhden käden kaikista sormista saadaan edellä mainittu heikkolaatuinen arvo, otetaan painamalla korkeimman arvon antavan sormen sormenjälki.

Sormenjälkien ottamiseksi säädettyä velvoitetta ei voitaisi noudattaa, jos hakijalta ei voitaisi ottaa sormenjälkiä iän, vamman, sairauden, fyysisen esteen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Syitä siihen, ettei sormenjälkiä saada hakijalta otettua, voi olla monia. Kuten edellä olevasta ilmenee, hakijalla voi olla sellainen vamma, sairaus tai fyysinen este, joka estää sormenjäljistä tapahtuvan henkilön tunnistamisen. Henkilökortin hakijalta voi esimerkiksi puuttua kaikki sormet tai sormissa voi olla sellainen vaurio, joka estää sormenpään yksityiskohtien selkeän erottumisen, esimerkiksi palovamma.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi EU:n ID-asetusta täydentävästi siitä, miten sormenjälkien ottamiseen liittyvästä esteestä on esitettävä selvitys. Hakijan olisi pyydettyä esitettävä luotettava selvitys syystä, joka estää sormenjälkien ottamisen, sekä arvio syyn kestosta. Momentissa mainittu selvitys voisi olla esimerkiksi lääkärintodistus. Myös hakijan suullisesti esittämä selvitys esteestä voitaisiin hyväksyä momentissa tarkoitetuksi selvitykseksi, mikäli se olisi katsottava luotettavaksi. Lääkärintodituksessa voisi olla arvio syyn kestosta. Myöntävä viranomais voisi harkita syyn kestoa myös yleisen elämäkokemuksensa perusteella. Myöntämisharkinnassa syyn kestoa tulisi kuitenkin arvioida itsenäisesti eli lääkärinlausunnossa oleva arvio ei sitoisi myöntävää viranomaista henkilökortin voimassaoloajan määrittämisessä.

Jos henkilökortinhakijalta ei ehdotetun 9 a §:n 2 momentin mukaisesti kyettäisi ottamaan sormenjälkiä iän tai fyysisen esteen vuoksi, hakijalle myönnettäisiin viisi vuotta voimassa oleva henkilökortti voimassa olevan henkilökorttilain 19 §:n 1 momentin mukaisesti. Mikäli fyysinen este olisi luonteeltaan tilapäinen, hakijalle myönnettäisiin ehdotetun henkilökorttilain 19 §:n 6 momentin mukaisesti enintään 12 kuukaudeksi. Myönnettävä henkilökortti olisi turvallisuussyistä aina normaali biometriset tunnisteet sisältävä henkilökortti, jossa siruun merkittäisiin talletettujen sormenjälkien lukumääräksi nolla.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että sormenjäljet talletetaan henkilökortin tekniseen osaan sekä henkilökorttirekisteriin. Henkilökorttirekisteriin talletetut sormenjäljet olisi pidettävä erillään rikoksesta epäiltyjen henkilötuntomerkeistä.

Sormenjälkien ottamisesta voitaisiin säätää tarkemmin sisäministeriön asetuksella. Asetuksella voitaisiin säätää tarvittavista, teknisluonteisista, sormenjälkien ottamiseen liittyvistä seikoista.

10 §. Henkilökohtainen läsnäolo henkilökorttia sähköisesti haettaessa. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin sormenjäljet. Hakijan ei tarvitsisi saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos hakija on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty henkilökorttilain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu matkustusoikeudellinen henkilökortti tai passi, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona ja häneltä on otettu sormenjäljet. Sormenjälkien lisääminen kohtaan merkitsisi sitä, että henkilöltä ei enää olisi velvollisuutta ottaa sormenjälkiä lain 9 a §:ssä tarkoitettulla tavalla, sillä uuden henkilökortin valmistamiseen olisi henkilökortin haltijan suostumuksella mahdollista käyttää aiempaa henkilökorttia tai passia var-ten otettuja sormenjälkiä ehdotetun poliisin henkilötietolain 15 §:n 3 momentin mukaisesti. Huomattava on, että jos henkilökortti olisi myönnetty ilman matkustusoikeutta (henkilökorttilain 17 §:n 3 momentti) ja sormenjäljet olisi poistettu (ehdotettu poliisin henkilötietolain 38 §:n 2 momentin 7 kohta) ja tuhattu, ei seuraavaa passia tai henkilökorttia voitaisi myöntää kyseisen asiakirjan perusteella, koska sormenjälkiä ei olisi rekisterissä.

15 a §. Tilapäinen henkilökortti. Pykälässä olisi erityissäännös tilanteisiin, joissa hakijalta ei saada 9 a §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua syytä otetuksi sormenjälkiä ja syy on tilapäinen. EU:n ID-asetuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaan, jos sormenjälkeä ei tilapäisesti saa otettua mistään sormesta, jäsenvaltioiden on myönnettävä enintään kaksitoista kuukautta voimassa oleva henkilökortti. Säätelyllä täsmennettäisiin EU:n ID-asetuksen säätelyä. Katso jäljempänä 19 § henkilökortin voimassaoloaika.

19 §. Henkilökortin voimassaoloaika. Pykälään lisättäisiin uusi 6 momentti, jossa säädettäisiin, että jos hakijalta ei 9 a §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua syytä oteta sormenjälkiä ja syy on tilapäinen, henkilökortti myönnetään enintään 12 kuukaudeksi. EU:n ID-asetuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaan jos sormenjälkeä ei tilapäisesti saa otettua mistään sormesta, jäsenvaltioiden on myönnettävä enintään kaksitoista kuukautta voimassa oleva henkilökortti. Kyseinen säännös olisi johdonmukainen seuraus siitä, että sormenjälkien ottamisen esteistä on EU:n ID-asetusta täydentävä säätely.

31 §. Henkilökorttirekisteri. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta. Kohdassa ehdotetaan säädettäväksi, että henkilökortinhakijalta henkilökortin hakutilanteessa otetut sormenjäljet talletettaisiin henkilökorttirekisteriin. Rekisteröinnillä mahdollistettaisiin henkilökorttilain 9 §:ssä säädetyn henkilökortin hakemisen turvallisuus ja henkilöllisyyden luotettava varmistaminen. Pelkkä henkilökortin tekniseen osaan talletettu sormenjälki ilman rekisteriin tallettamista ei riitä takaamaan luotettavaa henkilökortin hakijan tai haltijan henkilöllisyyden varmentamista asiakirjan myöntämisprosessin yhteydessä. Säätelyllä voitaisiin riittävällä tavalla varmistaa hakijoiden tehokas asiointi sekä henkilökorteille asetettu turvallisuustaso.

Teknisluonteiset muutokset henkilökorttilakiin

Henkilökorttilain säännöksiin henkilökorttihakemuksen liitteistä (12 §), henkilökortin peruuttamisen edellytyksistä (25 §), ulkomaalaisen henkilökortin peruuttamisen ja voimassaolon päätymisen edellytyksistä (26 §) ehdotetaan teknisluonteisia muutoksia. Teknisluonteiset muutokset johtuvat siitä, että näissä pykälissä viitataan lapsen huostaanoton osalta kumottuun sosiaalihuoltolakiin (710/1982) ja puhevaltaa käyttävänä sosiaalilautakuntaan. Huostaanotosta säädetään lastensuojelulaisissa (417/2007) ja huostaanotetun lapsen osalta huoltajan puhevaltaa käyttävä määräytyy lastensuojelulain 45 §:n mukaan. Kyseisessä pykälässä viitataan puolestaan lastensuojelulain 13 §:n 2 ja 3 momenttiin.

7.2 Passilaki

5 §. *Passin sisältö.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi syntymäaika. Kyseessä on kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön ICAO:n teknisten määrittelyjen mukaan matkustusasiakirjan pakollinen alue/kenttä (zone). Syntymäaikakenttä on ollut aina erillisenä myös Suomen passissa, vaikka siitä ei ole erikseen säädetty.

6 b §. *Uuden passin hakeminen.* Pykälässä säädetään hakijan henkilökohtaista läsnäoloa koskevasta poikkeuksesta. Pykälän 1 momenttina ehdotetaan muutettavaksi siten, että kuuden vuoden sisällä myönnetty henkilökorttilain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu matkustusoikeudellinen henkilökortti, jota varten on otettu sormenjäljet ja annettu nimikirjoitusnäyte, on peruste poiketa henkilökohtaisesta läsnäolosta. Henkilökortin myöntämisen yhteydessä otetut, henkilökorttirekisteriin talletetut sormenjäljet olisivat siten hakijan suostumuksella hyödynnettävissä myös passin hakemisen yhteydessä eikä hakijan tarvitsisi tällöin tulla henkilökohtaisesti hakemaan passia ja antamaan sormenjälkiään. Huomattava on, että jos henkilökortti olisi myönnetty ilman matkustusoikeutta (henkilökorttilain 17 §:n 3 momentti) ja sormenjäljet olisi poistettu (ehdotettu poliisin henkilötietolain 38 §:n 2 momentin 7 kohta) ja tuhottu, ei seuraavaa passia tai henkilökorttia voitaisi myöntää kyseisen asiakirjan perusteella, koska sormenjälkiä ei olisi rekisterissä.

Teknisluonteiset muutokset passilakiin

Passilain 2 §:ää muutettaisiin viittaussäännöksen osalta. Viittaus kumottuun henkilökorttilakiin (829/1999) muutettaisiin viittaukseksi voimassa olevaan henkilökorttilakiin (663/2016).

Passilain säännöksiin alaikäisen passihakemuksesta (7 §), passin myöntämiseen alaikäiselle (11 §), passin kelpoisuusalueesta (13), passin voimassaoloajasta (14 §) ja passin peruuttamisen edellytyksistä (21 §) ehdotetaan teknisluonteisia muutoksia. Teknisluonteiset muutokset johtuvat siitä, että näissä pykälissä viitataan lapsen huostaanoton osalta kumottuun sosiaalihuoltolakiin (710/1982) ja puhevaltaa käyttävänä sosiaalilautakuntaan. Huostaanotosta säädetään lastensuojelulain (417/2007) ja huostaanotetun lapsen osalta huoltajan puhevaltaa käyttävä määräytyy lastensuojelulain 45 §:n mukaan. Kyseisessä pykälässä viitataan puolestaan lastensuojelulain 13 §:n 2 ja 3 momenttiin.

7.3 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

15 §. *Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely.* Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi. Momentissa säädettäisiin, että henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saataisiin lisäksi käyttää henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseen hänen myöhemmin hakiessaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa ja hakijan suostumuksella myös tällaisen asiakirjan valmistamiseen.

Passirekisteriin talletettujen biometrinen tietojen käyttämisestä niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen eli passilain mukaisiin tehtäviin säädetään poliisin henkilötietolain 11 ja 12 §:ssä. Mainituissa 11 ja 12 §:ssä säädetään myös henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen käsittelystä niiden alkuperäiseen henkilökorttilain mukaiseen käsittelytarkoitukseen.

Passia varten otettujen sormenjälkien alkuperäinen käyttötarkoitus käsittää ainoastaan passilaissa säädetty tehtävät, kuten passiasiakirjan valmistamisen ja hakijan tunnistamisen hänen hakiessaan uutta passia. Passirekisterin tietojen käyttö henkilökorttilain mukaisiin tehtäviin tai vastaavasti henkilökorttirekisterin tietojen käyttö passilain mukaisiin tehtäviin ei kuulu tietojen

alkuperäisen käsittelytarkoituksen piiriin. Koska myös henkilökorttirekisteriin talletettaisiin jatkossa sormenjälkitiedot, momentissa olisi säädettävä passirekisterin ja henkilökorttirekisterin sormenjälkitietojen käyttämisestä sekä passin että henkilökortin hakijan tunnistamiseksi. Sääntelyä täsmennettäisiin samalla siten, että se mahdollistaisi voimassa olevaa lakia selkeämmin sekä henkilökorttirekisteriin että passirekisteriin talletettujen biometristen valokuvatietojen vertailun hakijan tunnistamiseksi molempien asiakirjojen hakuprosessin yhteydessä. Sääntelyllä mahdollistettaisiin siten sekä hakijan sormenjälkitietojen että valokuvien vertaaminen hakijan paremman tunnistamisen mahdollistamiseksi passin tai henkilökortin myöntämismenettelyssä.

Sekä passirekisterin että henkilökorttirekisterin biometrisia tietoja voisi henkilökortin tai passin hakijan suostumuksella käyttää myös henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan valmistamiseen. Tältä osin sääntely vastaisi nykyisen 3 momentin säännöstä passin sormenjälkitietojen käyttämisestä, mutta kattaisi kaikki henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltävät biometriset tiedot. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste ei kuitenkaan olisi suostumus, vaan henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan valmistamiseksi välttämätön biometristen tietojen käsittely olisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi ja 9 artiklan 2 kohdan g alakohdassa tarkoitettulla tavalla tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä.

38 §. *Muissa poliisin lakisääteisissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen.* Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 kohta, jossa säädettäisiin ilman matkustusoi-keutta olevan henkilökortin sormenjälkitietojen poistamisesta.

Kun henkilökortin hakija hakee henkilökorttia, häneltä otetaan hakutilanteessa sormenjäljet, jos siihen ei ole ehdotetun henkilökorttilain 9 a §:n 2 momentissa tarkoitettua estettä. Jos henkilökortin hakijalle ei henkilökorttilain 17 §:ssä tarkoitetuista syistä myönnetä matkustusoikeudellista henkilökorttia, jonka sirulle talletettaisiin sormenjälkitiedot, hakijan sormenjäljet tulisi poistaa henkilökorttirekisteristä. Poistamisen määräaika ei perustuisi sormenjälkitietojen merkitsemisajankohtaan vaan matkustusoikeudellisen henkilökortin sijaan myönnettävän matkustusoikeudettoman henkilökortin myöntämisaikajakohtaan, koska päätöstä ei kaikissa tilanteissa voida tehdä 30 vuorokauden kuluessa sormenjälkien keräämisestä.

Sormenjälkiä säilytettäisiin tietojen minimointia ja säilytyksen rajoittamista koskevien periaatteiden mukaisesti vain niin kauan, kuin se olisi välttämätöntä henkilökorttihakemuksen käsittelemiseksi. Tiedot olisi kuitenkin aina poistettava viimeistään 30 vuorokauden kuluttua siitä, kun matkustusoikeudeton henkilökortti on myönnetty.

7.4 Ulkomaalaislaki

33 a §. *Oleskelulupakortti.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan informatiivinen viittaus kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annettuun neuvoston asetukseen (EY) N:o 380/2008.

159 §. *Unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinti.* Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin säännökset, jotka koskevat rekisteröintitodistuksen tietosisältöä. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, joka sisältämän informatiivisen viittauksen mukaan rekisteröintitodistuksen asiasisällöstä säädetään unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1157. Ehdotettu ratkaisu vastaisi sitä, miten

ulkomaalaislain 33 a §:ssä viitataan oleskeluluvan osoitukseksi annettavan oleskelulupakortin muodon, ominaisuuksien ja muiden tietojen osalta merkitykselliseen unionitason sääntelyyn.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotetun henkilökorttilain 9 a §:n mukaan tarkempia säännöksiä sormenjälkien ottamisesta voidaan antaa sisäministeriön asetuksella.

Poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2020 annettua sisäministeriön asetusta ja ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista vuosina 2020 – 2022 annettua ulkoministeriön asetusta ja Digi- ja väestötietoviraston suoritteiden maksuista vuonna 2020 annettua valtiovarainministeriön asetusta (1304/2019) tulisi muuttaa tässä esityksessä ehdotettujen lakimuutosten vuoksi.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 2.8.2021. EU:n ID-asetusta aletaan soveltaa kyseisenä päivänä, joten voimaantulo olisi yhdenmukainen EU:n ID-asetuksen soveltamisen aloittamisen kanssa.

Henkilökorttilain siirtymäsäännöksessä säädettäisiin, että ennen henkilökorttilain voimaantuloa myönnetyt henkilökortit lakkaavat olemasta voimassa niiden voimassaolon päättyessä.

Henkilökorttilain siirtymäsäännöksessä olisi otettu huomioon EU:n ID-asetuksen sääntely henkilökorttien voimassaolosta. Katso edellä jakso 2.

10 Toimeenpano ja seuranta

EU:n ID-asetuksen 12 artiklan mukaan komissio laatii asetuksen tuotosten, tulosten ja vaikutusten, sen vaikutukset perusoikeuksiin mukaan lukien, yksityiskohtaisen seurantaohjelman viimeistään 2 päivänä elokuuta 2020.

Seurantaohjelmassa esitetään keinot, joilla tiedot ja muu tarvittava näyttö on kerättävä, ja se, kuinka usein keruu toteutetaan. Siinä täsmennetään, mitä toimia komissio ja jäsenvaltiot toteuttavat tietojen ja muun näytön keräämistä ja analysointia varten. Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle tällaiseen seurantaan tarvittavat tiedot ja muu näyttö.

EU:n ID-asetuksen 13 artiklan mukaan komissio antaa kahden ja vastaavasti 11 vuoden kuluttua asetuksen soveltamis päivästä Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle kertomuksen sen täytäntöönpanosta ja erityisesti perusoikeuksien suojelusta ja henkilötietojen suojasta.

Komissio arvioi EU:n ID-asetusta kuuden vuoden kuluttua soveltamis päivästä ja sen jälkeen kuuden vuoden välein ja esittää Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle kertomuksen tärkeimmistä havainnoista. Arviointi toteutetaan paremmasta sääntelystä annettujen komission suuntaviivojen mukaisesti. Kertomuksessa käsitellään erityisesti asetuksen vaikutusta perusoikeuksiin, unionin kansalaisten liikkuvuutta, biometrisen todennuksen tehokkuutta matkustusasiakirjojen turvallisuuden varmistamisessa, oleskelukortin mahdollista käyttöä matkustusasiakirjana, henkilökortin ulkoasun mahdollista yhdenmukaistamista edelleen ja tarvetta ottaa käyttöön väliaikaisesti käytettäville henkilöllisyyttä osoittaville asiakirjoille yhteisiä turvaominaisuuksia niiden parempaa tunnustamista varten.

Jäsenvaltioiden ja asianomaisten unionin virastojen on toimitettava komissiolle kertomusten laatimista varten tarvittavat tiedot.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Lakiehdotuksia on arvioitava perustuslain 6 §:ssä tarkoitetun yhdenvertaisuuden ja 10 §:ssä tarkoitetun yksityiselämän suojan kannalta. Lisäksi henkilökorttilaki sisältää yhden uuden asetuk-senantovaltuuden, jota on arvioitava perustuslain 80 §:ssä tarkoitetun asetuksen antamisen kan-nalta.

Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yhdenvertai-suussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussään-nös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, ellei-vät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia kansalaisille että asetettaessa heille velvollisuuksia. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42 - 43 ja PeVL 31/2014 vp, s. 3).

Henkilökorttilain 9 a §:n 2 momentissa ehdotetaan, että hakijalta ei oteta sormenjalkia, jos niitä ei saada iän, vamman, sairauden, fyysisen esteen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Hakijan olisi pyydettyä esitettävä luotettava selvitys syystä, joka estää sormenjalkien ottamisen sekä arvio syyn kestosta. Henkilökortin hakija saisi matkustusoikeudellisen asiakirjan esitettyään pyyde-tyn selvityksen. Hän tulisi näin fyysisestä esteestään huolimatta kohdelluksi yhdenvertaisesti muiden henkilökortin hakijoiden kanssa.

Yksityiselämän suoja

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Toimival-tasääntely on perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan yleensä merkityksellistä myös perus-tuslaissa turvattujen perusoikeuksien näkökulmasta (PeVL 51/2006 vp, s. 2).

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa on rajoittanut lisäksi se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kannalta kokonaisuudessaan (ks. esim. PeVL 13/2016 vp, s. 3-4).

Perustuslakivaliokunta on yleisen tietosuojasetuksen soveltamisalalla tarkistanut kantaansa henkilötietojen suojasta lailla säätämisen vaatimuksen osalta. Tietosuojasetuksen sääntely henkilötietojen suojasta on olennaisesti yksityiskohtaisempaa kuin kumotun henkilötietodirek-tiivin (95/46/EY) ja sen toimeenpanemiseksi annetun henkilötietolain sääntely. Perustuslakiva-liokunta on pitänyt merkityksellisenä myös, että EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan. Valiokunta on painottanut, että EU:n henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä sovellettaessa on otet-

tava huomioon mainitut perusoikeuskirjan artiklat kiinnittäen huomiota siihen, että EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä (PeVL 14/2018, s. 3).

Perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Myös sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellaisen säätäminen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Valiokunnan mielestä on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla. Arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa tietosuojauudistuksen jälkeenkin syytä arvioida myös aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta. Arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään. (Ks. esim. PeVL 51/2018 vp, s. 3-4, PeVL 3/2017 vp, s. 5 ja PeVL 14/2018 vp, s. 4-6). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt myös erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen (PeVL 14/2018, s. 4-5).

Perustuslakivaliokunta on arvioinut arkaluonteisten tietojen käsittelyä pitäen lähtökohtana, että yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (PeVL 14/2018 vp, s. 5 ja ks. PeVL 42/2016 vp, s. 2-3 ja siinä viitatus lausunnot). Valiokunta on arvioinut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2/I), minkä johdosta esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 14/2018 vp, s. 5, PeVL 29/2016 vp, s. 4-5 ja esimerkiksi PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp sekä PeVL 14/2009 vp).

Perustuslain 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Perustuslakivaliokunta on painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen (PeVL 5/1999 vp, s. 2/II). Lainsäätäjän tulee turvata yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on katsonut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden. Arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta (ks. esim. PeVL 14/2018 vp, s. 8, PeVL 26/2018, s. 4, PeVL 54/2014 vp, s. 2/II ja PeVL 10/2014 vp, s. 4/II).

Esityksessä ehdotettu henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely perustuisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan ja 9 artiklan mukaiseen kansalliseen liikkumavaraan. Mainitun 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Mikäli tietoja käsitellään muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämistarkoitukseen, on sääntelyä arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten siten kuten tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään. Sääntelyn on oltava välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Erityisten

henkilötietoryhmien käsittelyä koskevan 9 artiklan osalta sääntely perustuisi yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaan, jonka mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, kun se on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla. Sääntelyn on myös oltava oikeasuhtaista tavoitteeseen nähden, siinä on noudatettava keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä on säädettävä asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Ehdotetun henkilökorttilain 31 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädettäisiin henkilökortin hakijan sormenjälkien rekisteröinnistä. Henkilökortin hakijan sormenjäljet otettaisiin hakutilanteessa ja ne talletettaisiin poliisin pitämään henkilökorttirekisteriin. Henkilökorttirekisteriin talletettavista tiedoista säädetään myös muilta osin voimassaolevassa henkilökorttilain 31 §:ssä.

Poliisin henkilötietolain 15 §:n 3 momentissa säädettäisiin, että biometrisiä tietoja saadaan niiden alkuperäisen käsittelytarkoituksen sekä 15 §:n 2 momentin mukaisten käsittelytarkoitusten lisäksi käyttää henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseen hänen myöhemmin hakiessaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa ja asianomaisen henkilön suostumuksella myös tällaisen asiakirjan valmistamiseen. Lisäksi lakiehdotuksen 38 §:n 2 momentin 7 kohdassa säädettäisiin sormenjälkitietojen poistamisesta henkilökorttirekisteristä viimeistään 30 vuorokauden kuluttua ilman matkustusoikeutta olevan henkilökortin myöntämisestä, jos henkilökortin hakijalle ei henkilökorttilain 17 §:ssä tarkoitetuista syistä myönnetä matkustusoikeudellista henkilökorttia. Sormenjälkitietoja säilytettäisiin näissä tilanteissa yleisen tietosuojasetuksen 5 artiklassa säädettyjen tietojen minimointia ja säilytyksen rajoittamista koskevien periaatteiden mukaisesti vain niin kauan, kuin se olisi välttämätöntä henkilökorttihakemuksen käsittelemiseksi.

Muilta osin henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien käsittelyyn sovellettaisiin voimassa olevaa poliisin henkilötietolain sääntelyä. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on poliisin henkilötietolaissa rajoitettu perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisesti vain välttämättömään. Henkilökorttirekisteriin talletettavia sormenjälkitietoja olisi mahdollista käsitellä ainoastaan samoin rajoituksin kuin passirekisteriin talletettuja sormenjälkitietoja sekä henkilökorttirekisterin ja passirekisterin biometrisiä kuvatietoja. Henkilökortin ja passin hakijoiden luotettavan tunnistamisen varmistamiseksi tiedot olisi voitava säilyttää voimassa olevan 38 §:n 1 momentin mukaisesti enintään kahdenkymmenen vuoden ajan päätöksestä tai sen raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai henkilötiedon merkittämisestä. Tietojen poistamista koskisivat siten samat säännökset kuin passirekisterin sormenjälkitietoja sekä muita passirekisteriin ja henkilökorttirekisteriin talletettavia tietoja.

Esityksessä ehdotettu yleisen tietosuojasetuksen kansallisen liikkumavaran puitteissa annettava erityissääntely on arvioitu välttämättömäksi. Ehdotettu sääntely koskee erityisen arkaluonteisina pidettäviä biometrisiä tietoja, joiden käsittely edellyttää siitä aiheutuvien riskien vuoksi täsmällistä ja tarkkarajaista sääntelyä. Ehdotetun sääntelyn ja voimassa olevan poliisin henkilötietolain käsittelyedellytyksiä koskevan sääntelyn lisäksi rekisteröidyn perusoikeuksia ja etuja suojaisivat yleislainsäädännön mukaiset rekisteröidyn oikeudet, joita sovelletaan poliisin henkilötietojen käsittelyyn lukuun ottamatta yleisen tietosuojasetuksen 18 artiklaa, sekä yleislainsäädännössä edellytetyt asianmukaiset ja erityiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi.

Kuten EU:n ID-asetuksen, myös tämän esityksen tavoitteena on henkilökorttien luotettavuuden ja turvallisuuden varmistaminen. Henkilökortilla osoitetaan henkilökortin haltijan matkustusoikeus eli sillä turvataan perustuslain 9 §:ssä tarkoitettua liikkumisvapautta. Mainittujen tavoitteiden toteuttamisella pyritään osaltaan myös suojaamaan henkilökohtaista turvallisuutta ja es-

tämään yksityiselämän suojaa loukkaavaa henkilöllisyyden väärinkäyttöä. Sormenjälkien tallettamiselle henkilökorttirekisteriin ja biometrinen tietojen käsittelyllä on siten henkilökortin myöntämismenettelyyn ja henkilökortin käyttöön matkustusasiakirjana liittyviä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä syitä.

Perusoikeuden rajoitus on sallittu vain, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvien keinoin. Esityksen valmistelun aikana on arvioitu, merkitseekö sormenjälkien rekisteröinti ja ehdotettu biometrinen tietojen käsittely pidemmälle menevää rajoitusta kuin on perusteltua ottaen huomioon rekisteröinnin ja tietojen käsittelyn taustalla olevien henkilökorttimenettelyyn liittyvien intressien painavuus suhteessa rajoitettavaan perusoikeuteen eli yksityiselämän suojaan. Sormenjälkien rekisteröinnin sekä passirekisterin ja henkilökorttirekisterin biometrinen tietojen avulla tapahtuvan hakijan tunnistamisen on arvioitu suojaavan henkilöiden oikeutta omiin henkilötietoihinsa ja niiden asianmukaiseen käyttöön. Luotettavilla ja turvallisilla matkustusasiakirjoilla ehkäistään paitsi asiakirjaturvallisuuden puutteista johtuvia väärinkäytöksiä, myös sisäisen turvallisuuteen kohdistuvia uhkia, jotka liittyvät erityisesti rajat ylittävään rikollisuuteen. Sormenjälkien rekisteröinnillä ja biometrinen tietojen käsittelyllä lisätäisiin sekä yksilöiden että yhteiskunnan turvallisuutta. Ehdotetun sääntelyn arvioidaan olevan yleisen turvallisuuden takaamiseksi välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide.

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan biometrisiä tunnisteita sisältäviin laajoihin tietokantoihin saattaa liittyä tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (PeVL 14/2018 vp, s. 5, PeVL 13/2016 vp, s. 4 ja PeVL 14/2009 vp, s. 3/I). Poliisin henkilörekistereihin talletetaan runsaasti sellaisia tietoja, joiden suojaaminen oikeudettomalta käytöltä on erittäin tärkeää. Tällaisessa tilanteessa myös tietojen käytön valvontaan on kiinnitettävä korostettua huomiota (PeVL 51/2018 vp s. 5 ja PeVL 42/2014 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunta on lisäksi korostanut, että mitä pidemmäksi henkilötietojen säilytysaika muodostuu, sitä olennaisempaa on huolehtia tietoturvasta, tietojen käytön valvonnasta ja rekisteröidyn oikeusturvasta (PeVL 51/2018, s. 16 ja PeVL 28/2016 vp, s. 7). Tietosuoja koskeva yleislainsäädäntö sisältää yksityiskohtaiset säännökset paitsi henkilötietojen käsittelyn yleisistä periaatteista ja rekisteröidyn oikeuksista, myös rekisterinpitäjän velvollisuuksista, tietoturvallisuudesta ja henkilötietojen käsittelyn valvonnasta. Rekisterinpitäjänä toimivan Poliisihallituksen on noudatettava näitä säännöksiä kaikessa henkilötietojen käsittelyssä.

Asetuksenantovaltuus

Lainsäädäntövallan delegointia rajoittaa perustuslain 80 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Asetuksen antaja voidaan kuitenkin lailla valtuuttaa antamaan tarkempia säännöksiä yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä yksityiskohdista. Valtuutuksen tulee olla täsmällinen ja tarkkarajainen. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaisesti lainsäädäntövallan delegoinnin sallittavuuden arvioinnissa kiinnitetään yleisesti huomiota valtuuttavan säännöksen täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen (HE 1/1998 vp, s. 131/II-132/I ja PeVL 11/1999 vp).

Kun arvioidaan sitä, tuleeko asetuksenantovaltuus laissa osoittaa valtioneuvostolle vai ministeriölle, perustuslakiuudistuksen yhteydessä on todettu lähtökohtana, että valtioneuvoston yleisistunto antaa asetukset laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä niistä muista asioista, joiden merkitys sitä vaatii. Tämä periaate ilmenee valtioneuvoston päätöksentekoa koskevasta perustuslain 67 §:stä. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on myös tuotu esiin

HE 206/2020 vp

perustuslain 80 §:n 1 momentin eräänä lähtökohtana se, että ministeriölle voidaan osoittaa asetuksenantovaltaa lähinnä teknisluonteisissa sekä yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisehköissä asioissa (PeVL 33/2004 vp).

Sisäministeriölle annettava valtuus asetuksen antamiseen ehdotetaan säädettäväksi 9 a §:n 4 momentissa. Asetuksella säädettäisiin teknisluonteisia sormenjälkien ottamiseen liittyviä asioita.

Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan hallituksen mielestä käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Esityksessä ehdotettu sääntely on valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta.

Hallitus pitää suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella ja koska unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1157 on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

henkilökorttilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilökorttilain (663/2016) 4, 5, 10, 12, 19, 25, 26 ja 31 §,
sellaisena kuin niistä on 31 § laissa 620/2019, ja
lisätään lakiin uusi 5 a, 5 b, 9 a ja 15 a § seuraavasti:

4 §

Henkilökortin sisältö

Henkilökorttiin merkitään kortinhaltijan sukunimi, etunimet, sukupuoli, syntymäaika ja henkilötunnus, henkilökortin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, henkilökortin myöntänyt viranomainen, kortin numero ja Suomen kansalaisten osalta tieto kansalaisuudesta. Henkilökortissa on lisäksi kortinhaltijan valokuva ja nimikirjoitus.

Jos henkilökorttiin sisältyy kansalaisvarmenne, korttiin merkitään tieto varmenteen myöntäjästä.

Alaikäisen henkilökorttiin, ulkomaalaisen henkilökorttiin, väliaikaiseen henkilökorttiin ja 17 §:n 3 momentissa tarkoitettuun henkilökorttiin merkitään lisäksi tieto siitä, että korttia ei voida käyttää matkustusasiakirjana.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettun nimikirjoituksen merkitsemisestä henkilökorttiin.

5 §

Henkilökortin tekninen osa ja sen sisältö

Henkilökortissa on tekninen osa, johon talletetaan kansalaisvarmenteen tiedot, sähköisen asiainnin edellyttämät kortinhaltijan tunnistautumistiedot ja kansalaisvarmenteisiin liittyvät muut välttämättömät tekniset tiedot.

Henkilökortin tekniseen osaan voidaan tallettaa myös 4 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot.

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettun henkilökortin tekniseen osaan talletetaan 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi kortin haltijan kasvokuva ja sormenjäljet tarvittavine lisätietoineen ja muut tiedot. Tietojen tallettamisesta säädetään unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1157, jäljempänä *EU:n ID-asetus*.

Alaikäisen henkilökortissa ja väliaikaisessa henkilökortissa ei ole tässä pykälässä tarkoitettua teknistä osaa.

5 a §

Sormenjälkien ja kasvokuvien lukeminen

Henkilökortin tekniseen osaan talletetut sormenjäljet ja kasvokuvan saa lukea vain EU:n ID-asetuksessa säädetyllä tavalla. Sormenjälkiä saavat lukea 18 §:ssä tarkoitettu henkilökorttivanomainen, poliisi ja Rajavartiolaitos. Lisäksi sormenjälkiä saa lukea Tulli silloin, kun se hoitaa rajatarkastusviranomaisen tehtäviä.

Sormenjälkiä ja kasvokuvaa luettaessa henkilökortinhaltijalta saa ottaa sormenjäljet tai kasvokuvan ja verrata niitä henkilökortin tekniseen osaan talletettuihin sormenjälkiin tai kasvokuvaan henkilökortin aitouden toteamiseksi ja henkilökortinhaltijan henkilöllisyyden varmistamiseksi. Vertaamista varten otettuja tietoja saa käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

Sisäministeriö päättää sormenjälkien lukuoikeuksien myöntämisestä ulkomaan viranomaiselle ja niiden peruuttamisesta.

5 b §

Henkilökortin teknisen osan tietojen tietoturva

Poliisihallitus huolehtii siitä, että henkilökortin tekniseen osaan talletetut tiedot suojataan EU:n ID-asetuksen ja sen soveltamiseksi annettujen säännösten mukaisesti tunkeutumista sekä luvaton lukemista, muuttamista, käyttöä ja muuta luvaton käsittelyä vastaan.

Ulkoministeriö huolehtii siitä, että 9 §:ssä tarkoitetun Suomen edustuston myöntämän henkilökortin tekniseen osaan talletetut tiedot suojataan EU:n ID-asetuksen ja sen soveltamiseksi annettujen säännösten mukaisesti tunkeutumista sekä luvaton lukemista, muuttamista, käyttöä ja muuta luvaton käsittelyä vastaan.

Tekniseen osaan talletettujen tietojen aitouden ja eheyden varmistamiseen liittyvät sekä sormenjälkien lukemisessa tarvittavat varmenteet luo Digi- ja väestötietovirasto. Digi- ja väestötietovirasto huolehtii kansalaisvarmenteen tietoturvasta.

9 a §

Sormenjälkien ottaminen

Henkilökortinhakijalta otetaan henkilökorttia haettaessa sormenjäljet. Sormenjäljet ottaa henkilökortin myöntävä viranomais.

Hakijalta ei kuitenkaan oteta sormenjälkiä, jos:

- 1) hakija on alle 12-vuotias;
- 2) niitä ei saada iän, vamman, sairauden, fyysisen esteen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Hakijan on pyydettyessä esitettävä luotettava selvitys syystä, joka estää sormenjälkien ottamisen, sekä arvio syyn kestosta.

Sormenjäljet talletetaan henkilökortin tekniseen osaan sekä henkilökorttirekisteriin. Henkilökorttirekisteriin talletetut sormenjäljet on pidettävä erillään rikoksesta epäiltyjen henkilötuntemerkeistä.

Tarkempia säännöksiä sormenjälkien ottamisesta voidaan antaa sisäministeriön asetuksella.

10 §

Henkilökohtainen läsnäolo henkilökorttia sähköisesti haettaessa

Hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos:

- 1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty sellainen 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilökortti tai passi, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona ja häneltä on otettu sormenjäljet;
- 2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias; ja
- 3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte henkilökorttia tai passia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse ulkomaalaisen henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos:

- 1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty ulkomaalaisen henkilökortti, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona;
- 2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias; ja
- 3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte ulkomaalaisen henkilökorttia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Hakijan tulee kuitenkin saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse, jos se on hakijan tunnistamiseksi, uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai muusta erityisestä syystä tarpeen.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei sovelleta haettaessa henkilökorttia Suomen edustustolta eikä haettaessa alaikäisen henkilökorttia tai väliaikaista henkilökorttia.

12 §

Henkilökorttihakemuksen liitteet

Hakemukseen on liitettävä hakijan kasvokuva, josta hakija on hyvin tunnistettavissa.

Alaikäisen hakijan henkilökorttihakemukseen on liitettävä hänen huoltajiensa suostumus. Jos alaikäinen on otettu Suomessa sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan, hakemukseen on liitettävä lastensuojelulain (417/2007) 45 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua viranhaltijan suostumus. Jos alaikäiselle ulkomaalaiselle hakijalle on määrätty kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 39 §:ssä tarkoitettu edustaja, hakemukseen on liitettävä tämän suostumus. Haettaessa alaikäisen henkilökorttia hakemukseen ei tarvitse liittää tässä momentissa tarkoitettua suostumusta.

Asevelvollisen on henkilökorttia hakiessaan esitettävä selvitys siitä, ettei henkilökortin myöntämiselle ole 17 §:n 1 momentin 3 kohdassa tai 19 §:n 4 momentissa tarkoitettua estettä. Todistus, jolla asevelvollinen voi osoittaa esteettömyyden henkilökortin saamiselle, voi olla sotilaspassi, rauhan ajan palveluksesta vapautetulle annettu kutsuntatodistus tai muu vastaava päätös, kokonaan asepalveluksesta vapautetulle annettu kutsuntatodistus, sotilasviranomaisen antama esteettömyystodistus tai siviilipalvelustodistus.

Väliaikaista henkilökorttia haettaessa hakijan on esitettävä luotettava selvitys syystä, joka edellyttää väliaikaisen henkilökortin myöntämistä, sekä selvitys siitä, kuinka pitkäksi ajaksi hän tarvitsee henkilökortin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hakemukseen vaadittavista liitteistä. Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kasvokuvaa koskevista teknisistä ja muista vaatimuksista.

15 a §

Tilapäinen henkilökortti

Henkilökortti voidaan myöntää tilapäisenä, jos hakijalta ei 9 a §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettusta syystä oteta sormenjälkiä ja syy on tilapäinen.

19 §

Henkilökortin voimassaoloaika

Henkilökortti myönnetään viideksi vuodeksi, jollei 2—6 momentissa toisin säädetä.

Ulkomaalaisen henkilökortti myönnetään viideksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan oleskeluvan tai oleskelukortin voimassaoloajaksi.

Henkilökortti voidaan myöntää viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi 17 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle.

Asevelvolliselle voidaan myöntää henkilökortti enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä henkilökortin myöntämiselle tätä pidemmäksi ajaksi, taikka jollei erityisen painavista syistä muuta johdu.

Väliaikainen henkilökortti myönnetään siksi ajaksi, jota sen myöntämistä edellyttävä erityinen syy vaatii, kuitenkin enintään neljäksi kuukaudeksi.

Jos hakijalta ei 9 a §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettusta syystä oteta sormenjälkiä ja syy on tilapäinen, henkilökortti myönnetään enintään 12 kuukaudeksi.

25 §

Henkilökortin peruuttamisen edellytykset

Henkilökortti peruutetaan, jos:

- 1) kortinhaltija menettää Suomen kansalaisuuden tai vapautetaan siitä;
- 2) kortinhaltija sitä pyytää;
- 3) se katoaa ennen hakijalle luovuttamista tai kortinhaltija ilmoittaa sen kadonneeksi tai anastetuksi;
- 4) alaikäiselle hakijalle myönnetyn henkilökortin edellytyksenä on ollut huoltajien suostumus ja huoltaja peruuttaa suostumuksensa; tai
- 5) alaikäinen on otettu huostaan ja sosiaalihuollosta vastaava toimielin peruuttaa suostumuksensa tai vaatii henkilökortin peruuttamista.

Henkilökortti voidaan peruuttaa, jos:

- 1) siinä on ilmeinen virheellisyys;
- 2) se on turmeltunut tai sen merkintöjä tai teknisen osan tietoja on muutettu;
- 3) sitä käyttää joku muu kuin kortinhaltija tai se on muun kuin kortinhaltijan hallussa; taikka
- 4) jos sen myöntämisen jälkeen on tullut esiin seikkoja, jotka todennäköisesti johtaisivat 17 §:n nojalla matkustusasiakirjaksi hyväksyttävän henkilökortin epäämiseen.

Harkittaessa henkilökortin peruuttamista 2 momentin 4 kohdan nojalla on otettava huomioon 17 §:n 4 momentissa mainitut seikat.

Jos henkilökortti on peruutettu 1 momentin 3 kohdan nojalla ennen hakijalle luovuttamista tai 2 momentin 1 tai 2 kohdan nojalla syystä, joka ei ole aiheutunut kortinhaltijan omasta huolimattomasta menettelystä, kortinhaltijalla on oikeus saada maksutta uusi henkilökortti peruutetun henkilökortin jäljellä olevaksi voimassaoloajaksi. Jos henkilökortti on peruutettu kortin turmeltumisen vuoksi, kortinhaltijalla on kuitenkin oikeus saada uusi henkilökortti maksutta vain, jos turmeltuminen on aiheutunut viranomaisesta johtuvasta syystä.

26 §

Ulkomaalaisen henkilökortin peruuttamisen ja voimassaolon päättymisen edellytykset

Ulkomaalaisen henkilökortti peruutetaan, jos:

- 1) kortinhaltijan oleskelulupa, oleskeluoikeuden rekisteröinti tai oleskelukortti peruutetaan tai kortinhaltija karkotetaan maasta;
- 2) kortinhaltijalla ei ole enää kotikuntaa Suomessa;
- 3) kortinhaltija sitä pyytää;
- 4) se katoaa ennen hakijalle luovuttamista tai kortinhaltija ilmoittaa sen kadonneeksi tai anastetuksi;
- 5) alaikäiselle hakijalle myönnetyn henkilökortin edellytyksenä on ollut huoltajien suostumus ja huoltaja peruuttaa suostumuksensa; tai
- 6) alaikäinen on otettu huostaan ja sosiaalihuollosta vastaava toimielin peruuttaa suostumuksensa tai vaatii henkilökortin peruuttamista.

Ulkomaalaisen henkilökortti voidaan peruuttaa, jos:

- 1) siinä on ilmeinen virheellisyys;
- 2) se on turmeltunut tai sen merkintöjä tai teknisen osan tietoja on muutettu;
- 3) sitä käyttää joku muu kuin kortinhaltija tai se on muun kuin kortinhaltijan hallussa; tai
- 4) sen myöntämisen jälkeen on tullut esiin seikkoja, jotka kortin myöntämistä harkittaessa olisivat todennäköisesti johtaneet sen epäämiseen.

Jos henkilökortti on peruutettu 1 momentin 4 kohdan nojalla ennen hakijalle luovuttamista tai 2 momentin 1 tai 2 kohdan nojalla syystä, joka ei ole aiheutunut kortinhaltijan omasta huolimattomasta menettelystä, kortinhaltijalla on oikeus saada maksutta uusi henkilökortti peruutetun henkilökortin jäljellä olevaksi voimassaoloajaksi. Jos henkilökortti on peruutettu kortin turmeltumisen vuoksi, kortinhaltijalla on kuitenkin oikeus saada uusi henkilökortti maksutta vain, jos turmeltuminen on aiheutunut viranomaisesta johtuvasta syystä.

Ulkomaalaisen henkilökortin voimassaolo päättyy, jos kortinhaltija saa Suomen kansalaisuuden. Kortinhaltijalle ei tällöin anneta erillistä hallintopäätöstä eikä valitusosoitusta.

31 §

Henkilökorttirekisteri

Tässä laissa poliisille ja Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi poliisi pitää henkilökorttirekisteriä, johon talletetaan:

- 1) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 4 §:ssä tarkoitetut tarpeelliset henkilön perustiedot;
- 2) tiedot henkilökorttia koskevasta hakemuksesta, päätöksestä, luvasta, poliisin ja Suomen edustuston toimenpiteestä, esteestä, huomautuksesta ja ilmoituksesta;
- 3) henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte, jotka hän on luovuttanut poliisille, ulkoministeriölle tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle henkilökorttia hakiessaan; sekä
- 4) henkilökortin hakijan henkilökortin hakutilanteessa otetut sormenjäljet.

Rekisterin tietojen käytöstä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 11—15 §:ssä. Tietojen luovuttamisesta ja poistamisesta säädetään mainitun lain 4 luvussa ja 38 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa myönnettyt henkilökortit lakkaavat olemasta voimassa niiden voimassaolon päättyessä.

2.

Laki

passilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan passilain (671/2006) 2 §:n 1 momentti, 5, 6 b, 7, 11, 13, 14 ja 21 §, sellaisina kuin niistä ovat 5 § laissa 456/2009, 6 b § laissa 966/2014, 11 § osaksi laissa 456/2009, 14 § laeissa 456/2009 ja 303/2013 sekä 21 § laeissa 456/2009, 303/2013 ja 1164/2019, seuraavasti:

2 §

Matkustamisoikeuden osoittaminen

Suomen kansalainen osoittaa oikeutensa matkustaa maasta ja saapua maahan passilla, jollei tästä laista, Euroopan unionin lainsäädännöstä taikka Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu. Ilman passia Suomen kansalainen saa matkustaa Islantiin, Norjaan, Ruotsiin ja Tanskaan. Valtioneuvoston asetuksella säädetään ne muut maat, joihin Suomen kansalainen saa matkustaa käyttäen matkustusasiakirjana passin sijasta henkilökorttilain (663/2016) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilökorttia.

5 §

Passin sisältö

Passiin merkitään hakijan sukunimi, etunimet, sukupuoli, syntymäaika ja henkilötunnus, kansalaisuus, syntymäkotikunta, passin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, passin myöntänyt viranomainen ja passin numero. Passissa on lisäksi passinhaltijan kasvokuva ja nimikirjoitus. Kelpoisuusalueeltaan rajoitettuun passiin merkitään ne maat, joihin se oikeuttaa matkustamaan, tai ne maat, joihin passi ei oikeuta matkustamaan. Syntymäkotikunnan sijaan merkitään "ulkomaat", jos hakijan syntymäkotikuntaa ei voida luotettavasti selvittää tai jos syntymäkotikunnan merkitseminen passiin todennäköisesti vaarantaisi passinhaltijan turvallisuutta. Edellä 1 momentissa tarkoitettua nimikirjoituksen merkitsemisestä annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

6 b §

Uuden passin hakeminen

Jos hakija hakee uutta passia sähköisesti kuuden vuoden kuluessa aiemman passin tai henkilökortin myöntämisestä ja aiempaa passia tai henkilökorttilain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilökorttia varten on otettu sormenjäljet ja annettu nimikirjoitusnäyte, passia haettaessa ei edellytetä hakijan henkilökohtaista läsnäoloa. Hakijalta ei tällöin oteta sormenjälkiä uutta passia varten.

HE 206/2020 vp

Hakijan tulee kuitenkin saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse uutta passia sähköisesti haettaessa, jos se on hakijan tunnistamiseksi, uusien sormenjälkien ottamiseksi, uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai muusta erityisestä syystä tarpeen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua menettelyä ei sovelleta haettaessa uutta passia Suomen suur-lähetystöltä tai lähetetyn virkamiehen johtamalta konsulaatilta taikka sellaiselta muulta Suomen edustustolta, jossa palvelevan nimetyn Suomen kansalaisen ulkoministeriö on oikeuttanut myöntämään passeja, eikä haettaessa uutta diplomaattipassia, virkapassia, merimiespassia tai ulkomaalaislain (301/2004) 8 luvussa tarkoitettua ulkomaalaiselle myönnettävää matkustusasiakirjaa.

7 §

Alaikäisen passihakemus

Alaikäisen passihakemukseen tulee liittää hänen huoltajiensa suostumus. Huoltaja voi antaa suostumuksensa passin kelpoisuusalueen tai voimassaoloajan osalta rajoitettuna.

Jos alaikäinen on otettu Suomessa sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan, antaa 1 momentissa tarkoitettua suostumuksen lastensuojelulain (417/2007) 45 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu viranhaltija.

11 §

Passin myöntäminen alaikäiselle

Alaikäiselle myönnetään passi, jos hänen huoltajansa siihen suostuvat.

Jos joltakin huoltajalta ei matkan, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi voida saada 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua suostumusta ja jos ratkaisun viivästyttämisestä aiheutuisi kohtuutonta haittaa, ei hänen suostumuksensa asiassa ole tarpeen. Jos huoltaja on evännyt suostumuksensa, passi voidaan kuitenkin myöntää alaikäiselle, jos sen myöntämättä jättäminen olisi selvästi vastoin lapsen etua ja jos voidaan pitää ilmeisenä, ettei lasta vastoin huoltajansa suostumusta muutoin kuin tilapäisesti viedä toiseen valtioon.

Lastensuojelulain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin on velvollinen antamaan passin myöntävän viranomaisen pyynnöstä lausunnon siitä, onko passin epääminen selvästi vastoin lapsen etua. Viranomainen antaa lausuntonsa niissä tapauksissa, joissa viranomaisella on ennestään hallussaan alaikäistä tai hänen huoltajiaan koskevia tietoja. Lausunto voi sisältää myös sellaista tietoa, joka sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) nojalla on pidettävä salassa, jos tämä on lapsen edun kannalta välttämätöntä.

Päätöstä, jolla alaikäiselle on 2 momentin nojalla myönnetty passi, on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

13 §

Passin kelpoisuusalue

Passi oikeuttaa matkustamaan Suomesta.

Passin kelpoisuusaluetta rajoitetaan sen mukaan kuin hakija pyytää taikka huoltaja 7 §:n 1 momentin nojalla tai sosiaalihuollosta vastaava toimielin huostaanottamansa lapsen osalta on rajoittanut suostumustaan. Kelpoisuusalueeltaan rajoitettu passi voidaan myöntää myös 15 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle ja silloin, kun alaikäiselle 11 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa myönnetään passi.

14 §

Passin voimassaoloaika

Passi on voimassa viisi vuotta sen myöntämispäivästä, jollei 2–7 momentista muuta johdu.

Passi myönnetään viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi sen mukaan kuin hakija pyytää taikka huoltaja 7 §:n 1 momentin nojalla tai sosiaalihuollosta vastaava toimielin huostaanottamansa lapsen osalta on rajoittanut suostumustaan. Viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi passi voidaan myöntää myös 15 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle ja silloin, kun passi myönnetään 11 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa. Jos hakijalta ei 6 a §:n 2 momentissa tarkoitettua syytä oteta sormenjalkia ja syy on tilapäinen, passi myönnetään enintään 12 kuukaudeksi.

Hakijalle, jolla on myös jonkin vieraan valtion kansalaisuus ja joka kansalaisuuslain (359/2003) 34 §:n nojalla mahdollisesti tulee menettämään Suomen kansalaisuutensa, passi myönnetään enintään siihen saakka kunnes hän täyttää 22 vuotta.

Kun passi 18 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa myönnetään peruuttamatta voimassa olevaa passia, uusi passi myönnetään myöntämisen perusteena olevan syyn edellyttämäksi ajaksi, kuitenkin enintään viideksi vuodeksi.

Asevelvolliselle voidaan myöntää passi enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä passin myöntämiselle tätä pidemmäksi ajaksi, taikka jollei erityisen painavista syistä muuta johdu.

Väliaikainen passi myönnetään enintään 12 kuukaudeksi. Hätäpassi myönnetään sen mukaan kuin passin myöntämistä edellyttävä syy vaatii, kuitenkin enintään 12 kuukaudeksi.

Diplomaattipassi ja virkapassi voidaan erityisestä syytä myöntää viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi.

21 §

Passin peruuttamisen edellytykset

Passi peruutetaan, jos:

- 1) sen haltija menettää Suomen kansalaisuuden tai vapautetaan siitä;
- 2) passinhaltija pyytää passinsa peruuttamista;
- 3) passi katoaa ennen hakijalle luovuttamista tai passinhaltija ilmoittaa passinsa kadonneeksi tai anastetuksi;
- 4) huoltaja on peruuttanut 7 §:n 1 momentissa tarkoitettun suostumuksensa tai sosiaalihuollosta vastaava toimielin 7 §:n 2 momentissa tarkoitettun suostumuksensa eikä tämän pykälän 2 momentista muuta johdu;
- 5) sosiaalihuollosta vastaava toimielin vaatii huostaan otetun alaikäisen passin peruuttamista; taikka
- 6) passi on löytötavaralain (778/1988) mukaan hävitettävä.

Vaikka huoltaja on peruuttanut 7 §:n 1 momentissa tarkoitettun suostumuksensa, passi voidaan jättää peruuttamatta, jos peruuttaminen olisi selvästi vastoin lapsen etua ja voidaan pitää ilmeisenä, ettei lasta vastoin huoltajan suostumusta viedä toiseen valtioon muuten kuin tilapäisesti. Lastensuojelulain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin on velvollinen antamaan lausunnon siitä, onko passin peruuttaminen selvästi vastoin lapsen etua. Lausuntoon sovelletaan muutoinkin, mitä 11 §:n 3 momentissa säädetään passin epäämisestä annettavasta lausunnosta.

Passi voidaan peruuttaa, jos:

- 1) passissa on ilmeinen virheellisyys;
- 2) passi on turmeltunut, sen merkintöjä on muutettu tai siinä on muita kuin viranomaisen merkintöjä;

HE 206/2020 vp

3) passin myöntämisen jälkeen on tullut esiin seikkoja, jotka passin myöntämistä harkittaessa todennäköisesti johtaisivat 15 §:n nojalla passin epäämiseen;

4) passia käyttää muu kuin se, jolle passi on myönnetty; taikka

5) Digi- ja väestötietovirasto on erityisestä syystä peruuttanut 5 c §:n 2 momentissa tarkoitetun varmenteen.

Diplomaattipassi ja virkapassi voidaan peruuttaa myös silloin, kun passinhaltija on siirtynyt toisiin tehtäviin tai passin myöntämisen edellytyksiä ei muutoin enää ole.

Harkittaessa passin peruuttamista 3 momentin 3 kohdan nojalla on otettava huomioon 16 §:ssä mainitut seikat.

Päätöstä, jolla alaikäiseltä 2 momentin perusteella on päätetty jättää passi peruuttamatta, on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

Jos passi on peruutettu 1 momentin 3 kohdan nojalla ennen hakijalle luovuttamista tai 3 momentin 1, 2 tai 4 kohdan nojalla syystä, joka ei ole aiheutunut passinhaltijan omasta menettelystä, passinhaltijalla on oikeus saada maksutta uusi passi peruutetun passin jäljellä olevaksi voimassaoloajaksi. Jos passi on peruutettu passin turmeltumisen vuoksi, passinhaltijalla on kuitenkin oikeus saada uusi passi maksutta vain, jos turmeltuminen on aiheutunut viranomaisesta johtuvasta syystä. Jos passi on peruutettu 3 momentin 5 kohdan nojalla, passinhaltijalla on oikeus saada maksutta uusi passi peruutetun passin jäljellä olevaksi voimassaoloajaksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 15 ja 38 §
seuraavasti:

15 §

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely

Poliisi saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden, muun katastrofin tai rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saadaan lisäksi käyttää, jos se on välttämätöntä henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseksi hänen myöhemmin hakiessaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa, ja asianomaisen henkilön suostumuksella myös tällaisen asiakirjan valmistamiseen.

Ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä silloin, jos tietojen käyttäminen on välttämätöntä rikoslain 11—14 luvussa, 17 luvun 2—4, 7, 7 c tai 8 a §:ssä, 34 luvun 3 tai 5 §:ssä, 34 a luvussa taikka 46 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

DNA-näytteiden laadun varmistamiseksi käsiteltäviä tietoja saa käyttää vain niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Lisäksi tietoja saa käsitellä laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa sekä koulutustoiminnassa, jos tiedot ovat koulutuksen toteuttamiseksi välttämättömiä.

Ampuma-aselain (1/1998) 114 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseilmoituksen tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin aselupatiedon käsittelyyn.

Muissa poliisin lakisäätteisissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen

Lupahallinto- ja valvontatehtävien suorittamiseksi käsiteltävät henkilötiedot poistetaan viimeistään kahdenkymmenen vuoden kuluttua päätöksestä tai sen raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai henkilötiedon merkitsemisestä.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:

1) ampuma-ase lain mukaisen ampuma-aseilmoituksen tiedot poistetaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

2) ampuma-ase lain 42 c §:n perusteella käsiteltävät henkilötiedot poistetaan kolmenkymmenen vuoden kuluttua esineen hävittämisestä; tietoja saadaan kuitenkin käsitellä tämän lain 11 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa ainoastaan kymmenen vuoden ajan esineen hävittämisen jälkeen;

3) löytötavaroimintaan liittyvät henkilötiedot poistetaan viimeistään vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

4) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun 9 §:ssä tarkoitettuihin rikkomusepäilyjä koskeviin ilmoituksiin sisältyvät henkilötiedot poistetaan mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti sekä muut mainitun luvun mukaiseen valvontaan liittyvät henkilötiedot viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä;

5) hallinnollisia seuraamuksia koskevat tiedot poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä;

6) arpajaislain ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaista valvontaa varten käsiteltävät mainituissa laeissa tarkoitettujen valvottavan rahapeliyhteisön, elinkeinonharjoittajan tai yhteisön asiakkaita koskevat henkilötiedot poistetaan heti, kun niiden säilyttäminen ei ole enää valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeen;

7) henkilökorttilain 17 §:n 3 momentissa tarkoitettujen henkilökortin hakijan hakutilanteessa otetut sormenjälkitiedot poistetaan viimeistään 30 vuorokauden kuluttua henkilökortin myöntämisestä.

Edellä 1 momentissa ja 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen henkilötietojen poistetaan kuitenkin viimeistään vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jollei ole erityistä syytä tietojen edelleen säilyttämiseen. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 33 a §:n 1 momentti ja 159 §,
sellaisina kuin ne ovat, 33 a §:n 1 momentti laissa 631/2011 ja 159 § laeissa 360/2007 ja
501/2016, seuraavasti:

33 a §

Oleskelulupakortti

Oleskeluluvan osoitukseksi annetaan oleskelulupakortti. Oleskelulupakortin muodosta ja ominaisuuksista, turvatekijöistä, tekniseen osaan tallennettavista biometrisistä tunnistuksista sekä niiden ottamisesta, rajoituksista ja käyttötarkoituksesta sekä haltijan oikeudesta tarkistaa tekniseen osaan hänestä tallennetut tiedot säädetään kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1030/2002 (*EU:n oleskelulupa-asetus*).

159 §

Unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinti

Jos unionin kansalainen oleskelee Suomessa yli kolme kuukautta, hänen on rekisteröitävä oleskelunsa. Rekisteröintihakemus jätetään Maahanmuuttovirastolle kolmen kuukauden kuluessa maahantulopäivästä.

Unionin kansalaisen annettua selvityksen siitä, että hän täyttää rekisteröinnin edellytykset, hänelle on välittömästi annettava rekisteröintitodistus.

Rekisteröintitodistuksen asiasisällöstä säädetään unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1157.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

HE 206/2020 vp

Helsingissä 5.11.2020

Pääministeri

Sanna Marin

Sisäministeri Maria Ohisalo

1.

Laki

henkilökorttilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilökorttilain (663/2016) 4, 5, 10, 12, 19, 25, 26 ja 31 §,
sellaisena kuin niistä on 31 § laissa 620/2019, ja
lisätään lakiin uusi 5 a, 5 b, 9 a ja 15 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Henkilökortin sisältö

Henkilökortin sisältö

Henkilökorttiin merkitään kortinhaltijan sukunimi, etunimet, sukupuoli ja henkilötunnus, henkilökortin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, henkilökortin myöntänyt viranomainen, kortin numero ja Suomen kansalaisten osalta tieto kansalaisuudesta. Henkilökortissa on lisäksi kortinhaltijan valokuva ja nimikirjoitus.

Jos henkilökorttiin sisältyy kansalaisvarmenne, korttiin merkitään tieto varmenteen myöntäjästä.

Alaikäisen henkilökorttiin, ulkomaalaisen henkilökorttiin, väliaikaiseen henkilökorttiin ja 17 §:n 3 momentissa tarkoitettuun henkilökorttiin merkitään lisäksi tieto siitä, että korttia ei voida käyttää matkustusasiakirjana.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettun nimikirjoituksen merkitsemisestä henkilökorttiin.

5 §

Teknisen osan sisältö

Henkilökortissa on tekninen osa, johon talletetaan kansalaisvarmenteen tiedot, sähköi-

Henkilökorttiin merkitään kortinhaltijan sukunimi, etunimet, sukupuoli, *syntymäaika* ja henkilötunnus, henkilökortin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, henkilökortin myöntänyt viranomainen, kortin numero ja Suomen kansalaisten osalta tieto kansalaisuudesta. Henkilökortissa on lisäksi kortinhaltijan valokuva ja nimikirjoitus.

Jos henkilökorttiin sisältyy kansalaisvarmenne, korttiin merkitään tieto varmenteen myöntäjästä.

Alaikäisen henkilökorttiin, ulkomaalaisen henkilökorttiin, väliaikaiseen henkilökorttiin ja 17 §:n 3 momentissa tarkoitettuun henkilökorttiin merkitään lisäksi tieto siitä, että korttia ei voida käyttää matkustusasiakirjana.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettun nimikirjoituksen merkitsemisestä henkilökorttiin.

5 §

Henkilökortin tekninen osa ja sen sisältö

Henkilökortissa on tekninen osa, johon talletetaan kansalaisvarmenteen tiedot, sähköi-

Voimassa oleva laki

sen asioinnin edellyttämät kortinhaltijan tunnistautumistiedot ja välttämättömät tekniset tiedot. Tekniseen osaan voidaan tallettaa myös 4 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot.

Henkilökortin tekniseen osaan voidaan kortinhaltijan pyynnöstä tallettaa teknisiä sovelluksia ja tietoja.

Alaikäisen henkilökortissa ja väliaikaisessa henkilökortissa ei ole tässä pykälässä tarkoitettua teknistä osaa.

(uusi)

Ehdotus

sen asioinnin edellyttämät kortinhaltijan tunnistautumistiedot ja kansalaisvarmenteisiin liittyvät muut välttämättömät tekniset tiedot.

Henkilökortin tekniseen osaan voidaan tallettaa myös 4 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot.

*Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun henkilökortin tekniseen osaan talletetaan 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi kortinhaltijan kasvokuva ja sormenjäljet tarvittavine lisätietoineen ja muut tiedot. Tietojen tallettamisesta säädetään unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1157, jäljempänä **EU:n ID-asetus**.*

Alaikäisen henkilökortissa ja väliaikaisessa henkilökortissa ei ole tässä pykälässä tarkoitettua teknistä osaa.

5 a §

Sormenjälkien ja kasvokuvien lukeminen

Henkilökortin tekniseen osaan talletetut sormenjäljet ja kasvokuvan saa lukea vain EU:n ID-asetuksessa säädetyllä tavalla. Sormenjälkiä saavat lukea 18 §:ssä tarkoitettu henkilökorttiviranomainen, poliisi ja Rajavartiolaitos. Lisäksi sormenjälkiä saa lukea Tulli silloin, kun se hoitaa rajatarkastusviranomaisen tehtäviä.

Sormenjälkiä ja kasvokuvaa luettaessa henkilökortinhaltijalta saa ottaa sormenjäljet tai kasvokuvan ja verrata niitä henkilökortin tekniseen osaan talletettuihin sormenjälkiin tai kasvokuvaan henkilökortin aitouden toteamiseksi ja henkilökortinhaltijan henkilöllisyyden varmistamiseksi. Vertaamista varten otettuja tietoja saa käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

Sisäministeriö päättää sormenjälkien lukuoikeuksien myöntämisestä ulkomaan viranomaiselle ja niiden peruuttamisesta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

5 b §

Henkilökortin teknisen osan tietojen tietoturva

Poliisihallitus huolehtii siitä, että henkilökortin tekniseen osaan talletetut tiedot suojataan EU:n ID-asetuksen ja sen soveltamiseksi annettujen säännösten mukaisesti tunkeutumista sekä luvatonta lukemista, muuttamista, käyttöä ja muuta luvatonta käsittelyä vastaan.

Ulkoministeriö huolehtii siitä, että 9 §:ssä tarkoitetun Suomen edustuston myöntämän henkilökortin tekniseen osaan talletetut tiedot suojataan EU:n ID-asetuksen ja sen soveltamiseksi annettujen säännösten mukaisesti tunkeutumista sekä luvatonta lukemista, muuttamista, käyttöä ja muuta luvatonta käsittelyä vastaan.

Tekniseen osaan talletettujen tietojen aitouden ja eheyden varmistamiseen liittyvät sekä sormenjälkien lukemisessa tarvittavat varmenteet luo Digi- ja väestötietovirasto. Digi- ja väestötietovirasto huolehtii kansalaisvarmenteen tietoturvasta.

(uusi)

9 a §

Sormenjälkien ottaminen

Henkilökortinhakijalta otetaan henkilökorttia haettaessa sormenjäljet. Sormenjäljet ottaa henkilökortin myöntävä viranomainen.

Hakijalta ei kuitenkaan oteta sormenjälkiä, jos:

- 1) hakija on alle 12-vuotias;
- 2) niitä ei saada iän, vamman, sairauden, fyysisen esteen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Hakijan on pyydettyessä esitettävä luotettava selvitys syystä, joka estää sormenjälkien ottamisen, sekä arvio syyn kestosta

Sormenjäljet talletetaan henkilökortin tekniseen osaan sekä henkilökorttirekisteriin. Henkilökorttirekisteriin talletetut sormenjäljet on pidettävä erillään rikoksesta epäiltyjen henkilötuntomerkeistä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tarkempia säännöksiä sormenjälkien ottamisesta voidaan antaa sisäministeriön asetuksella.

10 §

Henkilökohtainen läsnäolo henkilökorttia sähköisesti haettaessa

Hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos:

1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty Suomen kansalaisen henkilökortti tai passi, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona;

2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias; ja

3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte henkilökorttia tai passia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse ulkomaalaisen henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos:

1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty ulkomaalaisen henkilökortti, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona;

2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias; ja

3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte ulkomaalaisen henkilökorttia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Hakijan tulee kuitenkin saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse, jos se on hakijan tunnistamiseksi, uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai muusta erityisestä syystä tarpeen.

10 §

Henkilökohtainen läsnäolo henkilökorttia sähköisesti haettaessa

Hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos:

1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty *sellainen* 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu henkilökortti tai passi, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona *ja häneltä on otettu sormenjäljet*;

2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias; ja

3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte henkilökorttia tai passia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Hakijan ei tarvitse saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse ulkomaalaisen henkilökorttia sähköisesti haettaessa, jos:

1) hakijalle on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana myönnetty ulkomaalaisen henkilökortti, jota haettaessa hakija on henkilökohtaisesti asioinut viranomaisen luona;

2) hakija on 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa myönnettäessä ollut yli 12-vuotias; ja

3) hakijalta on henkilökorttihakemusta edeltävän kuuden vuoden aikana otettu nimikirjoitusnäyte ulkomaalaisen henkilökorttia varten eikä hakijan suku- tai etunimi ole tämän jälkeen muuttunut.

Hakijan tulee kuitenkin saapua henkilökohtaisesti viranomaisen luokse, jos se on hakijan tunnistamiseksi, uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai muusta erityisestä syystä tarpeen.

Voimassa oleva laki

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään, ei sovelleta haettaessa henkilökorttia Suomen edustustolta eikä haettaessa alaikäisen henkilökorttia tai väliaikaista henkilökorttia.

12 §

Henkilökorttihakemuksen liitteet

Hakemukseen on liitettävä hakijan kasvu-kuva, josta hakija on hyvin tunnistettavissa.

Alaikäisen hakijan henkilökorttihakemukseen on liitettävä hänen huoltajiensa suostumus. Jos alaikäinen on otettu Suomessa sosiaalilautakunnan huostaan, hakemukseen on liitettävä sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimielimen suostumus. Jos alaikäiselle ulkomaalaiselle hakijalle on määrätty kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 39 §:ssä tarkoitettu edustaja, hakemukseen on liitettävä tämän suostumus. Haettaessa alaikäisen henkilökorttia hakemukseen ei tarvitse liittää tässä momentissa tarkoitettua suostumusta.

Asevelvollisen on henkilökorttia hakiessaan esitettävä selvitys siitä, ettei henkilökortin myöntämiselle ole 17 §:n 1 momentin 3 kohdassa tai 19 §:n 4 momentissa tarkoitettua estettä. Todistus, jolla asevelvollinen voi osoittaa esteettömyyden henkilökortin saamiselle, voi olla sotilaspassi, rauhan ajan palveluksesta vapautetulle annettu kutsuntatodistus tai muu vastaava päätös, kokonaan asepalveluksesta vapautetulle annettu kutsuntatodistus, sotilasviranomaisen antama esteettömyystodistus tai siviilipalvelustodistus.

Väliaikaista henkilökorttia haettaessa hakijan on esitettävä luotettava selvitys syystä, joka edellyttää väliaikaisen henkilökortin myöntämistä, sekä selvitys siitä, kuinka pitkäksi ajaksi hän tarvitsee henkilökortin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hakemukseen vaadittavista liitteistä. Sisäministeriön asetuksella

Ehdotus

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei sovelleta haettaessa henkilökorttia Suomen edustustolta eikä haettaessa alaikäisen henkilökorttia tai väliaikaista henkilökorttia.

12 §

Henkilökorttihakemuksen liitteet

Hakemukseen on liitettävä hakijan kasvu-kuva, josta hakija on hyvin tunnistettavissa.

Alaikäisen hakijan henkilökorttihakemukseen on liitettävä hänen huoltajiensa suostumus. Jos alaikäinen on otettu Suomessa *sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan, hakemukseen on liitettävä lastensuojelulain (417/2007) 45 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetun viranhaltijan suostumus.* Jos alaikäiselle ulkomaalaiselle hakijalle on määrätty kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 39 §:ssä tarkoitettu edustaja, hakemukseen on liitettävä tämän suostumus. Haettaessa alaikäisen henkilökorttia hakemukseen ei tarvitse liittää tässä momentissa tarkoitettua suostumusta.

Asevelvollisen on henkilökorttia hakiessaan esitettävä selvitys siitä, ettei henkilökortin myöntämiselle ole 17 §:n 1 momentin 3 kohdassa tai 19 §:n 4 momentissa tarkoitettua estettä. Todistus, jolla asevelvollinen voi osoittaa esteettömyyden henkilökortin saamiselle, voi olla sotilaspassi, rauhan ajan palveluksesta vapautetulle annettu kutsuntatodistus tai muu vastaava päätös, kokonaan asepalveluksesta vapautetulle annettu kutsuntatodistus, sotilasviranomaisen antama esteettömyystodistus tai siviilipalvelustodistus.

Väliaikaista henkilökorttia haettaessa hakijan on esitettävä luotettava selvitys syystä, joka edellyttää väliaikaisen henkilökortin myöntämistä, sekä selvitys siitä, kuinka pitkäksi ajaksi hän tarvitsee henkilökortin.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hakemukseen vaadittavista liitteistä. Sisäministeriön asetuksella

Voimassa oleva laki

voidaan antaa tarkempia säännöksiä kasvokuvaa koskevista teknisistä ja muista vaatimuksista.

(uusi)

19 §

Henkilökortin voimassaoloaika

Henkilökortti myönnetään viideksi vuodeksi, jollei 2–4 momentissa toisin säädetä.

Ulkomaalaisen henkilökortti myönnetään viideksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan oleskeluluvan tai oleskelukortin voimassaoloajaksi.

Henkilökortti voidaan myöntää viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi 17 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle.

Asevelvolliselle voidaan myöntää henkilökortti enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä henkilökortin myöntämiselle tätä pidemmäksi ajaksi, taikka jollei erityisen painavista syistä muuta johdu.

Väliaikainen henkilökortti myönnetään siksi ajaksi, jota sen myöntämistä edellyttävä erityinen syy vaatii, kuitenkin enintään neljäksi kuukaudeksi.

25 §

Henkilökortin peruuttamisen edellytykset

Henkilökortti peruutetaan, jos:

Ehdotus

voidaan antaa tarkempia säännöksiä kasvokuvaa koskevista teknisistä ja muista vaatimuksista.

15 a §

Tilapäinen henkilökortti

Henkilökortti voidaan myöntää tilapäisenä, jos hakijalta ei 9 a §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettusta syystä oteta sormenjälkiä ja syy on tilapäinen.

19 §

Henkilökortin voimassaoloaika

Henkilökortti myönnetään viideksi vuodeksi, jollei 2–6 momentissa toisin säädetä.

Ulkomaalaisen henkilökortti myönnetään viideksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan oleskeluluvan tai oleskelukortin voimassaoloajaksi.

Henkilökortti voidaan myöntää viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi 17 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle.

Asevelvolliselle voidaan myöntää henkilökortti enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä henkilökortin myöntämiselle tätä pidemmäksi ajaksi, taikka jollei erityisen painavista syistä muuta johdu.

Väliaikainen henkilökortti myönnetään siksi ajaksi, jota sen myöntämistä edellyttävä erityinen syy vaatii, kuitenkin enintään neljäksi kuukaudeksi.

Jos hakijalta ei 9 a §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettusta syystä oteta sormenjälkiä ja syy on tilapäinen, henkilökortti myönnetään enintään 12 kuukaudeksi.

25 §

Henkilökortin peruuttamisen edellytykset

Henkilökortti peruutetaan, jos:

Voimassa oleva laki

- 1) kortinhaltija menettää Suomen kansalaisuuden tai vapautetaan siitä;
- 2) kortinhaltija sitä pyytää;
- 3) se katoaa ennen hakijalle luovuttamista tai kortinhaltija ilmoittaa sen kadonneeksi tai anastetuksi;
- 4) alaikäiselle hakijalle myönnetyn henkilökortin edellytyksenä on ollut huoltajien suostumus ja huoltaja peruuttaa suostumuksensa; tai
- 5) alaikäinen on otettu huostaan ja sosiaalilautakunta peruuttaa suostumuksensa tai vaatii henkilökortin peruuttamista.

Henkilökortti voidaan peruuttaa, jos:

- 1) siinä on ilmeinen virheellisyys;
- 2) se on turmeltunut tai sen merkintöjä tai teknisen osan tietoja on muutettu;
- 3) sitä käyttää joku muu kuin kortinhaltija tai se on muun kuin kortinhaltijan hallussa; taikka
- 4) jos sen myöntämisen jälkeen on tullut esiin seikkoja, jotka todennäköisesti johtaisivat 17 §:n nojalla matkustusasiakirjaksi hyväksyttävän henkilökortin epäämiseen.

Harkittaessa henkilökortin peruuttamista 2 momentin 4 kohdan nojalla on otettava huomioon 17 §:n 4 momentissa mainitut seikat.

Jos henkilökortti on peruutettu 1 momentin 3 kohdan nojalla ennen hakijalle luovuttamista tai 2 momentin 1 tai 2 kohdan nojalla syystä, joka ei ole aiheutunut kortinhaltijan omasta huolimattomasta menettelystä, kortinhaltijalla on oikeus saada maksutta uusi henkilökortti peruutetun henkilökortin jäljellä olevaksi voimassaoloajaksi. Jos henkilökortti on peruutettu kortin turmeltumisen vuoksi, kortinhaltijalla on kuitenkin oikeus saada uusi henkilökortti maksutta vain, jos turmeltuminen on aiheutunut viranomaisesta johtuvasta syystä.

26 §

Ulkomaalaisen henkilökortin peruuttamisen ja voimassaolon päättymisen edellytykset

Ulkomaalaisen henkilökortti peruutetaan, jos:

Ehdotus

- 1) kortinhaltija menettää Suomen kansalaisuuden tai vapautetaan siitä;
- 2) kortinhaltija sitä pyytää;
- 3) se katoaa ennen hakijalle luovuttamista tai kortinhaltija ilmoittaa sen kadonneeksi tai anastetuksi;
- 4) alaikäiselle hakijalle myönnetyn henkilökortin edellytyksenä on ollut huoltajien suostumus ja huoltaja peruuttaa suostumuksensa; tai
- 5) alaikäinen on otettu huostaan ja *sosiaalihuollosta vastaava toimielin* peruuttaa suostumuksensa tai vaatii henkilökortin peruuttamista.

Henkilökortti voidaan peruuttaa, jos:

- 1) siinä on ilmeinen virheellisyys;
- 2) se on turmeltunut tai sen merkintöjä tai teknisen osan tietoja on muutettu;
- 3) sitä käyttää joku muu kuin kortinhaltija tai se on muun kuin kortinhaltijan hallussa; taikka
- 4) jos sen myöntämisen jälkeen on tullut esiin seikkoja, jotka todennäköisesti johtaisivat 17 §:n nojalla matkustusasiakirjaksi hyväksyttävän henkilökortin epäämiseen.

Harkittaessa henkilökortin peruuttamista 2 momentin 4 kohdan nojalla on otettava huomioon 17 §:n 4 momentissa mainitut seikat.

Jos henkilökortti on peruutettu 1 momentin 3 kohdan nojalla ennen hakijalle luovuttamista tai 2 momentin 1 tai 2 kohdan nojalla syystä, joka ei ole aiheutunut kortinhaltijan omasta huolimattomasta menettelystä, kortinhaltijalla on oikeus saada maksutta uusi henkilökortti peruutetun henkilökortin jäljellä olevaksi voimassaoloajaksi. Jos henkilökortti on peruutettu kortin turmeltumisen vuoksi, kortinhaltijalla on kuitenkin oikeus saada uusi henkilökortti maksutta vain, jos turmeltuminen on aiheutunut viranomaisesta johtuvasta syystä.

26 §

Ulkomaalaisen henkilökortin peruuttamisen ja voimassaolon päättymisen edellytykset

Ulkomaalaisen henkilökortti peruutetaan, jos:

Voimassa oleva laki

- 1) kortinhaltijan oleskelulupa, oleskeluoi-
keuden rekisteröinti tai oleskelukortti peru-
tetaan tai kortinhaltija karkotetaan maasta;
- 2) kortinhaltijalla ei ole enää kotikuntaa
Suomessa;
- 3) kortinhaltija sitä pyytää;
- 4) se katoaa ennen hakijalle luovuttamista
tai kortinhaltija ilmoittaa sen kadonneeksi tai
anastetuksi;
- 5) alaikäiselle hakijalle myönnetyn henkilö-
kortin edellytyksenä on ollut huoltajien suos-
tumus ja huoltaja peruuttaa suostumuksensa;
tai
- 6) alaikäinen on otettu huostaan ja sosiaali-
lautakunta peruuttaa suostumuksensa tai vaa-
tii henkilökortin peruuttamista.

Ulkomaalaisen henkilökortti voidaan pe-
ruuttaa, jos:

- 1) siinä on ilmeinen virheellisyys;
- 2) se on turmeltunut tai sen merkintöjä tai
teknisen osan tietoja on muutettu;
- 3) sitä käyttää joku muu kuin kortinhaltija
tai se on muun kuin kortinhaltijan hallussa; tai
- 4) sen myöntämisen jälkeen on tullut esiin
seikkoja, jotka kortin myöntämistä harkitta-
essa olisivat todennäköisesti johtaneet sen
epäämiseen.

Jos henkilökortti on peruutettu 1 momentin
4 kohdan nojalla ennen hakijalle luovutta-
mista tai 2 momentin 1 tai 2 kohdan nojalla
syystä, joka ei ole aiheutunut kortinhaltijan
omasta huolimattomasta menettelystä, kortin-
haltijalla on oikeus saada maksutta uusi hen-
kilökortti peruutetun henkilökortin jäljellä
olevaksi voimassaoloajaksi. Jos henkilökortti
on peruutettu kortin turmeltumisen vuoksi,
kortinhaltijalla on kuitenkin oikeus saada uusi
henkilökortti maksutta vain, jos turmeltumi-
nen on aiheutunut viranomaisesta johtuvasta
syystä.

Ulkomaalaisen henkilökortin voimassaolo
päätyy, jos kortinhaltija saa Suomen kansa-
laisuuden. Kortinhaltijalle ei tällöin anneta
erillistä hallintopäätöstä eikä valitusosoitusta.

Ehdotus

- 1) kortinhaltijan oleskelulupa, oleskeluoi-
keuden rekisteröinti tai oleskelukortti peru-
tetaan tai kortinhaltija karkotetaan maasta;
- 2) kortinhaltijalla ei ole enää kotikuntaa
Suomessa;
- 3) kortinhaltija sitä pyytää;
- 4) se katoaa ennen hakijalle luovuttamista
tai kortinhaltija ilmoittaa sen kadonneeksi tai
anastetuksi;
- 5) alaikäiselle hakijalle myönnetyn henkilö-
kortin edellytyksenä on ollut huoltajien suos-
tumus ja huoltaja peruuttaa suostumuksensa;
tai
- 6) alaikäinen on otettu huostaan ja *sosiaali-
huollosta vastaava toimielin* peruuttaa suostu-
muksensa tai vaatii henkilökortin peruutta-
mista.

Ulkomaalaisen henkilökortti voidaan pe-
ruuttaa, jos:

- 1) siinä on ilmeinen virheellisyys;
- 2) se on turmeltunut tai sen merkintöjä tai
teknisen osan tietoja on muutettu;
- 3) sitä käyttää joku muu kuin kortinhaltija
tai se on muun kuin kortinhaltijan hallussa; tai
- 4) sen myöntämisen jälkeen on tullut esiin
seikkoja, jotka kortin myöntämistä harkitta-
essa olisivat todennäköisesti johtaneet sen
epäämiseen.

Jos henkilökortti on peruutettu 1 momentin
4 kohdan nojalla ennen hakijalle luovutta-
mista tai 2 momentin 1 tai 2 kohdan nojalla
syystä, joka ei ole aiheutunut kortinhaltijan
omasta huolimattomasta menettelystä, kortin-
haltijalla on oikeus saada maksutta uusi hen-
kilökortti peruutetun henkilökortin jäljellä
olevaksi voimassaoloajaksi. Jos henkilökortti
on peruutettu kortin turmeltumisen vuoksi,
kortinhaltijalla on kuitenkin oikeus saada uusi
henkilökortti maksutta vain, jos turmeltumi-
nen on aiheutunut viranomaisesta johtuvasta
syystä.

Ulkomaalaisen henkilökortin voimassaolo
päätyy, jos kortinhaltija saa Suomen kansa-
laisuuden. Kortinhaltijalle ei tällöin anneta
erillistä hallintopäätöstä eikä valitusosoitusta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

31 §

31 §

Henkilökorttirekisteri

Henkilökorttirekisteri

Tässä laissa poliisille ja Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi poliisi pitää henkilökorttirekisteriä, johon talletetaan:

- 1) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 4 §:ssä tarkoitettut tarpeelliset henkilön perustiedot;
- 2) tiedot henkilökorttia koskevasta hakemuksesta, päätöksestä, luvasta, poliisin ja Suomen edustuston toimenpiteestä, esteestä, huomautuksesta ja ilmoituksesta;
- 3) henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte, jotka hän on luovuttanut poliisille, ulkoministeriölle tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle henkilökorttia hakiessaan.

Rekisterin tietojen käytöstä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 11–15 §:ssä. Tietojen luovuttamisesta ja poistamisesta säädetään mainitun lain 4 luvussa ja 38 §:ssä.

Tässä laissa poliisille ja Suomen edustustolle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi poliisi pitää henkilökorttirekisteriä, johon talletetaan:

- 1) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 4 §:ssä tarkoitettut tarpeelliset henkilön perustiedot;
- 2) tiedot henkilökorttia koskevasta hakemuksesta, päätöksestä, luvasta, poliisin ja Suomen edustuston toimenpiteestä, esteestä, huomautuksesta ja ilmoituksesta;
- 3) henkilön valokuva ja nimikirjoitusnäyte, jotka hän on luovuttanut poliisille, ulkoministeriölle tai ulkoasiainhallinnon viranomaiselle henkilökorttia hakiessaan; *sekä*

4) henkilökortin hakijan henkilökortin hakutilanteessa otetut sormenjäljet.

Rekisterin tietojen käytöstä säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 11–15 §:ssä. Tietojen luovuttamisesta ja poistamisesta säädetään mainitun lain 4 luvussa ja 38 §:ssä.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Ennen tämän lain voimaantuloa myönnetyt
henkilökortit lakkaavat olemasta voimassa
niiden voimassaolon päättyessä.*

2.

Laki**passilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan passilain (671/2006) 2 §:n 1 momentti, 5, 6 b, 7, 11, 13, 14 ja 21 §, sellaisina kuin niistä ovat 5 § laissa 456/2009, 6 b § laissa 966/2014, 11 § osaksi laissa 456/2009, 14 § laeissa 456/2009 ja 303/2013 sekä 21 § laeissa 456/2009, 303/2013 ja 1164/2019, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 §

2 §

*Matkustamisoikeuden osoittaminen**Matkustamisoikeuden osoittaminen*

Suomen kansalainen osoittaa oikeutensa matkustaa maasta ja saapua maahan passilla, jollei tästä laista, Euroopan yhteisön lainsäädännöstä taikka Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu. Ilman passia Suomen kansalainen saa matkustaa Islantiin, Norjaan, Ruotsiin ja Tanskaan. Valtioneuvoston asetuksella säädetään ne muut maat, joihin Suomen kansalainen saa matkustaa käyttäen matkustusasiakirjana passin sijasta henkilökorttilain (829/1999) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilökorttia.

Suomen kansalainen osoittaa oikeutensa matkustaa maasta ja saapua maahan passilla, jollei tästä laista, Euroopan *unionin* lainsäädännöstä taikka Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu. Ilman passia Suomen kansalainen saa matkustaa Islantiin, Norjaan, Ruotsiin ja Tanskaan. Valtioneuvoston asetuksella säädetään ne muut maat, joihin Suomen kansalainen saa matkustaa käyttäen matkustusasiakirjana passin sijasta henkilökorttilain (663/2016) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilökorttia.

5 §

5 §

*Passin sisältö**Passin sisältö*

Passiin merkitään hakijan sukunimi, etunimet, sukupuoli, henkilötunnus, kansalaisuus, syntymäkotikunta, passin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, passin myöntänyt viranomainen ja passin numero. Passissa on lisäksi passinhaltijan kasvokuva ja nimikirjoitus. Kelpoisuusalueeltaan rajoitettuun passiin merkitään ne maat, joihin se oikeuttaa matkustamaan, tai ne maat, joihin passi ei oikeuta matkustamaan. Syntymäkotikunnan sijaan merkitään "ulkomaat", jos hakijan syntymäkotikuntaa ei voida luotettavasti selvittää tai jos syntymäkotikunnan merkitseminen

Passiin merkitään hakijan sukunimi, etunimet, sukupuoli, *syntymäaika* ja henkilötunnus, kansalaisuus, syntymäkotikunta, passin myöntämispäivä ja viimeinen voimassaolopäivä, passin myöntänyt viranomainen ja passin numero. Passissa on lisäksi passinhaltijan kasvokuva ja nimikirjoitus. Kelpoisuusalueeltaan rajoitettuun passiin merkitään ne maat, joihin se oikeuttaa matkustamaan, tai ne maat, joihin passi ei oikeuta matkustamaan. Syntymäkotikunnan sijaan merkitään "ulkomaat", jos hakijan syntymäkotikuntaa ei voida luotettavasti selvittää tai jos syntymäkotikunnan

Voimassa oleva laki

passiin todennäköisesti vaarantaisi passinhal-
tijan turvallisuutta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun nimikirjoit-
uksen merkitsemisestä annetaan tarkempia
säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

6 b §

Uuden passin hakeminen

Jos hakija hakee uutta passia sähköisesti
kuuden vuoden kuluessa aiemman passin
myöntämisestä ja aiempaa passia varten on
otettu sormenjäljet ja annettu nimikirjoitus-
näyte, passia haettaessa ei edellytetä hakijan
henkilökohtaista läsnäoloa. Hakijalta ei täl-
löin oteta sormenjälkiä uutta passia varten.

Hakijan tulee kuitenkin saapua henkilökoh-
taisesti viranomaisen luokse uutta passia säh-
köisesti haettaessa, jos se on hakijan tunnista-
miseksi, uusien sormenjälkien ottamiseksi,
uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai
muusta erityisestä syystä tarpeen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua menettelyä
ei sovelleta haettaessa uutta passia Suomen
suurlähetystöltä tai lähetetyn virkamiehen
johtamalta konsulaatilta taikka sellaiselta
muulta Suomen edustustolta, jossa palvelevan
nimetyn Suomen kansalaisen ulkoasiainmi-
nisteriö on oikeuttanut myöntämään passeja,
eikä haettaessa uutta diplomaattipassia, virka-
passia, merimiespassia tai ulkomaalaislain
(301/2004) 8 luvussa tarkoitettua ulkomaalai-
selle myönnettävää matkustusasiakirjaa.

7 §

Alaikäisen passihakemus

Alaikäisen passihakemukseen tulee liittää
hänen huoltajiensa suostumus. Huoltaja voi
antaa suostumuksensa passin kelpoisuusalu-
een tai voimassaoloajan osalta rajoitettuna.

Jos alaikäinen on otettu Suomessa sosiaali-
lautakunnan huostaan, antaa 1 momentissa
tarkoitetun suostumuksen sosiaalihuoltolain

Ehdotus

merkitseminen passiin todennäköisesti vaa-
rantaisi passinhaltijan turvallisuutta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun nimikirjoit-
uksen merkitsemisestä annetaan tarkempia
säännöksiä, valtioneuvoston asetuksella.

6 b §

Uuden passin hakeminen

Jos hakija hakee uutta passia sähköisesti
kuuden vuoden kuluessa aiemman passin *tai
henkilökortin* myöntämisestä ja aiempaa pas-
sia *tai henkilökorttilain 2 §:n 1 momentissa
tarkoitettua henkilökorttia* varten on otettu
sormenjäljet ja annettu nimikirjoitusnäyte,
passia haettaessa ei edellytetä hakijan henki-
lökohtaista läsnäoloa. Hakijalta ei tällöin oteta
sormenjälkiä uutta passia varten.

Hakijan tulee kuitenkin saapua henkilökoh-
taisesti viranomaisen luokse uutta passia säh-
köisesti haettaessa, jos se on hakijan tunnista-
miseksi, uusien sormenjälkien ottamiseksi,
uuden nimikirjoitusnäytteen antamiseksi tai
muusta erityisestä syystä tarpeen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua menettelyä
ei sovelleta haettaessa uutta passia Suomen
suurlähetystöltä tai lähetetyn virkamiehen
johtamalta konsulaatilta taikka sellaiselta
muulta Suomen edustustolta, jossa palvelevan
nimetyn Suomen kansalaisen ulkoministeriö
on oikeuttanut myöntämään passeja, eikä ha-
ettaessa uutta diplomaattipassia, virkapassia,
merimiespassia tai ulkomaalaislain
(301/2004) 8 luvussa tarkoitettua ulkomaalai-
selle myönnettävää matkustusasiakirjaa.

7 §

Alaikäisen passihakemus

Alaikäisen passihakemukseen tulee liittää
hänen huoltajiensa suostumus. Huoltaja voi
antaa suostumuksensa passin kelpoisuusalu-
een tai voimassaoloajan osalta rajoitettuna.

Jos alaikäinen on otettu Suomessa *sosiaali-
huollosta vastaavan toimielimen* huostaan,
antaa 1 momentissa tarkoitetun *suostumuksen*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin.

lastensuojelulain (417/2007) 45 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu viranhaltija-

11 §

11 §

Passin myöntäminen alaikäiselle

Passin myöntäminen alaikäiselle

Alaikäiselle myönnetään passi, jos hänen huoltajansa siihen suostuvat.

Alaikäiselle myönnetään passi, jos hänen huoltajansa siihen suostuvat.

Jos joltakin huoltajalta ei matkan, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi voida saada 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua suostumusta ja jos ratkaisun viivästyttämisestä aiheutuisi kohtuutonta haittaa, ei hänen suostumuksensa asiassa ole tarpeen. Jos huoltaja on evännyt suostumuksensa, passi voidaan kuitenkin myöntää alaikäiselle, jos sen myöntämättä jättäminen olisi selvästi vastoin lapsen etua ja jos voidaan pitää ilmeisenä, ettei lasta vastoin huoltajansa suostumusta muutoin kuin tilapäisesti viedä toiseen valtioon.

Jos joltakin huoltajalta ei matkan, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi voida saada 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua suostumusta ja jos ratkaisun viivästyttämisestä aiheutuisi kohtuutonta haittaa, ei hänen suostumuksensa asiassa ole tarpeen. Jos huoltaja on evännyt suostumuksensa, passi voidaan kuitenkin myöntää alaikäiselle, jos sen myöntämättä jättäminen olisi selvästi vastoin lapsen etua ja jos voidaan pitää ilmeisenä, ettei lasta vastoin huoltajansa suostumusta muutoin kuin tilapäisesti viedä toiseen valtioon.

Sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin on velvollinen antamaan passin myöntävän viranomaisen pyynnöstä lausunnon siitä, onko passin epääminen selvästi vastoin lapsen etua. Viranomainen antaa lausuntonsa niissä tapauksissa, joissa viranomaisella on ennestään hallussaan alaikäistä tai hänen huoltajiaan koskevia tietoja. Lausunto voi sisältää myös sellaista tietoa, joka sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) nojalla on pidettävä salassa, jos tämä on lapsen edun kannalta välttämätöntä.

Lastensuojelulain 45 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin on velvollinen antamaan passin myöntävän viranomaisen pyynnöstä lausunnon siitä, onko passin epääminen selvästi vastoin lapsen etua. Viranomainen antaa lausuntonsa niissä tapauksissa, joissa viranomaisella on ennestään hallussaan alaikäistä tai hänen huoltajiaan koskevia tietoja. Lausunto voi sisältää myös sellaista tietoa, joka sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) nojalla on pidettävä salassa, jos tämä on lapsen edun kannalta välttämätöntä.

Päätöstä, jolla alaikäiselle on 2 momentin nojalla myönnetty passi, on noudatettava muutoksenhausta huolimatta

Päätöstä, jolla alaikäiselle on 2 momentin nojalla myönnetty passi, on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

13 §

13 §

Passin kelpoisuusalue

Passin kelpoisuusalue

Passi oikeuttaa matkustamaan Suomesta. Passin kelpoisuusaluetta rajoitetaan sen mukaan kuin hakija pyytää taikka huoltaja 7 §:n 1 momentin nojalla tai sosiaalilautakunta

Passi oikeuttaa matkustamaan Suomesta. Passin kelpoisuusaluetta rajoitetaan sen mukaan kuin hakija pyytää taikka huoltaja 7 §:n

Voimassa oleva laki

huostaanottamansa lapsen osalta on rajoittanut suostumustaan. Kelpoisuusalueeltaan rajoitettu passi voidaan myöntää myös 15 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle ja silloin, kun alaikäiselle 11 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa myönnetään passi.

14 §

Passin voimassaoloaika

Passi on voimassa viisi vuotta sen myöntämispäivästä, jollei 2–7 momentista muuta johdu.

Passi myönnetään viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi sen mukaan kuin hakija pyytää taikka huoltaja 7 §:n 1 momentin nojalla tai sosiaalilautakunta huostaanottamansa lapsen osalta on rajoittanut suostumustaan. Viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi passi voidaan myöntää myös 15 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle ja silloin, kun passi myönnetään 11 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa. Jos hakijalta ei 6 a §:n 2 momentissa tarkoitettusta syystä oteta sormenjalkiä ja syy on tilapäinen, passi myönnetään enintään 12 kuukaudeksi.

Hakijalle, jolla on myös jonkin vieraan valtion kansalaisuus ja joka kansalaisuuslain (359/2003) 34 §:n nojalla mahdollisesti tulee menettämään Suomen kansalaisuutensa, passi myönnetään enintään siihen saakka kunnes hän täyttää 22 vuotta.

Kun passi 18 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa myönnetään peruuttamatta voimassa olevaa passia, uusi passi myönnetään myöntämisen perusteena olevan syyn edellyttämäksi ajaksi, kuitenkin enintään viideksi vuodeksi.

Asevelvolliselle voidaan myöntää passi enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä passin myöntämiselle tätä pidemmäksi ajaksi, taikka jollei erityisen painavista syistä muuta johdu.

Ehdotus

1 momentin nojalla tai *sosiaalihuollosta vastaava toimielin* huostaanottamansa lapsen osalta on rajoittanut suostumustaan. Kelpoisuusalueeltaan rajoitettu passi voidaan myöntää myös 15 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle ja silloin, kun alaikäiselle 11 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa myönnetään passi.

14 §

Passin voimassaoloaika

Passi on voimassa viisi vuotta sen myöntämispäivästä, jollei 2—7 momentista muuta johdu.

Passi myönnetään viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi sen mukaan kuin hakija pyytää taikka huoltaja 7 §:n 1 momentin nojalla tai *sosiaalihuollosta vastaava toimielin* huostaanottamansa lapsen osalta on rajoittanut suostumustaan. Viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi passi voidaan myöntää myös 15 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle ja silloin, kun passi myönnetään 11 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa. Jos hakijalta ei 6 a §:n 2 momentissa tarkoitettusta syystä oteta sormenjalkiä ja syy on tilapäinen, passi myönnetään enintään 12 kuukaudeksi.

Hakijalle, jolla on myös jonkin vieraan valtion kansalaisuus ja joka kansalaisuuslain (359/2003) 34 §:n nojalla mahdollisesti tulee menettämään Suomen kansalaisuutensa, passi myönnetään enintään siihen saakka kunnes hän täyttää 22 vuotta.

Kun passi 18 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa myönnetään peruuttamatta voimassa olevaa passia, uusi passi myönnetään myöntämisen perusteena olevan syyn edellyttämäksi ajaksi, kuitenkin enintään viideksi vuodeksi.

Asevelvolliselle voidaan myöntää passi enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, jollei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä passin myöntämiselle tätä pidemmäksi ajaksi, taikka jollei erityisen painavista syistä muuta johdu.

Voimassa oleva laki

Väliaikainen passi myönnetään enintään 12 kuukaudeksi. Hätäpassi myönnetään sen mukaan kuin passin myöntämistä edellyttävä syy vaatii, kuitenkin enintään 12 kuukaudeksi.

Diplomaattipassi ja virkapassi voidaan erityisestä syystä myöntää viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi.

21 §

Passin peruuttamisen edellytykset

Passi peruutetaan, jos:

- 1) sen haltija menettää Suomen kansalaisuuden tai vapautetaan siitä;
- 2) passinhaltija pyytää passinsa peruuttamista;
- 3) passi katoaa ennen hakijalle luovuttamista tai passinhaltija ilmoittaa passinsa kadonneeksi tai anastetuksi;
- 4) huoltaja tai sosiaalilautakunta on peruuttanut 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun suostumuksensa eikä tämän pykälän 2 momentista muuta johdu;
- 5) sosiaalilautakunta vaatii huostaan otetun alaikäisen passin peruuttamista; taikka

6) passi on löytötavaralain (778/1988) mukaan hävitettävä.

Vaikka huoltaja on peruuttanut 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun suostumuksensa, passi voidaan jättää peruuttamatta, jos peruuttaminen olisi selvästi vastoin lapsen etua ja voidaan pitää ilmeisenä, ettei lasta vastoin huoltajan suostumusta viedä toiseen valtioon muuten kuin tilapäisesti. Sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin on velvollinen antamaan lausunnon siitä, onko passin peruuttaminen selvästi vastoin lapsen etua. Lausuntoon sovelletaan muutoinkin, mitä 11 §:n 3 momentissa säädetään passin epäämisestä annettavasta lausunnosta.

Passi voidaan peruuttaa, jos:

- 1) passissa on ilmeinen virheellisyys;
- 2) passi on turmeltunut, sen merkintöjä on muutettu tai siinä on muita kuin viranomaisen merkintöjä;

Ehdotus

Väliaikainen passi myönnetään enintään 12 kuukaudeksi. Hätäpassi myönnetään sen mukaan kuin passin myöntämistä edellyttävä syy vaatii, kuitenkin enintään 12 kuukaudeksi.

Diplomaattipassi ja virkapassi voidaan erityisestä syystä myöntää viittä vuotta lyhyemmäksi ajaksi.

21 §

Passin peruuttamisen edellytykset

Passi peruutetaan, jos:

- 1) sen haltija menettää Suomen kansalaisuuden tai vapautetaan siitä;
- 2) passinhaltija pyytää passinsa peruuttamista;
- 3) passi katoaa ennen hakijalle luovuttamista tai passinhaltija ilmoittaa passinsa kadonneeksi tai anastetuksi;
- 4) huoltaja *on peruuttanut* 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun suostumuksensa *tai sosiaalihuollosta vastaava toimielin* 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun suostumuksensa eikä tämän pykälän 2 momentista muuta johdu;

5) *sosiaalihuollosta vastaava toimielin* vaatii huostaan otetun alaikäisen passin peruuttamista; taikka

6) passi on löytötavaralain (778/1988) mukaan hävitettävä.

Vaikka huoltaja on peruuttanut 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun suostumuksensa, passi voidaan jättää peruuttamatta, jos peruuttaminen olisi selvästi vastoin lapsen etua ja voidaan pitää ilmeisenä, ettei lasta vastoin huoltajan suostumusta viedä toiseen valtioon muuten kuin tilapäisesti. *Lastensuojelulain* 45 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin on velvollinen antamaan lausunnon siitä, onko passin peruuttaminen selvästi vastoin lapsen etua. Lausuntoon sovelletaan muutoinkin, mitä 11 §:n 3 momentissa säädetään passin epäämisestä annettavasta lausunnosta.

Passi voidaan peruuttaa, jos:

- 1) passissa on ilmeinen virheellisyys;
- 2) passi on turmeltunut, sen merkintöjä on muutettu tai siinä on muita kuin viranomaisen merkintöjä;

Voimassa oleva laki

3) passin myöntämisen jälkeen on tullut esiin seikkoja, jotka passin myöntämistä harkittaessa todennäköisesti johtaisivat 15 §:n nojalla passin epäämiseen;

4) passia käyttää muu kuin se, jolle passi on myönnetty; taikka

5) Digi- ja väestötietovirasto on erityisestä syystä peruuttanut 5 c §:n 2 momentissa tarkoitettun varmenteen.

Diplomaattipassi ja virkapassi voidaan peruuttaa myös silloin, kun passinhaltija on siirtynyt toisiin tehtäviin tai passin myöntämisen edellytyksiä ei muutoin enää ole.

Harkittaessa passin peruuttamista 3 momentin 3 kohdan nojalla on otettava huomioon 16 §:ssä mainitut seikat.

Päätöstä, jolla alaikäiseltä 2 momentin perusteella on päätetty jättää passi peruuttamatta, on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

Jos passi on peruutettu 1 momentin 3 kohdan nojalla ennen hakijalle luovuttamista tai 3 momentin 1, 2 tai 4 kohdan nojalla syystä, joka ei ole aiheutunut passinhaltijan omasta menettelystä, passinhaltijalla on oikeus saada maksutta uusi passi peruutetun passin jäljellä olevaksi voimassaoloajaksi. Jos passi on peruutettu passin turmeltumisen vuoksi, passinhaltijalla on kuitenkin oikeus saada uusi passi maksutta vain, jos turmeltuminen on aiheutunut viranomaisesta johtuvasta syystä. Jos passi on peruutettu 3 momentin 5 kohdan nojalla, passinhaltijalla on oikeus saada maksutta uusi passi peruutetun passin jäljellä olevaksi voimassaoloajaksi.

Ehdotus

3) passin myöntämisen jälkeen on tullut esiin seikkoja, jotka passin myöntämistä harkittaessa todennäköisesti johtaisivat 15 §:n nojalla passin epäämiseen;

4) passia käyttää muu kuin se, jolle passi on myönnetty; taikka

5) Digi- ja väestötietovirasto on erityisestä syystä peruuttanut 5 c §:n 2 momentissa tarkoitettun varmenteen.

Diplomaattipassi ja virkapassi voidaan peruuttaa myös silloin, kun passinhaltija on siirtynyt toisiin tehtäviin tai passin myöntämisen edellytyksiä ei muutoin enää ole.

Harkittaessa passin peruuttamista 3 momentin 3 kohdan nojalla on otettava huomioon 16 §:ssä mainitut seikat.

Päätöstä, jolla alaikäiseltä 2 momentin perusteella on päätetty jättää passi peruuttamatta, on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

Jos passi on peruutettu 1 momentin 3 kohdan nojalla ennen hakijalle luovuttamista tai 3 momentin 1, 2 tai 4 kohdan nojalla syystä, joka ei ole aiheutunut passinhaltijan omasta menettelystä, passinhaltijalla on oikeus saada maksutta uusi passi peruutetun passin jäljellä olevaksi voimassaoloajaksi. Jos passi on peruutettu passin turmeltumisen vuoksi, passinhaltijalla on kuitenkin oikeus saada uusi passi maksutta vain, jos turmeltuminen on aiheutunut viranomaisesta johtuvasta syystä. Jos passi on peruutettu 3 momentin 5 kohdan nojalla, passinhaltijalla on oikeus saada maksutta uusi passi peruutetun passin jäljellä olevaksi voimassaoloajaksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 15 ja 38 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 15 ja 38 §:t ja seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

15 §

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely

Poliisi saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun katastrofin taikka rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

Passihakijan sormenjälkitietoja saadaan asianomaisen henkilön suostumuksella käyttää myös hänen myöhemmin hakemansa henkilöllisyyttä osoittavan asiakirjan valmistamiseen.

Ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä silloin, jos tietojen käyttäminen on välttämätöntä rikoslain 11–14 luvussa, 17 luvun 2–4, 7, 7 c tai 8 a §:ssä, 34 luvun 3 tai 5

Poliisi saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä.

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain, jos se on välttämätöntä luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden, muun katastrofin tai rikoksen kohteeksi joutuneen tai muuten tunnistamattomaksi jääneen uhrin tunnistamiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

Henkilökorttilaissa ja passilaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saadaan lisäksi käyttää, jos se on välttämätöntä henkilökortin tai passin hakijan tunnistamiseksi hänen myöhemmin hakiessaan henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa, ja asianomaisen henkilön suostumuksella myös tällaisen asiakirjan valmistamiseen.

Ulkomaalaislain (301/2004) 131 §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamiseksi käsiteltäviä biometrisiä tietoja saa käyttää muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen vain edellä 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä silloin, jos tietojen käyttäminen on välttämätöntä rikoslain 11–14 luvussa, 17 luvun 2–4, 7, 7 c tai 8 a §:ssä, 34 luvun 3 tai 5

Voimassa oleva laki

§:ssä, 34 a luvussa taikka 46 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

DNA-näytteiden laadun varmistamiseksi käsiteltäviä tietoja saa käyttää vain niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Lisäksi tietoja saa käsitellä laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa sekä koulutustoiminnassa, jos tiedot ovat koulutuksen toteuttamiseksi välttämättömiä.

Ampuma-aselain (1/1998) 114 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseilmoituksen tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin aselupa-tiedon käsittelyyn.

38 §

Muissa poliisin lakisäätteisissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen

Lupahallinto- ja valvontatehtävien suorittamiseksi käsiteltävät henkilötiedot poistetaan viimeistään kahdenkymmenen vuoden kuluttua päätöksestä tai sen raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai henkilötiedon merkitsemisestä.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:

1) ampuma-aselain mukaisen ampuma-aseilmoituksen tiedot poistetaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

2) ampuma-aselain 42 c §:n perusteella käsiteltävät henkilötiedot poistetaan kolmenkymmenen vuoden kuluttua esineen hävittämisestä; tietoja saadaan kuitenkin käsitellä tämän lain 11 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin ainoastaan kymmenen vuoden ajan esineen hävittämisen jälkeen;

3) löytötavaratoimintaan liittyvät henkilötiedot poistetaan viimeistään vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

Ehdotus

§:ssä, 34 a luvussa taikka 46 luvun 1 tai 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Oikeus tiedon käyttöön on vain sillä, jonka työtehtävien hoitaminen välttämättä edellyttää tiedon käyttöä. Vertaamista varten otettuja tietoja voidaan käyttää vain vertaamisen ajan, ja ne on hävitettävä välittömästi sen jälkeen.

DNA-näytteiden laadun varmistamiseksi käsiteltäviä tietoja saa käyttää vain niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Lisäksi tietoja saa käsitellä laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa sekä koulutustoiminnassa, jos tiedot ovat koulutuksen toteuttamiseksi välttämättömiä.

Ampuma-aselain (1/1998) 114 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseilmoituksen tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin aselupa-tiedon käsittelyyn.

38 §

Muissa poliisin lakisäätteisissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen poistaminen

Lupahallinto- ja valvontatehtävien suorittamiseksi käsiteltävät henkilötiedot poistetaan viimeistään kahdenkymmenen vuoden kuluttua päätöksestä tai sen raukeamisesta, päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä tai henkilötiedon merkitsemisestä.

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään:

1) ampuma-aselain mukaisen ampuma-aseilmoituksen tiedot poistetaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

2) ampuma-aselain 42 c §:n perusteella käsiteltävät henkilötiedot poistetaan kolmenkymmenen vuoden kuluttua esineen hävittämisestä; tietoja saadaan kuitenkin käsitellä tämän lain 11 §:ssä *säädettyssä tarkoituksessa* ainoastaan kymmenen vuoden ajan esineen hävittämisen jälkeen;

3) löytötavaratoimintaan liittyvät henkilötiedot poistetaan viimeistään vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä;

Voimassa oleva laki

4) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun 9 §:ssä tarkoitettuihin rikkomusepäilyjä koskeviin ilmoituksiin sisältyvät henkilötiedot poistetaan mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti sekä muut mainitun luvun mukaiseen valvontaan liittyvät henkilötiedot viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä;

5) hallinnollisia seuraamuksia koskevat tiedot poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä;

6) arpajaislain ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaista valvontaa varten käsiteltävät mainituissa laeissa tarkoitettujen valvottavan rahapeliyhteisön, elinkeinonharjoittajan tai yhteisön asiakkaita koskevat henkilötiedot poistetaan heti, kun niiden säilyttäminen ei ole enää valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeen.

Edellä 1 momentissa ja 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen henkilötiedot poistetaan kuitenkin viimeistään vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jollei ole erityistä syytä tietojen edelleen säilyttämiseen. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein

Ehdotus

4) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun 9 §:ssä tarkoitettuihin rikkomusepäilyjä koskeviin ilmoituksiin sisältyvät henkilötiedot poistetaan mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti sekä muut mainitun luvun mukaiseen valvontaan liittyvät henkilötiedot viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä;

5) hallinnollisia seuraamuksia koskevat tiedot poistetaan viimeistään viiden vuoden kuluttua merkinnän tekemisestä;

6) arpajaislain ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain mukaista valvontaa varten käsiteltävät mainituissa laeissa tarkoitettujen valvottavan rahapeliyhteisön, elinkeinonharjoittajan tai yhteisön asiakkaita koskevat henkilötiedot poistetaan heti, kun niiden säilyttäminen ei ole enää valvontatehtävän suorittamiseksi tarpeen;

7) henkilökorttilain 17 §:n 3 momentissa tarkoitettujen henkilökortin hakijan hakutilanteessa otetut sormenjälkitiedot poistetaan viimeistään 30 vuorokauden kuluttua henkilökortin myöntämisestä.

Edellä 1 momentissa ja 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen henkilötiedot poistetaan kuitenkin viimeistään vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta, jollei ole erityistä syytä tietojen edelleen säilyttämiseen. Henkilötietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuutta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki**ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 33 a §:n 1 momentti ja 159 §,
 sellaisina kuin ne ovat, 33 a §:n 1 momentti laissa 631/2011 ja 159 § laeissa 360/2007 ja
 501/2016, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

33 a §

33 a §

*Oleskelulupakortti**Oleskelulupakortti*

Oleskeluluvan osoitukseksi annetaan oleskelulupakortti. Oleskelulupakortin muodosta ja ominaisuuksista, turvatekijöistä, tekniseen osaan tallennettavista biometrisistä tunnistuksista sekä niiden ottamisesta, rajoituksista ja käyttötarkoituksesta sekä haltijan oikeudesta tarkistaa tekniseen osaan hänestä tallennetut tiedot säädetään kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1030/2002 (*EU:n oleskelulupa-asetus*) ja kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun asetuksen (EY) N:o 1030/2002 muuttamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 380/2008 (*muutosasetus*).

Oleskeluluvan osoitukseksi annetaan oleskelulupakortti. Oleskelulupakortin muodosta ja ominaisuuksista, turvatekijöistä, tekniseen osaan tallennettavista biometrisistä tunnistuksista sekä niiden ottamisesta, rajoituksista ja käyttötarkoituksesta sekä haltijan oikeudesta tarkistaa tekniseen osaan hänestä tallennetut tiedot säädetään kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1030/2002 (*EU:n oleskelulupa-asetus*).

159 §

159 §

*Unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinti**Unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinti*

Jos unionin kansalainen oleskelee Suomessa yli kolme kuukautta, hänen on rekisteröitävä oleskelunsa. Rekisteröintihakemus jätetään Maahanmuuttovirastolle kolmen kuukauden kuluessa maahantulopäivästä.

Unionin kansalaisen annettua selvityksen siitä, että hän täyttää rekisteröinnin edellytykset, hänelle on välittömästi annettava rekisteröintitodistus, jossa mainitaan hänen nimensä

Jos unionin kansalainen oleskelee Suomessa yli kolme kuukautta, hänen on rekisteröitävä oleskelunsa. Rekisteröintihakemus jätetään Maahanmuuttovirastolle kolmen kuukauden kuluessa maahantulopäivästä.

Unionin kansalaisen annettua selvityksen siitä, että hän täyttää rekisteröinnin edellytykset, hänelle on välittömästi annettava rekisteröintitodistus.

HE 206/2020 vp

Voimassa oleva laki

ja osoitteensa sekä rekisteröinnin päivämäärä.

Ehdotus

Rekisteröintitodistuksen asiasisällöstä säädetään unionin kansalaisten henkilökorttien sekä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville unionin kansalaisille ja heidän perheenjäsenilleen myönnettävien oleskeluasiakirjojen turvallisuuden lisäämisestä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1157.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .